Dualar ve Zikirler

İmam Gazâlî

Gazâlî Kitaplığı

GELENEK

İstanbul, 2016

GELENEK YAYINCILIK
TASAVVUF KİTAPLIĞI

İMAM GAZALİ
DUALAR VE ZİKİRLER

BASKI ve MÜCELLİT: Ofis Matbaa Yayın Kağıt San.Tic. Ltd. Şti
Davutpaşa Kışla Cd. Güven İş Merkezi
No. 386-387 Topakapı İstanbul
0212 576 47 15

Matbaa Sertifika No: 14973

© Bu kitabın tüm hakları, yazarı ile anlaşmalı olarak yayınevine aittir.
İzinsiz, kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz.

BASIM: Kasım, 2016
YAYINCI SERTİFİKA NO: 12062
ISBN: 978-605-4810-59-8

© Gelenek Yayıncılık San ve Tic Ltd. Şti
Fevzi Çakmak Mh. 1110 Sk. no: 10/1 Esenler/İstanbul
Tel: 0212 562 01 71 - Faks:: 0212 562 01 72 - www.gelenek.com.tr

DUALAR VE ZİKİRLER

İmam Gazali

Orijinal ismi: كتاب الأذكار والدعوات */ Kitâbu'l Ezkâr ve'd-Deavât*

Tercüme Eden: Osman Yolcuoğlu

GELENEK

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 9

Birinci Bölüm:
AYETLER, HADİSLER VE BÜYÜKLERİN SÖZLERİ IŞIĞINDA ZİKR'İN FAZİLETİ ve FAYDASI

Âyetler 15
Hadîsler 16
Büyüklerin Sözleri 19
Zikir Meclislerinin Fazileti 19
Lâ İlâhe İllallah Zikrinin Fazileti 22
Tesbih, Hamd ve Diğer Zikirlerin Fazileti 26

İkinci Bölüm:
DUÂNIN EDEPLERİ VE BAZI DUALARIN, İSTİĞFÂRIN VE ALLAH RASÛLÜ'NE SALÂT-Ü

Ayetler 45
Hadisler 46

Duanın Edepleri 46
Rasûlullah'a Salât Getirmenin Fazileti 63
İstiğfâr"ın Fazileti. 68
En Faziletli İstiğfâr. 73
İslam Büyüklerinin Sözleri 73

Üçüncü Bölüm:
BELİRLİ KİŞİLERE VE SEBEPLERE ATFEDİLEN, KİŞİNİN SABAH AKŞAM NAMAZLARDAN SONRA YAPABİLECEĞİ DUALAR

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Duası 79
Âişe (radıyallâhu anhâ)'nın Duası. 82
Fâtıma (radıyallâhu anhâ)'nın Duası. 82
Ebubekir (radıyallâhu anhu)'nun Duası 83
Büreyde el-Eslemî'nin Duası 84
Kubeyse bin Muharik'in Duası. 84
Ebu Derdâ'nın Duası 85
İbrahim (aleyhisselâm)'ın Duası. 86
İsâ (aleyhisselâm)'ın Duası. 87
Hızır (aleyhisselâm)'ın Duası. 87
Ma'ruf-u Kerhî'nin Duası 88
Utbetu'l-Gulâm'ın Duası. 89
Adem (aleyhisselâm)'ın Duası. 89
Ali (radıyallâhu anhu)'nun Duası 90
Süleyman bin Mu'temer'in Duası ve Tesbihi 91
İbrahim bin Edhem'in Duası. 92

Dördüncü Bölüm:
EBU TÂLİB EL-MEKKÎ, İBN HUZEYME VE İBN MÜNZİR'İN DERLEDİKLERİ RASÛLULLAH'TAN VE ASHÂB-I KİRÂMDAN, SENEDLERİ ZİKREDİLMEYEN DUALAR

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den 106
Vârid Olan İstiâzeler 106

Beşinci Bölüm:
ÖNEMLİ HÂDİSELERİN VUKÛU ÂNINDA OKUNACAK DUALAR

Önemli Hâdiselerin Vukûu Ânında Okunacak Dualar.... 109

SONUÇ 125

GİRİŞ

Hamd, bağışlaması çok ve rahmeti geniş olan Allah'a mahsustur. O, kendisini zikreden kullarını hayırla anar.

Nitekim Kur'an'da şöyle buyurmaktadır:

"O halde beni (ibadet ve itaatle) hatırlayın ki, ben de sizi (sevap ve mağfiretle) anayım; bana şükredin (ibadetsizlik ve itaatsizlikle) bana nankörlük yapmayın." ***(Bakara,152)***

Allah Teâlâ şu ayetiyle, kullarını kendisinden istemeye ve duaya teşvik etmektedir:

"Bana dua edin, size icâbet edeyim." ***(Mü'min, 60)***

Yine Allah Teâlâ şu âyetiyle de itaatkar ve âsi, yakın ve uzak, tüm kullarını her çeşit ihtiyaç ve isteklerini bütün açıklığıyla kendisinden istemeye davet etmektedir:

"(Resûlüm!) Kullarım sana beni soracak olurlarsa (bilsinler ki) ben, şüphesiz onlara çok yakınım. (İsterse gönlünden geçirsin.) Bana dua edenin duâsına icâbet eder (kabul eder)im." ***(Bakara, 186)***

Salât ve selâm, peygamberlerin efendisi Muhammed'e, âline ve seçkinlerin en hayırlısı olan ashabına olsun!

Allah'ın Kitabı'nı okumanın dışında, dille yapılan hiçbir ibadet yoktur ki, Allah'ın zikrinden ve ihtiyaçların hâlis dualarla O'na arzedilmesinden daha faziletli olsun. Bu nedenle önce kısa da olsa zikrin faziletini beyan edeceğiz. Sonra da muayyen zikirler hakkında tafsilât verip duanın faziletini, şart ve âdâbını açıklayacak, din ve dünya hedeflerini içerisine alan ve Rasûlullah'tan vârid olan dualar ile mağfiret ve istiâze hususunda naklolunan duaları ve benzerlerini izah edeceğiz. Bu konu beş bölümde ele alınacaktır.

Birinci Bölüm: Kısa ve uzun olmak üzere zikrin fazileti ve faydaları

İkinci Bölüm: Duanın fazileti ve âdâbı; Peygamber *(sallallâhu aleyhi vesellem)*'den vârid olan bazı duaların, istiğfârın ve Rasûlullah'a getirilen salavât-ı şerîfenin fazileti

Üçüncü Bölüm: Belirli kişilere ve sebeplere atfedilen dualar

Dördüncü Bölüm: Rasûlullah'tan ve ashâb-ı kirâmdan senedleri zikredilmeyen me'sur dualar

Beşinci Bölüm: Bazı önemli hâdiselerin meydana geliş ânında vârid olan dualar

Birinci Bölüm:

AYETLER, HADİSLER VE BÜYÜKLERİN SÖZLERİ IŞIĞINDA ZİKR'İN FAZİLETİ ve FAYDASI

Âyetler

"(İtaat ve ibâdet ederek) beni anın ki, ben de sizi (mağfiretimle) anayım." ***(Bakara, 152)***

Sâbit el-Bennânî bir keresinde "Rabbimin beni andığı zamanı biliyorum!" dedi. Onun bu sözü üzerine orada bulunanlar ürktüler ve kendisine "bunu nasıl bildiğini" sordular. Bunun üzerine "O"nu andığım zaman O da beni anar" cevabını verdi.

"Ey iman edenler! Allah'ı çok zikredin!" ***(Ahzâb, 41)***

"Arafat'(taki vakfe)den (Müzdelife'ye) akın ettiğiniz zaman, Meş'ar-i Haram'ın yanında (Müzdelife'de) Allah'ı (dua ve telbiye ile) anın. Ve sizi doğru yola hidayet ettiği gibi (siz de), aynı şekilde O'nu (tevhid ve tâzimle) öylece anın." ***(Bakara, 198)***

"Hac ibadetlerinizi bitirdiğinizde, vaktiyle (orada) atalarınızı (sevgi ve övgü ile) andığınız gibi, artık bundan böyle daha kuvvetli bir şekilde Allah'ı anın." ***(Bakara, 200)***

"Onlar ayaktayken, otururken ve yatarken (daima) Allah'ı anarlar." ***(Âl-i İmran, 191)***

"Artık namazı bitirdiğiniz zaman ayakta iken, otururken ve yanlarınız üzerinde (uzanmış) iken Allah'ı zikredin." ***(Nisâ,103)***

İbn-i Abbas *(radıyallâhu anhu)* bu ayetin tefsirinde "Yani 'Gecegündüz, karada ve denizde, seferde ve hazarda, zenginlikte ve fakirlikte, hastalıkta ve sıhhatte, gizli ve açık Allah'ı anın!' demektir" buyurmuştur.

Allah Teâlâ münafıkları kötülemek üzere şöyle buyurmuştur:

"Münafıklar Allah'ı pek az anarlar." ***(Nisâ,142)***

Yine Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Rabbini, içinden yalvararak ve korkarak, sabah akşam sessizce (hafif bir sesle) an! Sakın gâfillerden olma!" ***(A'raf, 205)***

"Allah'ı anmak (bütün ibâdetlerden) daha büyüktür." ***(Ankebût, 45)***

İbn Abbas *(radıyallâhu anhu)* şöyle buyurmuştur: "Bu âyetin iki mânâsı vardır: 1) Allah'ın sizi anması, sizler için, sizin O'nu zikretmenizden daha büyüktür, 2) Allah'ın zikri, içerisinde zikir bulunmayan diğer ibâdetlerin hepsinden daha büyüktür'.

Zikrin büyüklüğünü bildiren, bunlar gibi daha nice âyetler vardır.

Hadîsler

Rasûlullah *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur:

"Gafiller arasında Allah'ı zikreden kimse, tıpkı kuru otlar arasında biten yemyeşil ağaç gibidir."

Gafiller arasında Allah'ı zikreden kimse, hezimete uğramış askerler arasında düşmanla amansızca muharebe eden kimse gibidir.

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'in naklettiği bir hadîs-i kudsîde Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Kulum beni andıkça ve dudakları beni anmak için kıpırdadıkça ben onunla beraberim."

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* bir keresinde *"Âdemoğlu kendisini Allah"ın azabından kurtaracak ameller içerisinde, O"nun zikrinden daha faydalı bir amel işlemiş değildir"* buyurdu. Ashâb-ı kiramın 'Allah yolunda cihad da mı zikir kadar faydalı değildir?' diye sorması üzerine şöyle cevap verdi: *"Evet, Allah yolunda cihad da zikir kadar faydalı olamaz. Ancak kılıcın paramparça oluncaya ve sonra ikinci ve üçüncü kılıçlarında parçalanıncaya kadar düşmanla savaşman müstesna..."*

"Cennet bahçelerinde eğlenmek isteyen kimse Allah'ı çok zikretsin."

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'e "Amellerin hangisi daha üstündür?" diye sorulduğunda şöyle cevap vermiştir: *"'Dilin Allah'ın zikriyle ıslak olduğu halde ölmendir."*

"Dilin Allah'ın zikriyle taptaze olduğu halde sabahla ve akşamla! Böyle yaptığın takdirde günahsız olarak sabahlamış ve akşamlamış olursun."

"Sabah-akşam Allah'ı zikretmek, Allah yolunda ve O'nun düşmanlarıyla savaşılırken kılıçların kırılmasından daha efdâl olduğu gibi O'nun rızası için fakirlere bol bol infakta bulunmaktan da daha efdâldir."

Bir hadîs-i kudsîde Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Kulum beni kalbinde andığı zaman, ben de onu nefsimde anarım. Beni bir cemaatte andığı zaman, ben de kendisini onun beni andığı cemaatten daha hayırlı bir cemaat içerisinde anarım. Bana bir karış yaklaştığı zaman, ben ona bir arşın yaklaşırım. O bana yürüyerek geldiği zaman, ben ona koşar adımlarla varırım."

"Yedi sınıf insan vardır ki Allah Teâlâ onları, kendi gölgesinden başka hiçbir gölgenin bulunmadığı bir kıyamet gününde kendi gölgesinde gölgelendirir. Bunlardan biri de, tek başına kaldığı zamanlarda Allah'ı anan ve O'nun korkusundan gözleri yaşaran kimsedir."

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* birgün *"Ey ashâbım! Size amellerinizin en hayırlısını, Rabbiniz nezdinde en verimlisini ve derecelerinizi en fazla yükseltecek olanı, Allah yolunda altın ve gümüş harcamanızdan ve düşmanlarınızla karşı karşıya gelip onların boynunu vurmanızdan ve onların da sizin boynunuzu vurmalarından daha hayırlısını haber vereyim mi?"* diye sordu. Sahabîler "Ey Allah'ın Rasûlü! Bu amel nedir?" diye sorduklarında da şöyle buyurdu: *"Devamlı olarak Allah'ı anmaktır."*

Bir hadîs-i kudsîde Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"Beni zikretmekle meşgul olduğu için benden ihtiyacını istemeye vakit bulamayan kimseye, isteyenlere verdiğimden daha fazlasını veririm."

Büyüklerin Sözleri

Fudayl b. İyaz *(radıyallâhu anhu)* şöyle demiştir: «Allah Teâlâ"nın şöyle buyurduğunu haber aldık: Ey kulum! Beni sabah ve ikindi namazlarından sonra birer saat zikreyle ki, bu iki namaz arasında maddî ve manevî ihtiyaçlarını vereyim ve sıkıntılarını gidereyim».

Âlimlerden biri şöyle der: «Allah Teâlâ şöyle buyurur: Hangi kulumun kalbinde zikrime yapışmayı ve beni anmayı görürsem, onun işlerini düzenler ve ona, kendisiyle oturup konuşan bir arkadaş olurum».

Hasan Basrî *(radıyallâhu anhu)* şöyle buyurmuştur: «Zikir iki kısımdır: 1) Allah Teâlâ"yı kendinle O"nun arasında gizlice zikretmendir. Böyle bir zikir ne kadar güzel ve ecir bakımından da ne kadar büyüktür! 2) Bundan daha büyüğü ise Allah'ı, haram kıldıklarının yanında anarak bunları yapmamandır".

Rivayet ediliyor ki, Allah'ı zikredenin nefsi müstesnâ dünyasını değiştiren her nefis, dünyadan susuz olarak çıkar.

Muaz b. Cebel *(radıyallâhu anhu)* şöyle buyurmuştur: "Cennet ehli Allah'ı zikretmeksizin geçirilen saatlerin dışında dünyanın hiçbir şeyine üzülmezler. Allah herşeyi herkesten daha iyi bilir."

Zikir Meclislerinin Fazileti

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur:

"Allah'ı zikretmek için bir mecliste oturanları, melekler, halka çevirerek kuşatırlar. Allah'ın rahmeti kendilerini kap-

sar ve Allah Teâlâ, onları nezdinde bulunan kimselerin yanında anar."

"Sadece Allah rızası için bir araya gelip O'nu zikredenlere göklerden şöyle seslenilir: 'Bağışlanmış olarak kalkınız! Ben sizin kötülüklerinizi sevaplara çevirdim."

"Bir araya gelip de Allah'ı zikretmeden ve Rasûlü'ne salavât-ı şerîfe getirmeden dağılan bir kavmin bu toplantıları kıyâmet gününde kendilerine üzüntü ve keder vesilesi olur."

Dâvud *(aleyhisselâm)* şöyle buyurmuştur: "İlâhî! Benim seni zikredenlerin meclislerinden geçerek gaflete dalanların meclislerine doğru gittiğimi gördüğün zaman, daha o meclise varmadan önce ayağımı kır. Zira ayağımın bu şekilde kırılması benim için senden gelen bir nimet olur."

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur:

"Mü'min kulun salih bir meclisi, iki milyon kötü meclisinin keffâreti olur."

Ebu Hüreyre *(radıyallâhu anhu)* şöyle buyurmuştur: "Gök ehli, içerisinde Allah'ın zikredildiği evleri tıpkı bir yıldız gibi görür."

Süfyan b. Uyeyne de şöyle buyurmuştur: "Bir kavim Allah'ı anmak üzere bir araya geldiği zaman şeytan ve dünya onlardan uzaklaşır. Şeytan, dünyaya 'Sen bunların ne yaptıklarını görmez misin?' der. Dünya da şeytana şu karşılığı verir: 'Sen onlara bakma! Dağıldıkları zaman ben onları teker teker boyunlarından tutup sana getiririm!'

Ebu Hüreyre birgün pazar yerine giderek orada bulunanlara şu şekilde haykırır: 'Siz niçin buradasınız. Oysa

mescidde Allah Rasûlü'nün mirası dağıtılmaktadır'. Bunun üzerine halk, pazarı terkedip mescide gider ve orada birşey göremeyince de geri dönerek Ebu Hüreyre'ye 'Mescidde miras falan görmedik?' derler. Ebu Hüreyre de 'Peki ne gördünüz?' diye sorar. Pazarcıların 'Orada Allah'ı zikreden ve Kur'an okuyan kimseler gördük hepsi o kadar.,' demeleri üzerine de 'İşte o Allah'ın Rasûlü Muhammed'in mirasıdır!' der.

A'meş'in, Ebu Sâlih'ten, onun da Ebu Hüreyre ve Ebu Said el-Hudrî'den rivayet ettiklerine göre Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur:

"Allah Teâlâ'nın bir grup meleği vardır. Bunlar insanların yaptıklarını yazıp kaydeden meleklerden başka bir grup olup yeryüzünde gezerler. Bir araya gelip Allah'ı zikreden bir cemaat gördüklerinde birbirlerini şöyle çağırırlar: 'Aradığınıza geliniz!' Bu davet üzerine meleklerin hepsi oraya toplanır ve sonra da zikredenleri çepeçevre kuşatarak halkalarını tâ göğe varıncaya kadar genişletip yükseltirler.

Bunun üzerine Allah Teâlâ onlara şöyle der: 'Kendilerini bıraktığınızda kullarım ne yapıyordu?' 'Sana hamd ü senâ ediyorlardı.' derler.

'Acaba o kullarım beni görmüşler midir ki, bana bu şekilde hamdetmektedirler?' buyurur. 'Hayır!' derler.

'Peki beni görmüş olsalardı ne yaparlardı?' buyurur. 'Daha fazla tesbihte ve hamd ü senâda bulunurlardı.' derler.

'O kullarım hangi şeyden bana sığınıyorlar?' buyurur. 'Ateşten.' derler.

'Acaba onlar ateşi görmüşler midir ki, ondan bana sığınıyorlar?' buyurur. 'Hayır!' derler.

'Peki onlar ateşi görmüş olsalardı ne yaparlardı?' buyurur. 'Ondan daha fazla kaçar ve ürkerlerdi.'derler.

'Onlar ne istiyorlar?' buyurur. 'Cenneti.' derler.

'Acaba onlar cenneti görmüşler midir ki onu istiyorlar?' buyurur. 'Hayır!' derler.

'Peki bir de görmüş olsalardı nasıl olurdu?' buyurur. 'Onu daha da fazla isterlerdi.' derler.

'Ey meleklerim! Sizi şâhid kılıyorum ki, ben o kullarımı affettim.' buyurur. 'Ya Rabbi! Onların içinde filân adam vardır ki bu meclise seni zikretmek veya onlarla beraber olmak için değil onların herhangi birisinden ihtiyacını istemek için katılmıştır. Onu da mı affettin?' derler.

Bunun üzerine Allah Teâlâ: "Onlar öyle bir kavimdir ki, kendileriyle beraber oturan bir kimse asla kötü olmaz" buyurur.

Lâ İlâhe İllallah Zikrinin Fazileti

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur:

"Ben de dahil bütün peygamberlerin söylemiş olduğu en faziletli söz 'Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerike leh'tir. (Allah'tan başka ilah yoktur. Allah birdir; O'nun ortağı yoktur!)"

"Kim 'Lâ ilâhe illallâhu vahdehu lâ şerike leh, leh'ül mülkü ve leh"ül-hamdü ve hüve alâ külli şey"in kadîr" sözünü hergün yüz defa söylerse, bu kendisi için on köle âzâd etmeye

denktir. Aynı zamanda kendisine yüz iyilik yazılır ve defterinden de yüz kötülük silinir. O gün akşama kadar şeytanın şerrinden korunur. Bu sözleri kendisinden daha fazla söyleyenler müstesna, hiç kimse de onun yaptığından daha üstün bir amel yapmış olmaz."

"Abdestini güzelce aldıktan sonra gözlerini göklere çevirerek 'Ben Allah'tan başka ma'bud olmadığına, O'nun bir olup ortağı olmadığına ve Muhammed'in de O'nun kulu ve de Rasûlü olduğuna şâhidlik ederim' diyen kul için cennetin bütün kapıları açılır. Böylece bu kişi cennete istediği kapıdan girebilir."

"Lâ ilâhe illallah diyenler için, ne kabirlerinde ve ne de mahşer gününde herhangi bir yalnızlık ve üzüntü yoktur. Sûr'un üfürülmesi ânında bu kişilerin başlarından topraklar saçıldığı halde kalkarak 'Hamd, bizden üzüntüyü uzaklaştıran Allah'a mahsustur. Rabbimiz affedici ve şükredenlerin şükrünü kabul edicidir' dediklerini şimdiden görür gibi oluyorum."

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* birgün Ebu Hüreyre'ye şunları söyler: *"Ey Ebu Hüreyre! Kıyamet gününde, işlediğin her hasene tartılır. Ancak Allah'tan başka ilah olmadığına şâhidlik etmen bu hükmün dışındadır; bu şehâdet, teraziye konulmaz. Çünkü ihlâsla getirilen şehâdet terazinin bir kefesine yedi kat gök ve yedi kat arz da diğer kefesine konsa yine de lâ ilâhe illallah ağır basar."*

"Huzuruna, yer dolusu günah ile de gelse, Allah Teâlâ sıdk ile lâ ilâhe illallah diyen kimsenin bütün günahlarını affeder."

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* Ebu Hüreyre'ye şöyle der: *"Ey Ebu Hüreyre! Can çekişen kimseye lâ ilâhe illallah'ı telkin et; zira lâ ilâhe illallah, günah yığınını yıkıp yerle bir eder."* Ebu Hüreyre'nin "Ey Allah'ın Rasûlü! Bu ölüler için böyle... Peki diriler için durum nasıldır?" diye sorması üzerine de şöyle buyurur: *"Diriler için, günahları daha fazla ortadan kaldırıcıdır."*

"İhlâsla lâ ilâhe illallah diyen kimse cennete girer."

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* birgün, *"Cennete girmekten imtinâ edip Allah'tan, ürken develerin sahiplerinden kaçışı gibi kaçan kimseler müstesna hepiniz cennete gireceksiniz"* buyurdu. Bunun üzerine "Ey Allah'ın Rasûlü! Cennete girmekten imtina ederek Allah'tan ürküp kaçanlar da kimlerdir?" diye soruldu. Rasûlullah buna şöyle cevap verdi: *"Kim lâ ilâhe illallah demezse işte o, cennete girmekten imtinâ etmiş ve Allah'tan ürkerek kaçmıştır. Bu bakımdan onunla aranıza perdeler gerilmeden önce bu mübarek kelimeyi çokça söyleyin; çünkü tevhid ve ihlâs kelimesi budur. Takvâ kelimesi ve kelime-i tayyibe budur. Bu kelime hakkın dâveti ve kopmaz kulpudur. Bu kelime aynı zamanda cennetin de bedelidir."*

"İyiliğin karşılığı ancak iyiliktir" ***(Rahmân, 60)*** ayetinin tefsirinde şöyle denilmiştir: 'Dünyadaki iyilik lâ ilâhe illallah 'tır'. Ahirette verilecek olan iyilik ise cennettir'.

Şu ayet de aynı şekilde tefsir edilmiştir: *"İman edip güzel amel işleyenlere daha güzel bir karşılık (cennet) ve fazlası vardır."* ***(Yûnus, 26)***

Berâ b. Âzib, Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'den şöyle rivayet eder:

"Kim on defa 'Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerike leh lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve alâ külli şeyin derse, bir köle âzâd etmekten elde edilen ecre denk bir ecir elde etmiş olur."

Bu hadîsin başka bir rivayetinde 'köle' tâbiri yerine 'nefis' mânasına gelen 'neseme' tâbiri yer almaktadır.

Amr b. Şuayb, babasından, o da kendi babasından Rasûlullah *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'in şu hadîsini rivayet etmektedir:

"Kim günde ikiyüz defa 'Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh, lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr' derse kendisinden önce gelen hiçbir kimse onun önüne geçemediği gibi, kendisinden sonra gelen hiçbir kimse de ona yetişemez. Ancak onun bu amelinden daha faziletli bir amelde bulunan kimse müstesnadır."

"Kim pazarda 'Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh, lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü yuhyî ve yümît ve hüve alâ külli şey'in kadîr' derse, Allah Teâlâ ona bir milyon iyilik yazdığı gibi onun bir milyon kötülüğünü de defterinden siler ve kendisi için cennette bir köşk binâ eder."

Bir rivayette; *"kul, lâ ilâhe illâllah dediği zaman, bu kelime o kulun defterine gelir, o defterdeki herhangi bir hatayı tedkik ânında görürse siler. Böylece kendisi gibi bir haseneyi görünceye kadar devam eder. Bu haseneyi gördükten sonra onun yanında karar kılar"* diye vârid olmuştur.

Sahih'de Ebu Eyyûb, Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'den şöyle rivayet eder:

"Allah'tan başka mâ'bud yoktur. Allah bir'dir. O'nun ortağı yoktur. Mülk ve hamd O'na aittir. O herşeye kâdirdir' meâlindeki kelimeleri on defa okuyan kimse, Hz. İsmail'in evlâtlarından esir düşen dört kişiyi azâd etmiş gibi olur."

Yine Sahih'de Ubâde b. Sâmit tarafından Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'den şöyle rivayet edilmiştir: *"Geceleyin uyanıp, 'Allah'tan başka ma'bud yoktur. Allah birdir. O'nun şeriki yok. Mülk ve hamd O'na mahsustur. O herşeye kâdirdir ve bütün noksanlıklardan münezzehtir. Hamd yalnızca O'na mahsustur. O'ndan başka ma'bud yoktur. O herşeyden daha yücedir. Günahtan dönüş ve ibâdete yöneliş ancak yüce Allah'ın kuvvet ve kudretiyle olur' mealindeki kelimeleri okuyan bir kimse bundan sonra 'Ey Allahım! Beni affeyle derse, günahları affolunur; dua ederse duası kabul edilir; abdest alarak namaz kılarsa namazı kabul olunur."*

Tesbih, Hamd ve Diğer Zikirlerin Fazileti

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmaktadır:

"Her namazdan sonra otuzüç defa sübhanallah, otuzüç defa elhamdülillah ve otuzüç defa Allâhu Ekber deyip yüz sayısını da lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerike leh, lehü'l-mülkü ve lehü'l hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr ile tamamlayan kimsenin, deniz köpüğü kadar dahi olsa bütün günahları bağışlanır. *Günde yüz defa sübhânallâhi ve bihamdihî diyen kimsenin deniz köpüğü kadar dahi olsa tüm günahları affolunur."*

Adamın biri Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'e gelerek şu şikayette bulunur:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Dünya bana sırt çevirmiş ve elimdeki servet de azalmıştır. (Bu konuda ne buyuruyorsunuz?)"

"Sen meleklerin namazı gibi namaz kılıp, mahlûkâtın tesbihî gibi tesbih etmez misin? Onlar bu namaz ve tesbih sayesinde rızıklanmaktadır." buyurdu.

"Ey Allah'ın Rasûlü! Meleklerin namazı ile mahlûkatın tesbihi de nedir?"

"*Fecir ile sabah namazı arasında 'Sübhânallâhi ve bi hamdihî sübhânallâhil-azîm estağfirullah' kelimelerini yüz defa söyle! Bunu yaptığın takdirde dünya zelîl ve itaatkâr olarak sana gelecektir. Diğer taraftan Allah Teâlâ bu sözlerin her bir kelimesinden, kıyâmete kadar kendisini tesbih edecek bir melek yaratır ki bu tesbihin sevabı da senin defterine yazılır.*

Kul elhamdülillâh dediğinde bu kelime gök ile yer arasını, ikinci defa dediğinde ise tâ yedinci gökten yerin en alt tabakasına kadar doldurur. Üçüncü defa elhamdülillâh dediği zaman da Allah Teâlâ, ona 'Ey kulum! İste! İstediğin sana verilecektir' karşılığını verir." buyurdu.

Rıfâe ez-Zurkî şöyle anlatır: "Bir gün Peygamber'in ardında namaz kılıyorduk. Başını rükûdan kaldırıp da Semiallâhü limen hamideh dediğinde cemaatten birisi Rabbenâ lekel-hamd hamden kesîren tayyîben mübâreken fîh dedi. Namazdan sonra Peygamber *'Demin konuşan kimdi?'* diye sordu. O şahıs kalkarak 'Ey Allah'ın Rasûlü! Konuşan ben-

dim' dedi. Bunun üzerine Peygamber şöyle buyurdu: *'Otuz küsûr meleğin, senin söylediğin kelimeleri yazmak için birbirleriyle yarıştıklarını gördüm'."*

Kur'an'da el-Bâkıyâtu's sâlihât diye tâbir edilen kelimeler şunlardır: a) Lâ ilâhe illallah, b) Sübhânallah, c) Elhamdülillâh, d) Allâhu Ekber, e) Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh.

"Yeryüzünde bulunup da 'Allah'tan başka ma'bud yoktur. O herşeyden daha yücedir. Allah'ı her noksanlıktan tenzih ederim. Hamd O'na mahsustur. Günahtan dönüş ve ibâdete yöneliş ancak Allah'ın kudret ve kuvvetiyle olur' diyen hiç kimse yoktur ki deniz köpüğü kadar dahi günahı olsa bağışlanmış olmasın." Bu hadîs, İbn Ömer'den rivayet edilmiştir.

Nu'man b. Beşir Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'den şöyle rivayet eder:

"Allah'ın celâlini zikrederek tesbih ve tekbirle hamdini yerine getirenlerin zikir, tesbih, tekbir ve tahmidleri Allah Teâlâ'nın arşını çepeçevre arı kovanı gibi vızıltıları olduğu halde- kuşatır ve böylece sahiplerini, yani dünyada kendilerini yapan kimseleri anarlar. Hanginiz Allah nezdinde kendisini devamlı olarak anan birşeyi olsun istemez."

Ebu Hüreyre Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'den şöyle rivayet eder:

"Allah'ı tenzih ederim. Hamd O'na mahsustur. O'ndan başka ma'bud yoktur. O herşeyden yücedir' demem, benim yanımda, üzerine doğan herşeyden daha sevimlidir."

Hadîsin diğer bir rivayetinde lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh sözleri de vardır. Aynı rivayette Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'in bu kelimenin dünyadan ve içindeki herşeyden daha hayırlı olduğunu da söylediği belirtilmektedir.

Semure b. Cündüb'ün rivayet etmiş olduğu başka bir hadîste de Rasûlullah *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmaktadır:

"Allah katında en sevimli kelimeler şu dört kelimedir: a) Sübhânallah, b) Elhamdülillâh, c) Lâ ilâhe illallah, d) Allâhu Ekber. Bu kelimelerin herhangi birisinden başlamakta bir beis yoktur!"

Ebu Mâlik el-Eş'arî Rasûlullah'tan *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şu hadîsi rivayet etmiştir:

"Temizlik imanın parçasıdır (veya yarısıdır). Elhamdülillâh sözü kıyâmet gününde kişinin mizânını doldurur. Sübhânallâhi vallâhu ekber sözü de yer ile gök arasını doldurur. Namaz nûrdur. Sadaka (kıyâmet gününde sahibi için bir) burhan ve delildir. Sabır aydınlık ve ışıktır. Kur'an ise lehte veya aleyhte hüccettir. İnsanlar ya nefsini satıp onu felâkete düçâr veya nefsini satın alıp onu âzâd ettikleri halde sabahlarlar."

Ebu Hüreyre Rasûlullah'ın *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir: "*Söylenmeleri kolay olup mizanda ağır gelen iki kelime vardır ki bunlar, Rahmân olan Allah'ın nezdinde de sevimli kelimelerdir. Bu iki kelime, Sübhânallâhi ve bihamdihî ile Sübhânallâhi'l-azîm kelimeleridir."*

Ebu Zer el-Gıfârî *(radıyallâhu anhu)* 'Allah nezdinde en makbûl ve en sevimli konuşma hangisidir?' diye sorduğunda, Rasûlullah *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur: *"Allah Teâlâ'nın melekleri için konuşma olarak seçtiği şu cümlelerdir: Sübhânallâhi ve bihamdihî, Sübhânallâhi"l-azîm."*

Ebu Hüreyre Rasûlullah'tan *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şu hadîsi rivayet eder:

"Allah Teâlâ konuşmalardan şu cümleleri seçmiştir: 'Allah her türlü eksiklikten münezzehtir. Hamd O'na mahsustur. Allah'tan başka ma'bud yoktur. O herşeyden daha büyüktür'. Kul Sübhânallah dediği zaman kendisine yirmi hasene yazılır ve defterinden de yirmi seyyie silinir. Allâhu Ekber dediği zaman da aynı şey olur."

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* hadîste geçen diğer kelimeleri de aynı minvâl üzere değerlendirmiştir.

Câbir *(radıyallâhu anhu)*, Rasûlullah'tan *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şu hadîsi rivayet eder:

"Kim 'Sübhânallâhi ve bi hamdihî' derse onun için cennette bir hurma ağacı diktirilir."

Ebu Zer el-Gıfârî *(radıyallâhu anhu)* şöyle anlatır: "Ashâb-ı kirâmın fakirleri Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'e gelerek şöyle dert yandılar: 'Ey Allah'ın Rasûlü! Zenginler bütün ecirleri elde etmektedirler. Bizim kıldığımız gibi namaz kılar, tuttuğumuz gibi oruç tutarlar; üstelik de mallarının fazlasını Allah yolunda sadaka olarak verirler.' Rasûlullah da *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle cevap verdi: *"Allah Teâlâ'nın size, kendi yolunda sadaka olarak vereceğiniz birşey ihsân etme-*

diğini mi sanıyorsunuz? Sizler için her tesbîhinize karşılık bir sadaka ecri olduğu gibi, her hamd ve Lâ ilâhe illâllah demenize karşılık da bir sadaka ecri vardır. Her getirdiğiniz tek bir bir sadaka sayılır. Yapacağınız emr-i bil-ma'ruf ve nehy-i ani'l-münkeriniz de sadakadır. Herhangi birinizin hanımının ağzına koyduğu lokmalar da sadakadır. Hatta hanımınızla cimâ' etmeniz bile sadakadır."

Bu söz üzerine, gelenler Rasûlullah'a *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* sordular:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Herhangi birimize, şehvetini dindirdiği cimâ'da da mı ecir vardır?"

"Söyleyin bakalım kişi bu fiili helâliyle değil de, bir yabancıyla ve zinâ olarak yapsaydı günah olur muydu?" buyurdu. "Evet, yâ Rasûlullah! Günah olurdu." dediler. "*İşte zina yapmakta günah olduğu gibi, helâliyle cimâ" etmekte de ecir vardır."* buyurdu.

Ebu Zer el-Gıfârî *(radıyallâhu anhu)* Peygambere *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* *"Ey Allah'ın Rasûlü! Servet sahipleri ecir hususunda bizi geçtiler. Bizim söylediklerimizi onlar da söylemekte ve üstelik de infakta bulunmaktadırlar. Bizse, malımız olmadığı için infakta bulunamıyoruz" der. Peygamber* *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* *de ona şöyle cevap verir:*

Ey Ebu Zer! Sana, yaptığın takdirde senden önce geçmiş olanlara yetişmeni ve senden sonra gelecek olanlardan da üstün olmanı sağlayacak bir ameli haber vereyim mi? Ancak bu ameli yapanlar seninle eşit olabilir. Bu amel de her namazdan sonra otuzüç defa sübhânallah, otuzüç defa elhamdülillâh ve otuzdört defa da Allâhu Ekber demendir."

Buseyre adlı sahâbî kadın da Rasûlullah'tan *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şu hadîsi rivayet etmektedir: *"Ey kadınlar! Tesbih, tehlil ve takdisi çokça yapınız ve sakın gâfillerden olmayınız. Bunları yaparken de parmaklarınızla sayınız; çünkü parmaklar şahitlik yapacaklardır."*

Yani parmaklar kıyâmet gününde Allah'ın huzurunda, kendileriyle tesbih, tehlil ve takdis yaptığınıza dair şahidlik edeceklerdir.

İbn Ömer *(radıyallâhu anhu)* şöyle diyor: *"Rasûlullah'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) tesbih sırasında parmaklarını kapattığını gördüm."*

Ebu Hüreyre ve Ebu Said el-Hudrî'nin şehadetiyle Allah Rasûlü'nün *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurduğu sabit olmuştur:

"Kul 'Lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber' dediği zaman, Allah Teâlâ karşılık olarak 'Kulum doğru söyledi. Benden başka ma'bud yoktur ve ben herşeyden daha yüceyim' buyurur. Kul 'Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh' dediği zaman Allah Teâlâ 'Kulum doğru söyledi. Benden başka mâ'bud yoktur' der. Kul 'Lâ ilâhe illallah ve lâ havle velâ kuvvete illâ billâh' dediği zaman da "Kulum doğru söyledi. Günahtan vazgeçip ibadete yönelmek ancak benim kuvvetimle olur. Bu kelimeleri son nefesinde söyleyen kimseyi ateş yakmaz buyurur."

Mus'ab b. Sa'd'ın babasından rivayet ettiğine göre Rasûlullah *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* sahabîlerine şöyle der:

"- *Herhangi biriniz günde bin hasene kazanamaz mı?*

- Ey Allah'ın Rasûlü! Bu nasıl olur?

- *Günde Allah'ı yüz defa tesbih eden kimseye bin hasene yazılır ve aynı zamanda bu kimseden bin seyyie düşürülür; yani defterinden silinir."*

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*, Abdullah b.Kays'a şöyle der:

"- *Sana cennet hazinelerinden birini haber vereyim mi?*

- Evet, ey Allah'ın Râsûlü!

- *O halde lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh de!"*

Başka bir rivayette Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur:

"Sana arşın altındaki hazineden bir kelime öğreteyim mi? Bu kelime lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh'tır."

Ebu Hüreyre şöyle rivayet ediyor:

"Sana arşın altındaki cennet hazinelerinden olan bir amel öğreteyim mi? Bu amel 'Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh' demektir. Kul böyle dediği zaman, Allah Teâlâ ona şu karşılığı verir: 'Kulum bana itaat etti ve teslim oldu'."

Bir başka hadîs de şöyledir:

"Kim sabahladığı zaman, 'Rabb olarak Allah'a, din olarak İslâm'a, imam olarak Kur'an'a, rasûl ve nebî olarak da Muhammed Mustafâ'ya râzı oldum' derse, Allah Teâlâ'ya kıyâmet gününde o kulunu râzı etmek düşer."

Başka bir rivayet de *"Kim böyle derse Allah ondan razı olur"* şeklindedir.

Tâbiîn-i kirâmdan Mücâhid şöyle demektedir: "Kişi evinden çıktığı zaman Bismillah derse, beraberinde bulu-

nan melek 'Sen hidayete erdin ve isabet ettin' der. Tevekkeltü alellah dediği zaman 'Sen bütün kötülüklerden emin oldun'; Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh dediği zaman 'Sen korundun' der. Bunun üzerine bütün şeytanlar o kişinin etrafından dağılıp kaçarlar ve bir birlerine 'Hidayete ermiş ve Allah'ın himâyesine girerek korunmuş bir kişiden ne istiyorsunuz? Çünkü böyle bir kişiyi saptırmanız mümkün değildir' derler".

Eğer 'Dile bu kadar hafif ve zahmeti bu kadar az olan Allah'ın zikri neden o kadar meşakkatli ve zahmetli olan diğer ibâdetlerden daha üstün ve faydalıdır?' diyecek olursan şöyle cevap veririz: Bu meseleyi derin bir şekilde tedkik etmek mükâşefe ilminin kapsamına girer.

Muamele ilminde söylenilmesine izin verilen miktarı şudur: Faydalı ve tesirli olan zikir, ancak huzur-u kalple ve daimî olarak yapılan zikirdir. Gafil bir kalple yapılan zikir ise, sadece lisan ile yapıldığı için pek büyük menfaatler sağlamaz. Bu keyfiyeti teyid eden nice haberler vardır. Kısa bir müddet huzur-u kalple zikir yapıp kalan zamanlarında Allah'tan gafil olarak dünya ile meşgul olunması menfaati az hareketlerdendir. En faydalısı devamlı olarak Allah'tan gafil kalmaksızın kalp huzurunu temin etmektir veya hiç olmazsa vaktin çoğunu bu şekilde geçirmektir. İşte böyle bir zikir, ibâdetlerden üstündür ve böyle bir zikirle diğer ibadetler de şereflenirler. Zaten amelî ibadetlerin semeresi ve gayesi böyle bir zikirdir.

Zikrin evveli ve âhiri vardır. Evveli, Allah ile ünsiyet ve muhabbeti gerektirir. Sonu ise, yine ünsiyet ve muhabbet gerektirmekte ve bu ünsiyet ve muhabbetten sudûr et-

mektedir. Zikirden gaye de bu ünsiyet ve muhabbeti elde etmektir. Mürid, işin başında kalbini ve dilini vesveselerden zoraki olarak çevirip Allah'ın zikrine yöneltir. Eğer bu zikri devamlı bir şekilde yapmaya muvaffak olursa sonunda onunla ünsiyet kazanır ve vaadedilenin sevgisi kalbine yerleşir. Bu keyfiyet sana uzak ve garip görünmesin; çünkü sıradan işlerde de kaide şudur ki; hazır bulunmayan bir kimseyi, yanında devamlı olarak anmak sûretiyle hazırda bulunan bir kişinin kalbine yerleştirmek mümkündür.

Böylece kişi, huzurunda sık sık yâd edilen kimseyi sevmeye başlar. Hatta bazen vasıflarını çok işittiğinden ve yanında fazlasıyla yâdedilmesinden ona âşık bile olur. Böylece ilk önce zoraki olarak ve çokça yâd etmekle âşık olan kimse sonunda o mâşuku çokça yâd etmek durumunda kalır; öyle ki onu yâd etmeksizin duramaz olur.

Zira herhangi birşeyi seven kimse onu çokça yâdetmeye başlar. Tekellüf de olsa birşeyi çokça yâdeden kimse sonunda onu sevmeye başlar. İşte böylece zikrin evveli tekellüf ve zorluktur. Bu hal yâdedilenin sevgisinin ve ünsiyetinin yâdedenin kalbinde yerleşmesine kadar devam eder. Sonra yâdeden kalbine yerleşmiş olan şeyi veya kimseyi yâdetmekten kendisini alamaz. Bu bakımdan bu sefer icab ettiren icab olunan, meyve de meyve veren olur.

Âriflerden birinin "Yirmi sene Kur"an"ın meşakkatini çektikten sonra yirmi sene de onunla nimetlendim' sözünün mânâsı da bu olsa gerekir. Zira nimetlenmek ancak ünsiyet ve muhabbetten meydana gelir. Ünsiyet ise ancak zorluklar tabiî hâle dönüşünceye kadar uzun süre meşakkatlere katlanmaktan sudûr eder. Bu bakımdan bu durum nasıl uzak ve

garip olarak karşılanabilir? Oysa insanoğlu önceleri sevmediği bir yemeği kendisini zorlamak suretiyle yeyip meşakkatini çeker ve böyle devam ederse, sonunda sevmeye başlar. Hatta bazen öyle bir hale gelir ki, artık onsuz duramaz.

Nefis tekellüfle kendisine yükletilen şeyi, tahammül etmek sûretiyle âdet hâline getirir. Nitekim, şâir bu hakikati şöyle ifade etmiştir: "Nefis, kendisine yüklenilen herhangi birşeyi âdet edinir". Yani başta hoşlanmayıp zoraki bir şekilde kendisine yüklenen birşeye sonunda alışır ve o şey kendisi için tabiî olur.

Bu girişlerden sonra bilmelisin ki Allah'ın zikriyle ünsiyet kazanan kimse başkalarının zikrinden ayrılır. Başkalarından maksat ölümü anında insanoğlundan ayrılan şeylerdir. Kabirde insanoğluyla beraber ne ehli, ne malı, ne çocuğu ve ne de makam ve rütbesi kalır. Onunla beraber ancak Allah'ın zikri kalır. Eğer hayattayken bu zikir ile ünsiyet kazanmışsa kabirde ondan faydalanır. O anda dünyada iken kendisini Allah'ın zikrinden alıkoyan herşeyin sonu gelir ve böylece zikir ile başbaşa kalır. Bu zikirde lezzetin her çeşidini bulur; zira dünya hayatında zarurî ihtiyaçlar kendisini ister istemez Allah'ın zikrinden alıkoymuştur. Ölümden sonra ise, böyle birşey sözkonusu değildir.

Böylece kişi ölümden sonra, mahbubuyla başbaşa kalmış olur ve ona olan hayranlığı da artar. Kendisini mahbubundan alıkoyan hapishaneden de kurtulmuş olur. Bu sırra binâen Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur:

Ruh'ul-Kudüs kalbime şöyle üfledi: 'İstediğini sevebilirsin. (Nasıl olsa) ondan ayrılacaksın'.

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* burada dünya ile ilgili şeyleri kasdetmektedir; zira dünya ile ilgili herşey ölümle sona erer. Bu bakımdan yeryüzündeki her nesne fânidir; ancak celâl ve ikrâm sahibi olan rabbinin zâtı bâkîdir, ebedîdir. Kişinin ölümüyle dünya sona erer. Fakat dünyanın asıl sona erişi kendisi için tâyin edilen vakittedir. Kul öldükten sonra, Allah Teâlâ'nın huzuru manevîsine varıncaya kadar bu ünsiyetten faydalanır.

Kabirlerde haşrolunduktan sonra zikirden mülâkat mertebesine yükselmiş ve böylece göğüslerdeki hakîkat açığa çıkar. Sakın 'Ölümünden sonra insanın yanında Allah'ın zikri kalmaz' diye inkâra kalkışma ve 'İnsan yok oldu. Bu bakımdan Allah'ın zikri nasıl olur da onunla kalır?' deme. Zira insanoğlu, ölümle, yanında zikir kalmayacak şekilde yok olmaz. Aksine onun yokluğu dünya ve mülk ile şehâdet âlemindendir. Melekût aleminden ise yok olmuş değildir; bilakis o âlemde vardır.

Nitekim Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şu hadîs-i şerîfleriyle bu hususa işaret etmiştir: *"Kabir, ya ateş (cehennem) çukurlarından bir çukur veya cennet bahçelerinden bir bahçedir."*

"Şehidlerin ruhları yeşil kanatlı kuşların kursaklarındadır."

Bedir'de öldürülen müşrikler hakkında vârid olan şu hadîs-i şerîf de aynı şekilde bir işarettir:

"Ya filân! Ya filân! Rabbinizin size va'dettiğini hak olarak buldunuz mu? Ben rabbimin bana va'dettiğini hak olarak buldum.

Resulullah'ın bu konuşmasını dinleyen Hz. Ömer (r.a) sorar: "Ey Allah'ın Rasûlü! Ölüler nasıl duyup, sana nasıl cevap verebilirler ki?' Bunun üzerine Rasûlullah şöyle buyurur: 'Nefsimi kudret elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, onlar benim konuşmamı sizden daha iyi duyarlar. Fakat cevap vermeye muktedir değillerdir'. (Müslim)"

Rasûlullah *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* mü"minler ve şehidler hakkında şöyle buyurmuştur: *"Ruhları yeşil kanatlı kuşların kursağında olup Allah'ın arşının altında asılıdırlar."*

Şu hâl ve bu kelimelerle işaret olunan durum, Allah Teâlâ"nın zikrine zıt düşmemektedir.

Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü zannetme! Bilakis onlar Rableri katında diridirler ve rızıklanırlar. (Hem de) Allah'ın kendilerine lütfettiği (şehidlik rütbesi)ne kavuşmaları sebebiyle sevinç içerisindedirler. Arkalarından henüz kendilerine (şehid olarak) katılmamış olanlara da, hiçbir korku ve üzüntü olmayacağını müjdelemek isterler." ***(Âl-i İmran, 169-170)***

Allah Teâlâ'nın zikr-i ilâhîsinin şerefi için şehadet mertebesi bu kadar yüceldi. Zira hedef hâtime ve sonuçtur. Hâtime ve sonuçtan gayemiz dünyaya vedâ edip kalbin Allah ile dolu olduğu hâlde onun huzuruna varmak ve ondan başka herşeyden bütün ilgileri kesmektir.

Bu bakımdan eğer bir kul himmetini tamamen Allah Teâlâ'ya hasredebiliyorsa, bilmiş olsun ki bu hâl üzere ölmeyi ancak muharebe saflarında elde edebilir. Zira bu safa iştirâk eden bir kimse, canından, malından, ailesinden ve

evlâdından vazgeçmiştir. Hatta bütün dünyadan vazgeçmiştir. Çünkü böyle bir kimse dünyayı ahiret için ister.

Böyle bir yere takılmakla Allah sevgisi yolunda hayatını hiçe saymış ve ancak onun rızasını taleb etmiştir. Allah Teâlâ için her şeyinden vazgeçmekten daha büyük birşey düşünülemez. Bundan dolayı, şehidlik mertebesi Allah tarafından üstün kılınmıştır. Hakkında hadsiz hesapsız faziletler vârid olmuştur.

Nitekim Abdullah b. Amr el-Ensârî Uhud savaşında şehid düştüğü zaman Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*, oğlu Câbir'e şöyle demiştir:

"- Ey Câbir! Sana müjde vereyim mi?

- Evet! Allah sana hayırlı müjdeyi versin yâ Rasûlullah, ver.

- *Allah Teâlâ senin babanı diriltti ve huzurunda oturttu. Onunla Allah arasında herhangi bir perde olmaksızın Allah Teâlâ kendisine şöyle buyurdu: 'Dilediğini benden iste ey kulum! Sana her istediğini vereyim. O da bu hitap karşısında Allah Teâlâ'dan şöyle niyazda bulundu: 'Yâ rabbi! Senden isteğim beni dünyaya göndermendir ki, senin ve rasûlünün uğrunda ikinci bir defa şehid olayım', Allah Teâlâ şöyle buyurdu: "Daha önce hükmüm 'ölümden sonra insanlar dünyaya gönderilmeyecektir' şeklinde karara bağlanmıştır"."*

Bu hakikatlerden sonra Allah yolunda ölmek, böyle bir hâl üzere hayatın neticelenmesine sebep olur. Zira kişi eğer bu şekilde ölmeyip bir müddet daha yaşasaydı belki dünya şehvetleri kendisine dönüp kalbini kaplayan Allah'ın

zikrine galebe çalabilirdi. İşte bu sırra binaen mârifet ehlinin son andan korkuları oldukça büyüktür. Zira kalp, her ne kadar Allah Teâlâ'nın zikrine yapışırsa da dönek olduğu için dünya şehvetlerine yeniden iltifat etmekten uzak değildir ve kendisinde herhangi bir gevşeme baş gösterebilir.

Bu bakımdan kişinin bu hâl sonunda kalbinde dünya işi belirir ve dünya işi kendisine galip gelirse ve aynı hâl içinde dünyadan göçerse, bu istilânın tesirinde kalması yakın bir ihtimal olur. Bu bakımdan böyle bir durumda ölümden sonra inleyecek ve ikinci bir defa dünyaya dönüp bu durumunu düzeltmek için temennide bulunacaktır. Bu ikinci defa dünyaya dönüş arzusu ise âhiretteki nasibinin azlığından neş'et etmektedir. Zira kişi neyin üzerinde yaşıyorsa onun üzerinde ölmekte ve neyin üzerine ölüyorsa onun üzerin de haşrolunmaktadır. Bu bakımdan bu tehlikeden en uzak hâl neticenin şehitlikle sonuçlanmasıdır. Bu da şehidin dünyayı elde etmek veya 'kahramandı' desinler veya buna benzer fâsid niyetlerde bulunmamak kasdına bağlıdır.

Nitekim bu husus hadîste 'yücelmesi kastolunmalıdır' şeklindedir. İşte bu hâlden 'Allah mü'minlerden canlarını ve mallarını cennet karşılığında satın almıştır' diye bahsedilmiştir. Böyle bir kişi dünyasını âhirete satmış ve dünya karşılığında âhireti satın almıştır. Şehidin hâli senin Lâ ilâhe illâllah sözünün mânâsına muvafık düşer.

Çünkü şehidin de Allah"tan başka maksudu yoktur. Zira insanın her maksudu mahbubudur. Her ma"bud da ilâhıdır. Bu bakımdan bu şehid hâl diliyle Lâ ilâhe illâllah der; zira Allah"tan başka onun maksudu yoktur. Kim di-

liyle Lâ ilâhe illâllah deyip hâli buna uygun değilse, onun işi Allah'ın meşiyetindedir ve böyle bir kimsenin hakkında tehlikeden emîn olmak sözkonusu değildir. İşte bu sırra binaen Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* Lâ ilâhe illallah demeyi diğer zikirlerden daha üstün saymıştır. Bunu birçok yerlerde teşvik ederek, mutlak ve kayıtsız bir şekilde zikretmiştir. Sonra hakikî mânâsını belirtmek için bazı hadîslerde Sıdk ve İhlas ile kayıtlandırarak şöyle buyurmuştur: *'Kim ihlâs ile Lâ ilahe illâllah derse...'* İhlâsın mânâsı; hâlin kâle yardımcı olmasıdır.

Bizi son nefesimizde hâl ve kâl bakımından Lâ ilâhe illâllah ehlinden eylemesini Allah'tan dileriz. Bizi zâhir ve bâtında bu mübarek sözü söyleyenlerden kılmasını rahmetinden niyaz ederiz ve bizde bu hâlin dünyaya vedâ edinceye kadar devam edip dünyaya iştiyak gözüyle iltifat etmemeyi, aksine dünyadan kaçınıp Allah Teâlâ'nın mülâkatına lâyık bulunanlardan eylemesini Allah Teâlâ'dan talep ederiz. Çünkü Allah ile mülâkatı seven bir kimsenin mülâkatını Allah da sever. Kim Allah'ın huzuruna varmaktan hoşlanmazsa, Allah da onun kendisine gelmesinden hoşlanmaz.

İşte bütün bunlar zikir mânâlarına işaretlerdir. Muamele ilmi çerçevesinde bu işaretlerden daha fazlasını söylemek imkân dahilinde değildir.

İkinci Bölüm:

DUÂNIN EDEPLERİ VE BAZI DUALARIN, İSTİĞFÂRIN VE ALLAH RASÛLÜ'NE SALÂT-Ü

Ayetler

"(Resûlüm!) Kullarım sana beni soracak olurlarsa (bilsinler ki) ben, şüphesiz onlara çok yakınım. (İsterse gönlünden geçirsin.) Bana dua edenin duâsına icâbet eder (kabul eder)im. O halde onlar da benim davetimi kabul ed(ip bana itaat et)sinler ve bana iman(da sebat) etsinler. Tâ ki bu sayede doğru yola (kurtuluşa) ulaşmış olsunlar." ***(Bakara, 186)***

"Rabbinize (gönülden) yalvararak gizlice dua edin. Çünkü O, haddi aşanları sevmez." ***(A'raf, 55)***

"Rabbiniz buyurdu ki: "Bana dua edin, (isteyin) size karşılık ver(ip duanızı kabul ed)eyim. Çünkü bana ibadet/kulluk etmeye karşı kibirlenip (buna) tenezzül etmeyenler, aşağılıklar olarak cehenneme gireceklerdir." ***(Mü'min, 60)***

"De ki: "İster 'Allah' diye dua edin, ister 'Rahmân' diye; hangisi ile dua etseniz, nihayet en güzel isimler O'nundur." ***(İsrâ, 110)***

Hadisler

Nu'man b. Beşir *(radıyallâhu anhu)*, Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'den şu hadîsi rivayet eder:

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* bir gün "Dua, ibâdetin tâ kendisidir" buyurduktan sonra *"Rabbiniz buyurdu ki: "Bana dua edin, (isteyin) size karşılık ver(ip duanızı kabul ed)eyim."* ***(Mü'min, 60)*** ayetini okudu.

"Dua, ibâdetin beynidir."

Ebu Hüreyre *(radıyallâhu anhu)*Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'den şu hadîsi rivayet eder:

"Allah katında duadan daha şerefli hiçbir ibadet yoktur."

"Kul, dua ile şu üç şeyden muhakkak birisini elde eder: Ya kendisi için affedilen günah, ya kendisine dünyada iken verilen bir hayır, ya da kendisi için azık olarak ayrılmış ve âhirette alacağı bir hayır."

Ebu Zer *(radıyallâhu anhu)* şöyle demiştir: "Yemeğe ne kadar tuz gerekiyorsa, hayırlı işlerde de o kadar dua yeterlidir."

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur: *"Allah Teâlâ'dan fazlını isteyiniz. Çünkü Allah Teâlâ, kendisinden istenmesini sever. İbâdetin en faziletlisi ise, neticeden memnun olmayı beklemektir."*

Duanın Edepleri

Duanın on edebi vardır:

1. Senenin Arefe günü, aylardan Ramazan ayı, haftanın cuma günü ve saatlerin de seher vakti gibi şerefli vakitleri gözetmek.

Nitekim Allah Teâlâ *"Sabahın erken vakitlerinde de istiğfâr ederlerdi" **(Zâriyat, 18)*** buyurmaktadır.

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur:

"Allah Teâlâ her gece dünya semasına iner, bu iniş zamanı gecenin en son üçte birisi kaldığı zamandır. İnişi yaptığı zaman şöyle buyurur: 'Benden isteyen var mı ki duasını kabul edeyim? Benden dileyen var mı ki, kendisine dilediğini vereyim? Benden günahının bağışlanmasını isteyen var mı ki, günahını affedeyim?'."

Yâkub *(aleyhisselâm)*'ın, kendisinden özür dileyen ve günahlarının affı için Allah"a yalvarmasını rica eden çocuklarına *"Sizin için yakında rabbimden mağfiret dileyeceğim. Çünkü o gafûrdur, rahimdir." **(Yusuf, 98)*** deyip tehir etmesinin sebebinin seher vaktinde dua etmek için olduğu söylenmiştir.

Yâkub *(aleyhisselâm)*, seher vaktinde kalkıp dua eder ve bu duayı dinleyen çocukları da arkasında âmin derler. Bunun üzerine Allah Teâlâ kendisine vahiy gönderir ve 'Çocuklarını affettim ve hepsini peygamberlikle vazifelendirdim' buyurur.

2.Şerefli halleri fırsat bilerek, o hallerde dua etmelidir.

Nitekim Ebu Hüreyre *(radıyallâhu anhu)* şöyle der: "Gök kapıları Allah yolunda, Allah'ın düşmanlarıyla çarpışanların safları düşman saflarına yaklaştığı zaman açılır ve yine o kapılar, yağmur yağdığı zaman, farz namazlar için kamet edildiği zaman açılırlar. Bu bakımdan bu vakitlerde dua etmeyi bir ganimet bilin."

Mücâhid de şöyle der: "Namaz, saatlerin en hayırlısında kılınmış ve kılınmaktadır. Bu nedenle namazların arkasından dua etmeyi ihmal etmeyin."

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* de şöyle buyurmuştur:

"Ezan ve kamet arasında yapılan dua reddolunmaz."

Yine şöyle buyurur: *"Oruçlu bir kimsenin duası geri çevrilmez."*

Hakikat açısından vakitlerin şerefi, hâllerin şerefine bağlıdır. Çünkü seher vakti kalbin tasfiyesi, ihlâsı ve teşviş edici engellerden boşalma vaktidir. Arefe ve cuma günleri himmetlerin birleşme, kalplerin ilahî rahmetleri oluk hâlinde elde etmeye yardımlaşma vaktidir. İşte vakitlerin şerefinin sebeplerinden birisi hâllerdir. Bu sebeplerde insanın aklına gelmeyen ve bilgisi bulunmayan daha nice sırlar vardır. Secde hâli de duanın kabul olunmasına uygun hâllerdendir.

Nitekim Ebu Hüreyre *(radıyallâhu anhu)*, Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'den bu hususta şu hadîsi rivayet etmiştir:

"Kulun, rabbine en yakın olduğu hâl secde ettiği hâldir. Bu nedenle secdenizde çok dua ediniz!"

İbn Abbas *(radıyallâhu anhu)* Peygamber 'den şu hadîsi rivayet eder:

"Ben rükû veya secde ederken Kur'an okumaktan menedildim. Rükûda rabbinizi tâzim edin. Secdede ise çok dua edin. Çünkü bu hallerde duanın kabul olunması diğer zamanlara göre daha kuvvetlidir."

3. Kıbleye Yönelerek Dua Etmek… Kişi, ellerini koltuk altlarının beyazlığı görünecek derecede kaldırmalıdır.

Çünkü Câbir b. Abdullah, Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'in kıbleye yöneldiğini rivayet ederek şöyle buyurmaktadır:

"Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* Arefe günü vakfe yerine geldi. Kıbleye yönelip güneş batıncaya kadar dua etti."

Selmân-ı Fârisî de, Rasûlullah'ın *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurduğunu rivayet eder:

"Muhakkak rabbimiz hicab edici ve kerîmdir. Kulları ellerini ona kaldırdıkları zaman o elleri boş çevirmekten hayâ eder."

Enes de şöyle rivayet eder:

"Rasûllullah *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* duada koltuk altının beyazı görününceye kadar ellerini kaldırır, parmağıyla işaret etmezdi."

Ebu Hüreyre *(radıyallâhu anhu)* 'nun rivayet ettiğine göre, Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* dua edip şehâdet parmaklarıyla işaret eden bir insanın yanından geçtiğinde şöyle buyurmuştur:

"Bir, bir... (iki parmağını birden kaldırma Allah'ın birliğine işaret olan tek parmağını kaldır)."

Ebu Derda *(radıyallâhu anhu)* şöyle demiştir: "Şu eller zincirlerle bağlanmadan önce kaldırıp onlarla dua edin."

Duadan sonra elleriyle yüzü meshetmek gerekir. Nitekim Ömer *(radıyallâhu anhu)* şöyle anlatmaktadır:

"Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* ellerini duada (göklere) uzattığı zaman onlarla yüzünü meshetmeyince ellerini indirmezdi."

İbn Abbas *(radıyallâhu anhu)* Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'in şu şekilde dua ettiğini rivayet etmektedir:

"Rasûlullah *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* dua ettiği zaman, ellerini birleştirir, iç kısımlarını yüzüne doğru tutardı."

İşte ellerin duada tutulma şekli bu şekildedir. Dua ederken gözler semâya dikilmemelidir. Çünkü Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur:

"Duada gözlerini semâya diken kavimler, ya bu durumdan vazgeçecekler veya (mânen) gözlerinin nûrları sökülecektir."

4. Sessizce Dua Etmek… Dua ederken sesini ne fazla yükseltmeli, ne de iyice kısmalı, ikisi arasında bir tonla dua etmelidir.

Nitekim Ebû Musa el-Eş'arî *(radıyallâhu anhu)* şöyle rivayet eder: Biz Peygamberle *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* beraber seferden dönüyorduk. Medine'ye yaklaştığımızda Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* tekbir getirdi, ashab da onunla beraber tekbir getirerek seslerini oldukça yükselttiler. Bunun üzerine Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurdu:

"Ey insanlar! Çağırdığınız Allah, ne sağırdır, ne de gaib. İyi bilin ki, çağırdığınız zat, sizinle bineklerinizin boynu arasındadır; size herşeyden daha yakındır."

Âişe *(radıyallâhu anhâ)* *"Namazında sesini pek yükseltme, çok da kısma. Bu ikisinin arası bir yol tut"* ***(İsrâ, 110)*** ayetinin tefsirinde 'namazdan gaye duadır' demiştir.

Allah Teâlâ, peygamberi Zekeriyya *(aleyhisselâm)*'ı överek şöyle buyurmuştur:

"O, rabbine gizlice yalvardığı zaman.." ***(Meryem, 3)*** Başka bir ayet de şöyledir:

"Rabbinize yalvararak ve gizlice dua edin." ***(A'raf, 55)***

5. Duayı Kafiyeli Okumaya Çalışmamak… Dua edenin hâli, Allah'a yalvaranın hâli gibi olmalıdır. Kafiyeli okumak için kişinin kendisini zorlaması, bu duruma ters düşer.

Nitekim Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* bir hadîs-i şerifinde şöyle buyurmuştur:

"Duada ifrâta kaçan bir kavim gelecektir." Allah Teâlâ da şöyle buyurmuştur: Rabbinize yalvararak ve gizlice dua edin. Muhakkak ki Allah, bağırıp çağırarak haddi aşanları sevmez. ***(A'raf,55)***"

Bu ayetin tefsirinde 'Haddi aşanların' duayı kafiyeli okumak hususunda kendilerini zorlayanlar oldukları söylenmiştir.

Dua eden kimse için en evlâ ve en iyi şekil, Rasûlullah'tan *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* vârid olan duaları okuyup, onlarla yetinmesidir. Zira onlardan ayrılan bir kimse, çoğu zaman, dua okumada ileri gidip ifrata kaçar.

Bu bakımdan maslahata uygun olmayan şeyleri istemeye kalkışır. O halde herkes güzelce dua etmeyi beceremez. İşte bu sırra binaen Hz. Muaz'dan rivayet edildiğine göre, cennette dahi âlimlere ihtiyaç vardır. Çünkü Allah tarafından cennetliklere 'istediğinizi isteyiniz' diye emir gelir. Bu emri alan cennet ehli, Allah'tan neyi temenni edeceklerini

bilemezler. Öyle ki sonunda âlimler kendilerine bu hususu öğretirler...

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* duayı kafiyeli söylemek suretiyle ifrata kaçmayı şu hadîsiyle yasaklamaktadır:

"Duada kafiyeli okumaktan kaçının. 'Ey Allahım! Ben senden cenneti isterim ve cennete yaklaştırıcı söz ve amelleri isterim. Cehennemden sana sığınırım. Ona yaklaştırıcı söz ve amellerden de sana sığınırım' demeniz kâfidir."

Şöyle bir rivayet de nakledilmiştir*: "Benden sonra bir kavim gelecektir: Hem duada, hem de abdest ve gusül hususunda çok ifrata kaçacaklardır."*

Seleften biri, kafiyeli ve yapmacık bir şekilde dua eden bir kıssacının yanından geçtiğinde ona şöyle bağırır: Sen, Allah Teâlâ'ya karşı mübalâğa mı yapıyorsun? Ben Allah rızâsı için şehâdet ederim ki, Habib el-Acemî'yi gördüm, dua ederken şu kelimelerden fazlasını söylemezdi: 'Ey Allahım! Bizi iyiler zümresinden eyle. Ey Allahım! Bizi kıyâmet gününde rezil etme. Ey Allahım! Bizi hayırlı işlere muvaffak kıl..' Halk da her taraftan Habib el-Acemî'nin arkasında dua ederdi ve bu zâtın duasının bereketli olduğu da herkesçe bilinmekteydi.

Seleften biri dua okuyanlara şu tavsiyede bulunmuştur: 'Zillet ve fakirlik diliyle dua et. Fesâhat ve belâgat diliyle dua etme'.

'Âlimler ve abdallar, dualarında yedi kelimeden ne fazla, ne eksik yapmazlar. Bakara suresinin son âyeti de buna şehâdet eder. Çünkü Allah Teâlâ, duanın hiçbir yerinde

kullarının yedi kelimeden fazla olan dualarından haber vermemiştir'.

Seci'den maksat tekellüfle konuşmak demektir. Tekellüfle konuşmak ise yalvarış ve yakarışa uygun düşmez. Mutlak seci', kötülenmiş değildir. Çünkü Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'den vârid olan bir takım dualarda tekellüf olmaksızın kendiliğinden kafiyeli düşen kelimeler mevcuttur.

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'in şu duası buna örnek olarak verilebilir:

"Vaîd gününde senden emniyet, hulûd gününde mukarriblerle cemâlini müşâhede eden, ahdini yerine getiren, secde ve rükû edenlerle beraber senden cennet isterim. Çünkü sen rahim ve vedûdsun. Sen dilediğini yaparsın."

Buna benzer daha nice dualar ve hadîsler vardır. O halde dua eden bir kimseye gereken şey, Allah Rasûlü'nden vârid olan dualarla yetinmektir veya tekellüf ve kafiye yapmaksızın yalvarış ve yakarış diliyle istediğini Allah'tan talep etmektir. Zira Allah nezdinde en güzel dua yalvarışlı ve yakarışlı duadır.

6. Yalvararak, korkarak, isteyerek ve sığınarak dua etmek… *"Onlar, hayırlara koşarlar. Umarak ve korkarak bize dua ederler."* ***(Enbiyâ, 90)***

"Rabbinize yalvararak ve gizlice dua edin!" ***(A'raf, 55)***

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* de şöyle buyurmuştur:

"Allah Teâlâ bir kulunu sevdiği zaman, onun yalvarış ve yakarışlarını duymak için onu belâlara mübtelâ kılar."

7. Duanın kabul olunacağına kesin olarak inanmak… Dua hakkındaki ümidine son derece bağlı olmak gerekir.

Nitekim Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur:

"Sizden herhangi biriniz dua ettiği zaman 'Ey Allahım! Eğer dilersen beni affet, eğer dilersen bana rahmet eyle' demesin. Ancak isteğini kesin bir dille Allah Teâlâ'dan istesin. Çünkü Allah Teâlâ'yı zorlayacak herhangi bir kuvvet ve kudret mevcut değildir."

"Sizden herhangi biriniz dua ettiği zaman, isteğini büyütsün. Çünkü hiçbir şey Allah Teâlâ'nın kuvvet ve kudretine nisbetle büyük değildir."

"Kabul edileceğine yüzde yüz inanarak Allah Teâlâ'ya dua ediniz ve biliniz ki, muhakkak Allah Teâlâ, gâfil bir kalpten gelen duayı kabul etmez."

Süfyan b. Uyeyne şöyle demiştir: Herhangi birinizin daha önce yaptığı kötü hareketleri kendisini dua etmekten alıkoymasın. Çünkü Allah Teâlâ, bütün mahlûkatın şerlisi İblis'in duasını bile kabul etmiştir. *"İblis: 'Bana kıyâmete kadar ömür ve mühlet ver' dedi. Allah da: 'Sen mühlet verilenlerdensin' buyurdu". **(A'raf, 14-15)***

8. Israr ederek dua etmek ve duayı üç defa tekrarlamak…

İbn Mes"ud *(radıyallâhu anhu)* Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'in, dua ettiği zaman duasını üç defa tekrarladığını, Allah'tan istediği zaman istediğini üç defa tekrarladığını söylemektedir.

Duasının kabul olunmasının geciktiğini görmemesi, kulun haline uygun bir durumdur.

Çünkü Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur:

"Herhangi biriniz acele etmedikçe duası Allah tarafından kabul olunur. Acele etmek şu demektir: 'Ben dua ettim, duam kabul edilmedi'. Bu nedenle ey Allah'ın kulu! Dua ettiğin zaman Allah'tan çokça iste. Çünkü sen kerîm ve cömert bir ilahtan istiyorsun."

Bir âlim 'Ben yirmi seneden beri Allah'tan bir ihtiyacımı diliyorum. Hâlâ da bana o ihtiyacımı verip de, duamı kabul etmiş değildir. Fakat ben buna rağmen duamın kabul olunmasından ümidimi kesmiş değilim. Ben Allah Teâlâ'dan, beni din ve dünyamda beni ilgilendirmeyen şeyleri terketmeye muvaffak kılmasını istiyorum' demiştir.

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur:

"Herhangi biriniz Allah Teâlâ'dan birşey istediği ve o istediğinin kabul olunduğunu anladığı zaman şöyle desin: 'Hamd, salih amellerin ancak nimetiyle tamam olduğu Allah'a mahsustur'.

Kimin duası kabul olunmayıp gecikmiş ve istediklerinden birşey kendisine verilmemişse şöyle desin: 'Her hâlükârda hamd Allah'a mahsustur'."

9. Allah'ın Zikriyle Duaya Başlamak…

Duanın başlangıcında hemen isteklerini sıralamaya girişmemelidir. Önce zikretmeli, zikirden sonra isteklerini sıralamalıdır. Seleme b. Ekvâ diyor ki: "Peygamber *(sallallâhu*

aleyhi ve sellem) bütün dualarının başlangıcında mutlaka Sübhane Rabbiye"l Aliyyi'l-A'le'l-Vehhâb derdi."

Ebu Süleyman Dârânî şöyle demiştir: Bir kimse, Allah'tan herhangi bir ihtiyacını istemeden önce Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'e salât ü selâm getirsin. Salât ü selâmdan sonra ihtiyacını arzetsin. İhtiyacını arzettikten sonra da duasını Rasûlullah'a getirilen salâvat-ı şerîfe ile sonuçlandırsın. Çünkü Allah Teâlâ duanın başında ve sonunda getirilen salâvat-ı şerîfeleri kabul eder. Bu iki salâvat-ı şerîfeyi kabul edip de onların arasında dergâh-ı izzetine arzolunan ihtiyaçları bırakması, kabul etmemesi onun şânına yakışmaz.

Nitekim Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'den şöyle rivayet edilmektedir:

"Siz Allah Teâlâ'dan bir ihtiyacınızı istediğiniz zaman, önce salâvat getirmekle başlayınız. Çünkü Allah Teâlâ'nın şânına yakışmaz ki, kendisinden iki türlü ihtiyaç istendiğinde birisini kabul edip diğerini reddetsin!"

10. Bâtınî edeplere riayet etmek…

Duanın kabul olunmasının temeli bâtınî edeptir ki o da, tevbe etmek, zulümle aldıklarını geri vermek, bütün varlığıyla Allah Teâlâ'nın ibâdetine yönelmektir. İşte duanın kabul olunmasının en yakın sebebi budur.

Nitekim Ka'b'ul-Ahbâr'dan şöyle rivayet edilir: "Musa *(aleyhisselâm)* zamanında şiddetli bir kıtlık oldu. Musa *(aleyhisselâm)* İsrâiloğulları'nı yanına alarak yağmur duasına çıktı. Fakat yağmur yağmadı. Böylece üç defa yağmur duasına

çıktı. Yine yağmur yağmadı. Bunun üzerine Musa'ya Allah Teâlâ şöyle vahyetti: 'Sizin içinizde bir dedikoducu olduğu için, ne senin, ne de seninle bareber dua edenlerin dualarını kabul etmem'. Bunun üzerine Musa *(aleyhisselâm)* sordu: 'Yâ Rabbi! O dedikoducu kimdir? Bana göster ki, kendisini aramızdan çıkaralım?' Musa'nın bu isteği üzerine Allah Teâlâ ikinci defa şöyle vahyetti: 'Ey Musa! Ben sizi kovuculuktan menederken kendim mi kovucu olayım?' Bu müşkil durum karşısında kalan Musa, İsrailoğulları'na 'Hepiniz birden dedikodudan tevbe edip, Allah Teâlâ'ya sığının' buyurdu. İsrailoğulları da bu kötü fiilden tevbe ettiler. Ondan sonra Allah Teâlâ onlara yağmur ihsan etti".

Said b. Cübeyr şöyle anlatır: "İsrâiloğulları hükümdarlarından birinin zamanında büyük bir kıtlık oldu. Halk yağmur duasına çıktı. Bunun üzerine hükümdar, İsrâiloğulları'na dedi ki: 'Muhakkak ya Allah bize yağmur gönderecek veya biz O'na eziyet vereceğiz'. Kendisine soruldu: 'Nasıl olur da hükmü göklerde bulunan Allah'a eziyet vermeye muktedir olabiliriz?' Hükümdar 'Eğer yağmur vermezse, O'nun velîlerini ve tâat ehlini öldüreceğim. İşte bu, O'nun için eziyettir' dedi. Bunun üzerine dua eden halkın dualarına karşılık Allah Teâlâ bolca yağmur ihsân etti".

Süfyan es-Sevrî şöyle buyurmuştur: "İşittiğime göre İsrâiloğulları yedi sene, üst üste kıtlıkla karşı karşıya kaldılar.

Öyle bir hâle geldiler ki, mezbeleliklerden ölü hayvanların leşlerini toplayıp yediler. Çocuklarını yediler. Bu hâl devam ettiği müddetçe dağlara çıkıp ağlarlar, yalvarıp yakarırlardı.

Bunun üzerine Allah Teâlâ onların peygamberlerine vahiy gönderdi: 'Eğer yürüyerek bitkin bir hâlde benim dergâhıma gelip, ayaklarınız yürümekten parça parça olup, dizlerinize kadar çıksa, dua için uzanan elleriniz göklere yetişse, dua eden diliniz dua ede ede yorulsa bile, yine de duanızı kabul etmeyeceğim ve yine de ağlayanınıza rahmet etmeyeceğim. Tâ ki, zulümle aldıklarınızı sahiplerine iade etmedikçe..'

Bunun üzerine zulümle alınan bütün mallar ve haklar, sahiplerine iade edildi ve aynı günde yağmur şakır şakır yağmaya başladı".

Mâlik b. Dinar şöyle demiştir: İsrâiloğulları'nda büyük bir kıtlık meydana geldi. Birkaç defa yağmur duasına çıkmalarına rağmen, yağmurun yüzünü göremediler. Bunun üzerine Allah Teâlâ, peygamberlerine şöyle vahiy gönderdi: 'Onlara söyle ki, sizler necis bedenlerinizle benim huzuruma geliyorsunuz. Kana boyanmış ellerinizi benim dergâhıma uzatıyorsunuz. Mideleriniz haramla dolu olduğu hâlde geliyorsunuz. Şimdi ise benim gazabım sizin üzerinize daha da artar. Bu durumda bana gelmeniz sizi gittikçe benden uzaklaştırır'.

Ebu Sıddîk en-Nâci der ki: "Süleyman *(aleyhisselâm)*, bir ara yağmur duasına çıktı. Çöle giderken sırt üstü yatmış, ayaklarını göklere doğru uzatmış bir karınca gördü ve o karınca şöyle diyordu: 'Ey Allahım! Ben senin mahlûkatın içinde zayıf bir mahlûkum. Senin rızkın olmazsa helâk olurum. Çünkü hiçbir zaman senin rızkından müstağni değiliz. O hâlde bizi başkasının günahından ötürü helâk etme". Bu manzarayı müşâhede eden Süleyman *(aleyhisselâm)* herşey-

den habersiz bulunan cemâata 'Dönün! Dua etmenize artık ihtiyaç kalmadı. Başkasının duası bereketiyle Allah size de yağmur ihsân edecektir' dedi".

Evzâî şöyle anlatır: "Halk yağmur duasına çıktı. Yağmur duasına çıkan kitleye Bilâl b. Sa'd b. Ebî Vakkas kalkıp bir hutbe okudu: Hutbesinin başında Allah'a hamdü senâ ettikten sonra şöyle devam etti: "Ey burada hazır bulunanlar! Siz günahkâr olduğunuzu ikrar etmez misiniz?" Hazır bulunanlar "Evet, günahkâr olduğumuzu ikrâr ederiz" dediler.

Bunun üzerine şöyle devam etti: 'Ey Allahım! Biz senin şöyle buyurduğunu işittik: İyilik edenleri ayıplamaya bir yol yoktur' İşte biz de günahkâr olduğumuzu ikrar ettik. Senin affın bizim gibilere olmazsa acaba kime olacaktır? Ey Allahım! Bizi affeyle! Bize rahmetini ihsân eyle! Bize yağmur gönder'. Bu duadan sonra ellerini cemaatla beraber kaldırdı ve derhal yağmur yağmaya başladı".

Mâlik b. Dinar'a 'Bizim için rabbine dua et!' denildiğinde, Mâlik şöyle demiştir: 'Siz yağmurun geciktiğini görüyorsunuz. Bense fiillerinizden ötürü taş yağmasının geciktiğini görüyorum'.

Rivayet edildiğine göre, İsâ *(aleyhisselâm)* çıkıp yağmur duasında bulundu. Yağmurun yağmamasından rahatsız olan cemaate İsâ *(aleyhisselâm)* şöyle dedi: "Sizin içinizde hayatında bir günah bile işleyen kimse varsa, o bizden ayrılıp gitsin". Bunun üzerine bütün herkes dönüp gitti ve İsâ *(aleyhisselâm)* ile çölde bir tek kişi kaldı. İsâ *(aleyhisselâm)* o kalan kişiye 'Senin hiç günahın yok mu?" dedi. Kişi "Allah"a yemin ederim

ki ben şundan başka bir günahım olduğunu bilmiyorum: Bir gün namaz kılıyordum. Yanımdan bir kadın geçti. Şu gözümle ona baktım. Fakat o gittikten sonra ona bakan gözüme parmağımı soktum, gözümü çıkarıp attım" karşılığını verdi. Bunun üzerine İsâ *(aleyhisselâm)*, adama şöyle dedi: 'Sen dua edip Allah'tan iste. Ben de duana âmin diyeyim'. O kişi dua etti. İsâ da âmin dedi. Bunun üzerine bulutlar toplanmaya başladı. Yağmur yağdı ve insanlar da böylece kıtlıktan kurtuldu.

Yahyâ el-Gassâni şöyle anlatır: "Dâvud *(aleyhisselâm)*'ın zamanında halk kıtlığa yakalandı. Aralarında üç âlim seçtiler. Bu âlimleri yağmur duasına çıkardılar ki Allah onların yüzü suyu hürmetine yağmur versin. Bu âlimlerden biri şöyle dua etti: 'Ey Allahım! Senin, Tevrat'ta verdiğin hükme göre bizim, bize zulmedenleri affetmemiz gerek. Ey Allahım! İşte biz kendi nefislerimize zulmettik. Affetmeyi emreden sen de bizi affeyle!' İkinci âlimin duası şöyleydi: 'Ey Allahım!Sen Tevrat'ta 'kölelerimizi âzâd etmemizi' bize emrediyorsun. Ey Allahım! Bizler de senin köleleriniz. Bu bakımdan bizleri âzâd eyle'. Üçüncü âlim de şöyle dua eder: 'Ey Allahım! Sen Tevrat'ta 'miskin ve fakirleri kapımıza geldikleri zaman onları boş çevirmememizi' emrediyorsun. Ey Allahım! İşte biz de senin miskinleriniz. Senin kapında durmuşuz. Bu bakımdan bizim dualarımızı geri çevirme. Bu dualardan sonra yağmur yağmaya başlar".

Atâ es-Sülemî şöyle anlatır: Bir ara yağmurdan mahrum kaldık. Yağmur duasına çıktık. Bir de ne göreyim, Sa'd el-Mecnun (Deli Sa'd) diye tanınan biri mezarlar arasında dolaşmaktadır.

- Ey Atâ! Bugün mahşer günü mü? Yoksa bugün mezarlarda yatan ölüler mi dirildiler?

- Hayır. Böyle birşey yok. Fakat biz yağmurdan mahrum kaldık. Yağmur duası için çıktık.

- Ey Atâ! Siz toprağa bağlı kalplerle mi, yoksa göklere bağlı kalplerle mi buraya geldiniz?

- Göklere bağlı kalplerle...

- Heyhât! Ey Atâ! Çıkanlara de çıkmasınlar. Çünkü Allah basiret sâhibidir, herkesin ne olduğunu, olduğu gibi bilir.

Bu sözü söyledikten sonra gözlerini semâya dikerek şöyle dedi:

Ey İlâhım! Seyyidim ve Mevlâm! Kullarının günahından ötürü memleketini helâke götürme. İsimlerinin gizli sırrı ile tecellî eyle. Perdelerin örttüğü nimetlerin hürmetine, memleketini Kana kana sulandıracak, kullarına yeniden hayat bahşedecek tatlı ve bol bir su ile bizi sevindir. Ey herşeye kâdir olan!

Atâ der ki: Sa'd'in duası bitmeden önce bulutlar gürlemeye başladı, sağa sola şimşekler çaktı. Bardaktan boşanırcasına yağmur geldi. Bu manzarayı müşahede eden Sa'd, sırtını bize çevirip yoluna devam ederken şunları söyledi:

Abidler ve zâhidler felâh bulmuşlardır. Çünkü onlar içlerini mevlâlarının hâtırı için aç bırakmaktadırlar. Çünkü onlar mevlâlarının sevgisinden hasta gözlerini uykusuz bırakırlar. Geceler biter, onlar hâlâ uykusuzdur. Allah'ın ibâdeti onları o derece meşgul etmiştir ki, halk onların deli olduğunu zanneder.

İbn Mübârek şöyle anlatır: Şiddetli kıtlık olan bir senede Medine-i Münevvere'ye geldim. Halk çıkmış yağmur istiyordu. Ben de kendilerine katıldım. Biz bu durumdayken ansızın simsiyah bir köle, sırtında âdi bir ketenden yapılmış iki elbise olduğu halde çıkageldi Elbiselerden birini izâr yapmış, diğerini de omuzuna atmıştı. Geldi tam benim yanıma oturdu. Şöyle fısıldadığını duydum: "Ey Rabbim! Günahların çokluğu, kötü amellerin bolluğu, senin nezdinde yüzleri eskitmiş midir? Sen kullarını te"dib için bize yağmur vermedin. Ey vekar sâhibi halîm Allah! Ey kullarının kendisinden iyilikten başka birşey görmedikleri rabbim! Senden yağmur istiyorum. Şu anda, şu anda senden yağmur vermeni istiyorum". O "şu anda, şu anda" sözünü tekrarlamakta iken, bir de ne göreyim, berrak gökler bulutlarla doldu, her taraftan sağanak hâlinde yağmurlar yağmaya başladı.

İbn Mübârek sözlerine şöyle devam eder: «Bu manzarayı müşahede ettikten sonra Fudayl b. İyâz'ın yanına geldim. Bana dedi ki: "Neden seni böyle üzgün görüyorum?" Fudayl"a "Yarışta bizi geçen, bizim değil de başkasının eliyle olan bir iş beni üzdü" dedim ve kendisine durumu anlattım. Bunu dinleyen Fudayl, heyecandan bağırıp bayıldı».

Rivayet edildiğine göre, Ömer *(radıyallâhu anhu)* kıtlık senesinde Resulullah"ın amcası Abbas *(radıyallâhu anhu)*'yu şefaatçi yaparak Allah Teâlâ'dan yağmur dilemiştir. Ömer duasını bitirdikten sonra Abbas şöyle demiştir:

"Ey Allahım! Göklerden gelen her belâ mutlaka bir günahtan ötürüdür ve o belânın giderilmesi mutlaka tevbeye bağlıdır. Rsaûlünün ashâbı, ona yakınlığımdan ötürü benimle senin kapına gelmiş bulunuyorlar. İşte bunlar elle-

rimizdir. Günahlarla beraber senin dergâhına uzatılmışlardır. Şunlar da alınlarımızdır, tevbe ile beraber gelmişlerdir. Sen ise koruyucusun. Sürünün içinde kaybolanı elbette ki ihmâl etmezsin. Ayağı kırılmışı heder olacak bir yerde bırakmazsın. Küçükler yana yakıla seni çağırıyorlar. Yaşlılar rikkat ve heyecana gelmişlerdir. Çeşitli sesler sıkıntı hâllerini senin dergâh-ı izzetine şikayet etmektedirler. Sen ise sırdan daha gizlisini de bilensin. Ey Allahım! Onlar ümitsiz olup, bundan dolayı helâk olmazdan önce, merhametinle onlara yağmur gönder. Çünkü senin rahmetinden ancak kâfirler ümit keserler."

Abbas *(radıyallâhu anhu)*, duasını daha bitirmeden dağlar kadar bulutlar göründü ve oluk gibi yağmur boşanmaya başladı.

Rasûlullah'a Salât Getirmenin Fazileti

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Şüphesiz ki Allah ve melekleri Peygamber'e salavât getirirler. Ey iman edenler! Siz de onun için (tam bir teslimiyetle) salât ve selam getirin." ***(Ahzâb, 56)***

Rivayet ediliyor ki, Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* günün birinde, yüzünde müjde alâmetleri olduğu hâlde çıkageldi ve şöyle buyurdu:

"Cebrâil bana gelerek dedi ki: 'Ey Muhammed! Sen râzı değil misin ki, ümmetinden herhangi bir kişi bir defacık sana salâvat-ı şerife getirirse ben ona on defa salâvat edeyim? Sen râzı değil misin, ümmetinden herhangi bir kimse sana bir defa selâm ederse, ben ona on defa selâm edeyim?'"

"Kim benim üzerime salâvat getirirse, o salât getirdiği müddetçe melekler de onun üzerine salâvat getirirler. O kimse bu durumu bildikten sonra üzerime ister az, ister çok salâvat getirsin."

"İnsanların bana en yakını, bana en fazla salâvat-ı şerife getirenidir."

"Bir Müslüman ben onun yanında yâdedildiğim hâlde o bana salâvat-ı şerife getirmezse bu cimrilik yönünden ona yeter de artar bile."

"Cuma gününde bana çok salâvat-ı şerife getirin."

"Ümmetimden bana salâvat getiren kimse için on sevap yazılır ve defterinden on günah da silinir."

"Ezan ve kameti işittiği zaman şöyle diyen kimseye benim şefâatim vâcib olur: 'Ey Allahım! Ey bu tam ve eksiksiz davetin sâhibi! Ey kılınacak olan namazın mâliki! Kulun ve rasûlün Muhammed'in üzerine salât et. Ona vesile ve fazileti, en yüce derece ve şefâati kıyâmet gününde ihsan buyur!"

"Kim herhangi bir kitapta benim üzerime bir salât yazarsa ismim o kitapta oldukça melekler o kimse için af talebinde bulunurlar."

"Yeryüzünde seyahat eden birtakım melekler vardır. Onların vazifeleri ümmetimin selâmını bana iletmektir."

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'e 'Sana nasıl salât-ı şerife getirelim?' diye sorulunca şu cevabı verdi:

"Deyiniz ki; ey Allah'ım! Kulun Muhammed'e, âline, zevcelerine ve zürriyetine, İbrahim'e, onun âline salâvat etti-

ğin gibi, salâvat et. İbrahim ve âline bereket yağdırdığın gibi, Muhammed'e, pâk zevcelerine ve zürriyetine de bereket yağdır. Çünkü sen hamid, herkes tarafından yapılan ve herkes tarafından övülen bir ilâhsın."

Ömer b. Hattâb *(radıyallâhu anhu)*'ın Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'in ölümünden sonra ağlayarak şöyle dediği nakledilmiştir:

Annem ve babam sana fedâ olsun ey Allah'ın Rasûlü! Sen, ilk başta bir kütüğün üzerine çıkıp hutbe okuyordun. Ashâb-ı kirâm çoğaldığı zaman bu vazifeyi daha güzel yaparak bütün cemaate duyurmak için minber yaptırdın. O zaman senden ayrılmaya tahammül edemeyen kütük inledi. Elini üzerine koyuncaya kadar inlemesi devam etti. Ancak elini üzerine koyunca sükûnete kavuştu. Senin ayrılığına bir ağaç parçası bile tahammül edemezken, bu ayrılığa müslümanlar nasıl dayanabilsin? Ey Allah'ın Rasûlü! Anam babam sana fedâ olsun. Sen Allah'ın nezdinde o kadar faziletlisin ki, Allah Teâlâ sana yapılan itâati kendisine yapılmış kabul ederek şöyle buyurmuştur: *"Kim peygambere itâat ederse muhakkak Allah'a itâat etmiş olur."* ***(Nisâ, 80)***

Ey Allah'ın Rasûlü! Anam babam sana fedâ olsun! Senin faziletin Allah'ın nezdinde öyle yüksek derecelere ulaşmıştır ki, seni bütün peygamberlerden sonra göndermesine rağmen hepsinin başında zikredip yer vermektedir.

"(Resûlüm!) Hani vaktiyle biz, peygamberlerden (tebliğ ve davet hususunda) ahitlerini almıştık. Senden, Nuh'tan, İbrahim'den ve Musa ile Meryemoğlu İsa'dan da. (Evet) biz, onlardan kuvvetli bir söz almıştık." ***(Ahzâb, 7)***

Ey Allah'ın Rasûlü! Anam babam sana fedâ olsun! Allah nezdinde senin faziletin öyle bir dereceye ulaşmıştır ki, cehennem ehli sana itâat etmiş olmayı temenni ederler. Oysa bu temenniyi yaptıkları zaman ateş içinde azap görmektedirler.

Nitekim Allah Teâlâ onların bu durumunu şu şekilde belirtmektedir: *"O gün yüzleri ateş içinde kaynayıp çevirilirken: 'Vah bize! Keşke Allah'a itâat etseydik! Peygamber'e itâat etseydik!' diyeceklerdir."* ***(Ahzâb, 66)***

Ey Allah'ın Rasûlü! Anam ve babam sana fedâ olsun! Eğer Allah Teâlâ, içinden pınarlar akan bir taşı İmran oğlu Musa'ya vermiş ise, o, senin parmaklarının arasından fışkıran sudan daha mu'cizevî değildir ki Allah Teâlâ ondan ötürü sana salât getirdi.

Ey Allah'ın Rasûlü! Anam babam sana fedâ olsun! Eğer Allah Teâlâ Süleyman *(aleyhisselâm)*'a sabahtan öğleye kadar katettiği mesafesi bir aylık, öğleden akşama kadar katettiği mesafesi de bir aylık yol olan rüzgârı vermiş ise de, o, sana verilen ve üzerinde geceleyin tâ yedinci semaya kadar çıkıp sonra aynı gecenin sabahında dönerek sabah namazını Mekke'nin el Ebtah vadisinde kıldığın Burak'tan daha mu'cizevî değildir. Allah rahmet deryâlarını senin üzerine boşaltsın.

Ey Allah'ın Rasûlü! Anam babam sana fedâ olsun. Eğer Allah Teâlâ, Meryem oğlu İsâ'ya ölüleri diriltme mu'cizesi ihsân etmiş ise de, onun bu mûcizesi zehirlenmiş ve pişirilmiş koyunun seninle konuşup 'Ben zehirliyim, beni yeme' diyen mucizenden daha üstün değildir.

Ey Allah'ın Rasûlü! Anam babam sana fedâ olsun! Nûh *(aleyhisselâm)* kavmine beddua ederek: *'Ey Rabbim! Kâfirlerden hiç kimseyi yeryüzünde bırakma!' (Nûh, 26)* demiştir. Eğer sen de o beddua gibi bizim için bir beddua etseydin muhakkak hepimiz helâk olurduk. Oysa secde halindeyken senin sırtına pislik dolu işkembeyi attılar. Senin yüzünü kanattılar ve dişlerini kırdılar. Bütün bunlara rağmen sen, hayırla dua etmekten başka birşey yapmadın ve hattâ şöyle dedin: 'Ey Allah'ım! Kavmimi bağışla. Çünkü onlar bilmiyorlar'.

Ey Allah'ın Rasûlü! Anam babam sana fedâ olsun! Senin kısa ömründe sana tâbi olanlar, Nûh *(aleyhisselâm)*'ın uzun ömründe tâbi olanlarından daha fazladır. Sana iman edenler çok kalabalıktır. Oysa Nûh'a pek az kimseler iman etti. Ey Allah'ın Rasûlü! Anam babam sana fedâ olsun! Eğer sen, ancak sana dönük olan kimselerle otursaydın, bizimle oturmaman gerekirdi. Eğer sen, ancak sana denk olan kimselerden kız alıp verseydin, bizden ne kız alman ne de vermen gerekirdi. Eğer sen, ancak sana denk olan kimseleri kendine vekil etseydin bizi hiçbir zaman vekil etmezdin. Fakat Allah'a yemin ederim, sen bizimle oturdun, bizden kız alıp verdin, bize vekil oldun, bizi vekil tâyin ettin. Sen yünlü elbise giydin, merkebe bindin. Terkine başkasını aldın. Yemeğini toprak üzerine koyup yedin. Yemek yerken, tevâzu olarak yağlanan parmaklarını yaladın. Allah'ın salât ve selâmı senin üzerine olsun!

Âlimlerden biri şöyle demektedir: «Ben Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'in hadîslerini yazarken Peygamber'e sadece salâvat-ı şerîfe getirir ve fakat selâm getirmezdim. Bunun üzerine Rasûlullah'ı rüyamda gördüm; bana şöy-

le dedi: 'Neden kitabında salâvat-ı şerîfeyi tam mânâsıyla yazmıyorsun?' İşte bundan sonra kitabın neresinde salâvat yazdıysam, beraberinde Rasûlullah'a selâmı da getirerek yazmışımdır."

Ebu'l-Hasan şöyle anlatır: 'Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'i rüyamda gördüm ve kendisine 'Ey Allah'ın Rasûlü! er-Risale adlı kitabında senin için 'Allah, Muhammed'e onu ananlar andıkça ve onun zikrinden gafiller gafil oldukça salât etsin' diyen kişi (yani İmam Şafii), acaba tarafınızdan ne gibi bir mükâfat ile taltif edildi?' diye sordum. Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle cevap verdi: "O hesap vermek için mahşerde durdurulmayacak.."

İstiğfâr"ın Fazileti

Ayetler

"Ve (yine) onlar, çirkin bir iş işledikleri veya (günahlarla) kendilerine zulmettikleri zaman, Allah'ı anarak hemen günahlarının bağışlanmasını isterler." ***(Âl-i İmran, 135)***

Alkame ve el-Esved'den şöyle nakledilir: Abdullah b. Mes'ud *(radıyallâhu anhu)* dedi ki: Allah'ın Kitabı'nda iki ayet vardır. Günah işleyen herhangi bir kimse o iki ayeti okuyup Allah'a istiğfâr ettiği takdirde Allah Teâlâ onun günahını affeder. O ayetler şunlardır:

"Ve (yine) onlar, çirkin bir iş işledikleri veya (günahlarla) kendilerine zulmettikleri zaman, Allah'ı anarak hemen günahlarının bağışlanmasını isterler." ***(Âl-i İmran, 135)***

"Kim bir fenâlık yapar, yahut nefsine zulmeder de Allah'tan mağfiret dilerse Allah'ı çok bağışlayıcı, çok merhamet edici bulur." ***(En'am, l 10)***

Allah Teâlâ başka bir ayette de şöyle buyurmaktadır:

"Artık rabbini hamd ile tesbih et ve O'ndan mağfiret dile. Muhakkak ki Allah tevbeleri kabul edendir." ***(Nasr, 3)***

"Ve seherlerde Allah'tan mağfiret dileyenler..." ***(Âl-i İmrân, 17)***

Hadisler

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şu duayı çok okurdu:

"Ey Allahım! Sen her çeşit eksiklikten uzak ve münezzehsin. Senin hamdinle bunları söyler ve yaparız. Ey Allahım! Beni affet! Çünkü kullarının tevbesini çokça kabul eden ve kullarına rahmette bulunan bir zatsın sen."

"Kim çokça istiğfâr ederse, Allah Teâlâ onun için her üzüntüden kurtuluş yolu, her darlıktan çıkış imkânı ihsân ettiği gibi, onun ummadığı yerden de rızık ihsân eder."

"Ben hergün yetmiş defa tevbe edip Allah Teâlâ'dan mağfiret talebinde bulunmaktayım."

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'in geçmiş ve gelecek günahları affolunmakla beraber o yine de günde yetmiş defa af talebinde bulunurdu.

"Benim kalbim ince bir pasla kaplanıyor. (Onu silmek için) her günde yüz defa Allah'tan af talebinde bulunuyorum."

"Kim yatağına girdiği zaman 'Kendisinden başka ilah olmayan, hayy ve kayyûm olan Allah'tan günahlarımın affını talep ediyorum' sözünü üç defa tekrar ederse, Allah Teâlâ onun bütün günahlarını denizlerin köpüğü kadar veya Temim sahrasının kumlarının adedi veya ağaç yapraklarının adedi veyahut da dünya günlerinin adedi kadar olsa bile affeder."

Kim bir önceki hadîste geçen duayı okursa, düşman ile savaşırken kaçsa da yine günahları affolunur.

Huzeyfe b. Yeman şöyle der: 'Benim aileme karşı dilim çok sertti. Bunun üzerine Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'e 'Ey Allah'ın Rasûlü! dilimin beni ateşe sokmasından korkuyorum' dediğimde, Peygamber şöyle buyurdu: *'Senin istiğfâr etmekle aran nasıl?'* Sonra sözlerini şöyle sürdürdü: *'Ben Allah'ın Rasûlü olduğum halde günde yüz defa istiğfâr ediyorum.'*

Âişe *(radıyallâhu anhâ)* Rasûllullah'ın kendisine şöyle söylediğini anlatır: *"Eğer sen bir günah işlemişsen, Allah'tan af talebinde bulun ve O'na tevbe et. Çünkü günahtan tevbe etmek, o günahı işlediğinden ötürü pişman olmak ve o günahın affını Allah"tan dilemek demektir."*

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* istiğfâr ederken şöyle buyurmuştur:

"Ey Allah'ım! Hatamı, cehâletimi, işimdeki israfcılığımı ve senin benden daha iyi bildiğin kusurlarımı bana bağışla. Ey Allah'ım! Benim şakamı, ciddiyetimi, hatamı, kasden yaptığımı affet. Çünkü bu hataların bende olması mümkündür.

Ey Allah'ım! Benim geçmiş ve gelecek, gizli ve açık, ve senin benden daha iyi bildiğin zellelerimi bağışla. Zira birtakım kullarını tevfîkinle muvaffak kılan ve bir kısım kullarını da gazabınla geride bırakan sensin. Sen herşeye kâdirsin."

Hz. Ali *(radıyallâhu anhu)* şöyle anlatır: Ben öyle bir kimseydim ki, Peygamber"den bir hadis dinlediğim zaman, Allah Teâlâ dilediği kadar beni ondan faydalandırırdı. Ashâb-ı kirâmdan herhangi biri Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'den bir hadis naklettiği zaman, o hadisin Rasûlullah'a ait olduğuna dair ona yemin ettirirdim. Hadisin Rasûlullah'a ait olduğuna dair yemin ettiği takdirde onu doğrular ve verdiği habere inanırdım. Ebu Bekir bana şu hadisi nakletmiştir: *"Bir kul işlediği günahın hemen akabinde güzelce abdest alır, sonra kalkar, iki rek'at namaz kılar ve Allah'tan günahının affını talep ederse muhakkak Allah onu affeder."* Rasûlullah bu sözlerinden sonra şu ayeti okudu: *"Ve (yine) onlar, çirkin bir iş işledikleri veya (günahlarla) kendilerine zulmettikleri zaman, Allah'ı anarak hemen günahlarının bağışlanmasını isterler."* ***(Âl-i İmran, 135)***

Ebu Hüreyre *(radıyallâhu anhu)* Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'den şöyle rivayet eder:

"Mü'min bir kimse, bir günah işlediği zaman kalbinde simsiyah bir nokta belirir. Eğer tevbe eder, o günahtan el çekerse ve günahının affını Allah"tan talep ederse, kalbi o siyah noktadan temizlenir. Eğer günahı gittikçe fazlalaşırsa o nisbette siyahlık da fazlalaşır. Öyle ki, sonunda o siyahlıkla kalp tamamen kaplanmış olur». İşte o siyahlık Allah Teâlâ"nın Kur"an"da beyan buyurduğu pastır: *"Hayır! (Öyle değildir.) Doğrusu kazandıkları (kötü) şeyler, onların kalplerinin üzerinde pas bağlamıştır."* ***(Mutaffifin, 14)***

Ebu Hüreyre *(radıyallâhu anhu)* Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'den şu hadisi de rivayet etmektedir: *"Allah Teâlâ cennette kulunun derecesini yüceltir. Bunun üzerine kul Allah'tan sorar: 'Ey rabbim! Bu derece bana nereden gelmektedir?' Allah 'Senin evlâdının senin için af dilemesinden...' diye buyurur."*

Âişe *(radıyallâhu anhâ)* Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'in şöyle buyurduğunu rivayet eder: *"Ey Allahım! Beni iyilik yaptıkları zaman sevinen, kötülük yaptıkları zaman bağışlanma dileyen kullarından eyle!"*

"Kul herhangi bir günahı işlediği zaman "Ey Allahım! Beni bağışla" derse, buna karşılık Allah Teâlâ kendisine şöyle cevap verir: "Kulum bir günah işledi ve bildi ki kendisini günahtan ötürü azarlayan veya günahını affeden bir rabbi vardır. Kulum! Sen bu inançta olduktan sonra istediğini yap, ben seni bağışlarım!"

"İstiğfâr eden bir kimse günde yetmiş defa aynı günahı işlese dahi günahında ısrar etmiş sayılmaz."

"Hayatında hiçbir hayırlı iş yapmayan kişi, bir ara göklere bakarak dedi ki: 'Benim rabbim var! Ey rabbim! Beni affet'. Bunun üzerine Allah Teâlâ kendisine 'Seni affettim' dedi."

"Kim bir günah işler ve Allah Teâlâ'nın o günaha muttalî olduğunu bilirse istiğfâr etmese dahi Allah Teâlâ bu kimseyi affeder."

Diğer bir hadîs-i kudsî'de Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Ey kullarım! Benim koruduğum hariç, hepiniz günahkârsınız. Bu bakımdan benden günahınızın affını dileyiniz

ki, ben de sizi affedeyim. Kim, benim kendisini affetmeye muktedir olduğumu bilirse, ben onun hiçbir günahına bakmaksızın onu affederim!"

En Faziletli İstiğfâr

İstiğfârın en faziletlisinin şu dua olduğu rivayet edilmiştir:

"Ey Allahım! Sen benim rabbimsin. Ben ise kulunum. Sen beni yarattın. Ben ise gücüm yettiği kadar senin ahdinde ve vaadinde bulunuyorum. Yaptıklarımın şerrinden sana sığınıyorum. Benim üzerimdeki nimetlerini ikrar ve itirâf ediyorum ve aynı zamanda nefsimin üzerine günahımı ikrar ediyorum. Muhakkak ben nefsime zulmettim. Günahımı itiraf ettim. O hâlde daha önce yaptığım ve gelecekte yapacağım günahlarımı bana bağışla. Çünkü bütün günahları bağışlayacak olan ancak sensin. Senden başka hiç kimsenin buna gücü ve kuvveti yetmez."

İslam Büyüklerinin Sözleri

Hâlid bin Mi'dan şöyle der: Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: 'Benim nezdimde kullarımın en sevimlisi, benim için birbirini sevenler, kalpleri mescidlerle ilgilenen ve seher vaktinde istiğfâr edenlerdir. İşte bunlar o kimselerdir ki,ben yeryüzündeki insanları herhangi bir ceza ile cezalandırmak istediğim zaman onları hatırlar, onların yüzü suyu hürmetine o cezadan vazgeçer ve yeryüzündeki insanlardan o cezayı uzaklaştırırım'.

Katâde şöyle demiştir: 'Kur'an sizi hastalıklara ve o hastalıkların tedâvisine muttalî kılar. Hastalıklarınız ise günahlarınızdır. Onların tedavileri ise istiğfârdır'.

Ali *(radıyallâhu anhu)* şöyle demiştir: 'Beraberinde kurtuluş çaresi olduğu halde helâk olan bir kimsenin durumuna hayret ediyorum'. Bu esnada Ali *(radıyallâhu anhu)*'ya 'Nedir bu kurtuluş çaresi?' diye sorulunca, şöyle dedi: 'İstiğfar!'

Yine Ali *(radıyallâhu anhu)* şöyle demiştir: "Allah Teâlâ herhangi bir kuluna istiğfarı ilhâm etmiş ise, onu azaba uğratmamayı dilemiştir".

Fudayl şöyle demiştir: 'Kulun Estağfirullah demesi, 'Beni günahlarımın sapmalarından koru' anlamına gelir.

Âlimlerden biri şöyle demiştir: "Kul, günah ile nimet arasında bocalamaktadır. Onların ikisini de ancak Allah"a hamd ve günahından istiğfar etmesi ıslâh edebilir".

Rebî bin Hayseme şöyle demiştir: Sakın hiçbiriniz 'Ben Allah'tan günahımın affını diler, ona dönüş yaparım" demesin. Eğer dediğini yapmazsa, günah ile yalanı bir arada yapmış olur. Fakat şöyle diyebilirsiniz: "Ey Allahım! Beni affet, tevbemi kabul et!"

Fudayl b. Iyaz şöyle demiştir: 'Günahı terketmeksizin yapılan tevbe yalancıların tevbesidir'.

Rabiatü'l-Adeviye şöyle demiştir: 'Bizim istiğfârımız bile birçok istiğfâra muhtaçtır'.

Hikmet ehli zatlardan biri şöyle demiştir: 'Kim günahtan pişmanlık duymadan istiğfâr ederse, bilmeyerek Allah ile alay etmiş demektir'.

Bir bedevinin Kâbe'nin perdesine yapışarak şöyle dediği nakledilir:

Ey Allahım! Günah üzerinde ısrar ederek yapmış olduğum istiğfâr muhakkak kötülüktür. Senin affının genişliğini bildiğim halde senden bağışlanmamı dilemeyi terketmem de âcizliktir. Acaba benden zengin olduğun halde, daha ne zamana kadar nimetler vermek suretiyle kendini bana sevdireceksin? Ben sana muhtaç olduğum halde daha ne zamana kadar günahlarla kendimi sana buğzettireceğim? Ey vaadettiği zaman vaadini derhal yerine getiren Allah! Ey kulunu tehdit ettiği zaman affeden Allah! Ben büyük cürmümü senin büyük affına dâhil eder ve sana sığınırım. Ey rahmet edenlerin en rahmet edicisi Allah!

Ebu Abdullah el-Verrak şöyle demiştir: Eğer günahların yağmur taneleri ve deniz köpükleri kadar olsa bile, sen şu dua ile ihlâslı bir şekilde rabbini çağırdığın zaman o günahların tümü silinir:

Ey Allahım! Her günah için senin affını talep ediyorum. Öyle günah ki, ondan sana dönüş yapmış, sonra ikinci bir defa onu yapmaya yeltenmişimdir. Sana nefsimden vaadettiğim ve yerine getirmediğim her hareketimden ötürü senin affını isterim, Zât-ı ulûhiyyetini irâde edip de sonra başkasının karışmış olduğu her amelimden sana sığınır ve senin affını talep ederim ve yine bana ihsân ettiğin nimetleri kötüye kullanıp onunla sana isyân ettim, ondan da beni affetmeni talep ederim. Ey şimdiyi ve geleceği bilen Allah! Gündüzün ışığında, gecenin karanlığında, toplum içinde, tenha yerlerde, gizlide, açıkta, işlemiş olduğum günahların tümünden dönüp hepsini silecek olan affını talep ediyorum, Yâ Halîm!

Denildiğine göre bu istiğfâr Adem *(aleyhisselâm)*'ın veya Hızır *(aleyhisselâm)*'ın istiğfârıdır.

Üçüncü Bölüm:

BELİRLİ KİŞİLERE VE SEBEPLERE ATFEDİLEN, KİŞİNİN SABAH AKŞAM NAMAZLARDAN SONRA YAPABİLECEĞİ DUALAR

Sabah akşam ve her namazın ardından okunması müstehab olan dualar şunlardır:

Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in Duası

Sabah namazının iki rek'at sünnetinden sonra Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'in okuduğu dua hakkında İbn Abbas şöyle der: Rasûlullah'ın nasıl ibadet ettiğini öğrenip, kendisine bildirmem için babam beni Rasûlullah'ın evine gönderdi. Hâne-i saâdette akşamlamak üzere Rasûlullah'a gittim. Rasûlullah o gece zevcesi olan teyzem Meymune'nin odasında bulunuyordu. Geceleyin Rasûlullah kalkarak namaz kıldı. Sabah namazından evvel iki rek'at sünneti edâ ettikten sonra şöyle dua etti:

"Ey Allahım! 'Senden nezdindeki bir rahmeti talep ediyorum ki, onunla benim kalbimi hidâyet edip dağınık durumlarımı bir araya getirip ayrı olan hallerimin birleşmesine vesile kılasın. O rahmet ile fitneleri benden uzaklaştırmış,

dinimi onunla ıslah etmiş, gizlimi onunla korumuş, hâzırımı onunla yüceltmiş, amelimi onunla geliştirmiş, yüzümü onunla ak etmiş ve yine onun sayesinde bana rüşdümü ihsân etmiş olasın ve yine o rahmet ile beni her çeşit kötülüklerden masum kılmış olasın.

Ey Allahım! Bana dosdoğru bir iman, kendisinden sonra küfrün yeri ve ihtimali olmayan bir yakîn ihsan eyle ve yine bana bir rahmet ihsân eyle ki, o rahmetin sayesinde dünya ve âhirette senin kerâmetinin şerefine nail olayım.

Ey Allahım! Ben hüküm gününde senden kurtuluşu, şehidlerin mertebelerini, bahtiyarların hayatını ve düşmanlara galip gelmeyi ve peygamberlerle arkadaş olmayı talep ediyorum.

Ey Allahım! Ben ihtiyacımı sana arzediyorum. Her ne kadar benim görüşüm zayıflamış, kurtuluş yollarım azalmış, amelim kısılmış ise de, ben senin rahmetine muhtacım. O halde her işte kuluna kâfi gelen ve kalplerin mânevi hastalıklarına şifa veren Allah! Senden istiyorum. Nasıl ki sen, denizlerin arasını karışmaması için ayırıp, muhafaza ediyorsan, beni de ateş azabından, felâket dâvetinden ve kabir fitnesinden koru!

Ey Allahım! Görüşümün kısa olup yetişmediği, amelimin zayıf olup saramadığı şeyi, isteğimin ulaşmadığı hayrı ki sen kullarından kime onu vaadetmişsen veya o hayrı ki sen, kullarından kime onu vermişsen, ben onu elde etmek için sana iltica ediyorum. Ey âlemlerin rabbi! Onu senden istiyorum.

Ey Allahım! Bizi hidâyete eren ve başkasını erdirmeye çalışan, dalâlete sapmayan ve dalâlete saptırmayanlardan

eyle. Bizi düşmanlarına düşman, dostlarına dost eyle. Bizi öyle bir duruma getir ki, mahlukâtından sana itâat edenleri senin için sevelim ve yine mahlukâtından sana muhalefet edenlere, sana düşmanlıkları sebebiyle, düşman olalım.

Ey Allahım! Bu sadece bir duadır, fakat bunu kabul etmek sana düşer. İşte bu yaptığımız çalışma, fakat güvencimiz sadece sanadır. Biz Allah içiniz ve Allah'a döneceğiz. Tâata varmak ve isyandan caymak kuvvet ve kudreti yüce, yüksek, kopmaz ipin sahibi, dosdoğru emrin mâliki olan Allah'ın kudretindedir.

Ey Allahım! Kıyamet gününde senden emniyet ister, hulûd (ebediyet) gününde ise rükû ve secdeye varan, daima senin huzurunda bulunan mukarriblerle beraber cennet isterim. O mukarribler ki, sana vermiş oldukları sözleri yerine getirmişlerdir. Çünkü sen Rahîm ve doğru kullarını çok seven Vedûdsun. Sen istediğini yaparsın. İzzet sahibi Allah her türlü eksiklik ve noksanlıklardan münezzehtir. O daima izzet ile hükmeder. Cömertlikle ile giyinmiş ve onunla kullarına nimette bulunmuş Allah her türlü eksikliklerden münezzehtir. Tesbihin sadece kendisine lâyık olduğu Allah, her çeşit noksanlıklardan uzaktır. Lütuf ve nimet sahibi olan Allah, her türlü noksanlıklardan münezzehtir. İzzet ve kerem sahibi olan, ilmiyle herşeyi sayıp adedini bilen Allah, her türlü eksikliklerden beridir.

Ey Allahım! Benim kalbimde, kabrimde, kulağımda, gözümde, tüyümde, derimde, etimde, kanımda, kemiğimde, önümde, arkamda, sağımda, solumda, üstümde ve altımda bana nûr bahşet!

Ey Allahım! Nurumu artır. Bana nur ver ve bana nur kıl!"

Âişe (radıyallâhu anhâ)'nın Duası

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*, Aişe *(radıyallâhu anhâ)* validemize hitaben şöyle buyurmuştur:

"Ey Âişe! bütün duaların mânâlarını içeren cümleler ile dua ederek şöyle de:

Ey Allahım! Ben senden hayrın tamamını, hâzırını, geleceğini, bildiğimi ve bilmediğimi talep ederim. Şerrin bütününden, hâzırından ve geleceğinden, bildiğimden ve bilmediğimden sana sığınırım. Senden cennet ve cennete yaklaştırıcı, söz ve hareketleri isterim. Ateşten, ateşe yaklaştırıcı söz ve hareketlerden de sana sığınırım. Senin kulun ve rasûlün Muhammed'in senden istediği hayrı senden istiyorum. Kulun ve rasûlün Muhammed her neden sana sığınmışsa ben de aynı şeyin şerrinden sana sığınırım. Senden isteğim, bana herhangi bir işi takdir buyurduğun zaman onun neticesini doğrulukla sona erdirmendir.

Ey rahmet edenlerin en fazla rahmet edeni! Bütün bunları rahmetinden talep ederim!"

Fâtıma (radıyallâhu anhâ)'nın Duası

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* kızı Fâtıma *(radıyallâhu anhâ)*'ya şöyle demiştir:

"Ey Fâtıma! Sana yapacağım şu tavsiyeyi dinlemekten seni ne men edebilir ki?

Ey hayy ve kayyûm olan Allah! Senin rahmetine sığınarak seni çağırıyorum. Beni, göz açıp kapayıncaya kadar dahi nefsime havâle etme. Durumun tamamını benim için ıslâh et."

Ebubekir (radıyallâhu anhu)'nun Duası

Rasûlullah *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* Ebubekir *(radıyallâhu anhâ)*'ya şöyle dua etmesini öğretmiştir:

"Ey Allahım! Peygamber'in Muhammed'in hürmetine, dostun İbrahim'in hürmetine, kurtardığın kulun Musa hürmetine, kelime ve rûhundan olan İsâ hürmetine, Musa'nın Tevrat'ı, İsâ'nın İncil'i, Dâvud'un Zebûr'u ve Muhammed'in Furkan'ı hürmetine, kullarına gönderdiğin bütün vahiylerin hürmetine, yerine getirdiğin bütün kazâ ve kaderin hürmetine, senden isteyip dileğine erişen kullarının hürmetine, fakir yaptığın zenginin, zengin yaptığın fakirin hürmetine veyâ hidâyet ettiğin sapığın hürmetine ihtiyacımı senden istiyorum.

Musa'ya inzâl buyurduğun isminin hürmetine, kullarının rızıklarını dağıtmakta rolü olan büyük isminin hürmetine, yeryüzünün karar bulması için, üzerine koyup da onda muvazeneyi temin eden isminin hürmetine, göklerin üzerine konup onların istiklâle kavuşmasını temin eden isminin hürmetine, dağların üzerine koydurup onlarda istikrarı temin ettiren isminin hürmetine, o ismin ki, arşın onunla ayakta durmaktadır, işte onun hürmetine, senin Tuhûr, Tâhir, Tahhâr, Samed ve Vitr isimlerinin hürmetine, o mübârek ismin ki, Kitabında senin nezdinde apaçık nûrdan inzâl buyurulmuştur, onun hürmetine. O ismin ki, gündüzün üzerine onu koymuş, gündüzün nûrlanmasına vesile olmuştur. Gecenin

üzerine onu koymuş, gecenin kararmasına vesile olmuştur, onun hürmetine, senin azamet ve kibriyânın, kerîm zâtının hürmetine, senden bana Kur'an ile onun bilgisini ihsân buyurmanı ister ve o bilgiyi etimle, kanımla, kulağımla, gözümle ayrılmaz bir şekilde karıştırmanı senden dilerim ve bütün bunların hürmetine senden isterim ki, kuvvet ve kudretinle benim vücudumu kendi yolunda çalıştırasın. Çünkü günahtan dönüş ve ibâdete yöneliş, ancak senin kuvvetin ve kudretinledir. Ey rahmet edenlerin en rahmet edicisi olan Allah!"

Büreyde el-Eslemî'nin Duası

Rivayet edildiğine göre, Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* Büreyde'ye şöyle buyurmuştur: *"Ben sana birkaç kelime öğreteyim ki, Allah Teâlâ kim için hayrı irade ederse bu kelimeleri ona öğretir ve o kelimeleri ebediyyen unutturmaz!"* Büreyde 'Evet yâ Rasûlallah! O kelimeleri bana öğret!' dedi.

Bunun üzerine Rasûlullah *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurdu:

"Ey Allahım! Ben zayıfım. Razı olduğun sahada beni kuvvetlendir, zafiyetimi gider. Benim alnımdan tutup beni hayra doğru götür. Rızamın en son noktasını İslâm dini olarak kıl. Ey Allahım! Ben zayıfım, beni kuvvetlendir. Ben zelilim, beni izzete kavuştur. Ben fakirim, beni zengin et, ey rahmet edenlerin en rahmet edeni Allah!"

Kubeyse bin Muharik'in Duası

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* Kubeyse'nin birgün kendisine 'Ey Allah'ın Rasûlü! Benim yaşım hayli ilerlemiş-

tir. Ben daha önce yaptığım birçok şeyleri şimdi yapmaktan âcizim. Bu bakımdan Allah nezdinde bana fayda verici birkaç kelime öğret ki, onunla kusurlarımı telâfi edeyim' demesi üzerine şöyle buyurmuştur:

"Dünyan için birşeyler öğrenmek istiyorsan, sabah namazını kıldıktan sonra üç defa şu duayı oku: Allah her eksiklikten münezzehtir. Onun hamdine bürünerek bunu ikrar ediyoruz. Yüce olan Allah, her türlü eksikliklerden münezzehtir. Günahtan dönüş ve itaat ancak azim ve yüce olan Allah'ın kuvvet ve kudretiyle olur.

Ey Kubeyse! Sen bu duayı okuduğun zaman üzüntüden, cüzzamdan, cilt hastalığından ve felçten emin olursun. Âhiretin için ise şöyle söyle: 'Ey Allahım! Beni, nezdinden gelen hidâyete erdir. Faziletini üzerime oluk gibi yağdır. Rahmetinden benim üzerime saç! Bereketinden benim üzerime indir!'

İyi bil ki! Bir kul, bu söylediklerimi tam mânâsıyla yerine getirerek kıyamet gününde huzûra gelirse bunları hiç terk etmemek şartıyla cennetin dört kapısı onun için açılır. İstediği kapıdan içeri girebilir!"

Ebu Derdâ'nın Duası

Ebu Derdâ'ya 'Evin yanıyor' denildi. Gerçekten de Ebu Derdâ'nın mahallesi yanıyordu. Ebu Derdâ 'Allah Teâlâ benim evimi yakmaz!' dedi. Kendisine üç defa evinin yandığı söylendiği halde onun cevabı aynı oldu: 'Allah benim evimi yakmaz!' Sonra kendisine biri gelip dedi ki: 'Ey Ebu Derdâ! Ateş senin evine yaklaşırken söndü'. Ebu Derdâ 'Ben öyle olacağını biliyordum' diye karşılık verdi. Cemâatten biri

'Sen bunu nasıl biliyordun? Bu sözlerinin hangisinin daha acaip olduğunu anlayamıyoruz'. Bunun üzerine Ebu Derdâ şöyle dedi: " Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurdu: *"Kim bu kelimeleri gece veya gündüz söylerse ona hiçbir şey zarar vermez"*. Ben de o kelimeleri söylemiştim". O kelimeler şunlardır:

"Ey Allahım! Benim rabbim ancak sensin. Senden başka ilah yoktur. Ancak sana tevekkül ediyorum. Büyük arşın sahibi sensin. Günahtan dönüş ve ibadete yöneliş ancak azim ve yüce olan Allah'ın kuvveti iledir. Allah neyi dilerse o olmuştur. Neyi dilememişse o olmamıştır. Muhakkak Allah herşeye kâdirdir. Muhakkak Allah, ilmiyle herşeyi kuşatmıştır ve herşeyi adet olarak tesbit buyurmuştur.

Ey Allahım! Nefsimin şerrinden ve perçemi kudretinde bulunan her mahlûkun şerrinden sana sığınırım. Muhakkak rabbimin yolu dosdoğrudur!"

İbrahim (aleyhisselâm)'ın Duası

Allah'ın Halili İbrahim *(aleyhisselâm)* sabahladığı zaman şöyle derdi:

"Ey Allahım! Bu yepyeni bir gündür. Bu bakımdan bugünü benim için ibadetle aç, mağfiret ve rızanla kapat! Bugün de bana nezdinde kabul olunacak haseneyi ihsân eyle. O haseneyi geliştir ve benim için onu kat kat çoğalt ve bugün de işleyeceğim günahları benim için affet. Çünkü çok affeden ve her çeşit nimetlerle kullarına ihsanda bulunan, kullarını çok fazla seven, daha istemezden önce onların isteklerini bilip takdir eden sensin!"

Ravi diyor ki: 'Bir kimse İbrahim *(aleyhisselâm)*'ın duasıyla sabahladığı takdirde o günün şükrünü edâ etmiş sayılır'.

İsâ (aleyhisselâm)'ın Duası

İsâ *(aleyhisselâm)* şöyle dua ederdi:

"Ey Allah'ım! Ben istemediğimi uzaklaştırmaya, umduğum faydayı elde etmeye muktedir olmadığım bir halde sabahlamış bulunuyorum. Kuvvet ve kudret ise senin elindedir. Ben amelimin sorumlusu olarak sabahlamış bulunuyorum. Bu bakımdan benden daha fakir bir kimse yoktur.

Ey Allahım! Düşmanımı sevindirecek şekilde beni gülünç duruma düşürme. Dostumu benim felâketimle üzme. Musibetimi dinimde tahakkuk ettirme. Dünyayı bana en büyük hedef olarak kılma.

Ey Hayy ve Kayyûm olan Allah! Bana merhamet etmeyeni, bana musallat kılma!"

Hızır (aleyhisselâm)'ın Duası

Hızır ve İlyas *(aleyhimesselâm)* her mevsimde bir araya geldikleri zaman şu kelimeleri okuyarak ayrılırlar:

"Allah'ın ismiyle! Allah neyi dilerse o olur. Kuvvet ve kudret ancak Allah'ındır. Allah neyi dilerse o olur. Her nimet Allah'tandır. Allah neyi dilerse o olur. Hayrın tamamı Allah'ın kudretindedir. Allah neyi dilerse o olur. Kötülüğü insanlardan uzaklaştıran sadece Allah'tır."

Kim sabahladığı zaman bu duayı üç defa okursa yangından, boğulmaktan ve hırsızlıktan Allah"ın izniyle emin olur.

Ma'ruf-u Kerhî'nin Duası

Muhammed bin Hasan şöyle demiştir: Ma'rûf-u Kerhî bana dedi ki: 'Beşi dünya ve beşi de âhiret için olan on kelimeyi sana öğreteyim ki, o kelimelerle Allah'ı çağıran bir kimse, Allah'ın o kelimelerinin yanında olduğunu görecektir'.

Bunun üzerine Ma'rûf-u Kerhî'ye dedim ki: 'O kelimeleri bana yaz!' Ma'ruf 'Hayır yazamam. Ancak Bekir bin Hanis'in bana defalarca tekrar ettiği gibi ben de sana defalarca tekrarlamak suretiyle okuyayım' dedi. O kelimeler şunlardır:

"Dinim için, dünyam için, beni ilgilendiren meselelerim için kerim olan Allah bana kâfidir. Bana zulmedenden daha kuvvetli bulunan âlim olan Allah bana yeter. Bana kötülükle yaklaşanın belini kırabilecek derecede şiddet ve kuvvete sahip olan Allah bana kâfidir. Rahîm olan Allah ölüm ânında bana kâfidir. Kabirde sorguya çekildiğim anda Allah bana kâfidir. Hesap zamanında kerîm olan Allah bana kâfidir. Mizanın yanında lâtif olan Allah bana kâfidir. Sırât'ın yanında, kadîr olan Allah bana kâfidir. Allah bana kâfidir. İlah ancak O'dur. O'na yaslanırım. O büyük arş'ın sâhibidir."

Ebu Derdâ şöyle demiştir: 'Kim günde yedi defa şu ayeti okursa Allah Teâlâ ister o kul doğru olsun, isterse yalancı onun âhireti ile ilgili bütün üzücü hâdiselerde ona kâfi gelir:

"(Resûlüm! Sana inanmaktan) yüz çevirirlerse hemen de ki: "Bana Allah yeter. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Ben

*ancak O'na güvenip dayandım. O, büyük (ve yüce) Arş'ın Rabbidir (sahibidir)." **(Tevbe, 129)***

Utbetu'l-Gulâm'ın Duası

Bu zat öldükten sonra rüyada görülmüş ve «Ben şu kelimelerin hürmetine cennete girdim" demiştir:

"Ey Allahım! Ey sapıtanların hidayet edicisi Allah! Ey günahkârlara rahmet eden Allah! Ey sapanların sapışlarını affeden Allah! Büyük tehlikeye girmiş olan kulunu ve bütün müslümanları rahmetine kavuştur. Bizi iyilerle beraber kıl. Nimetine kavuşturduğun peygamberler, sıddıklar, şehid ve sâlihlerle beraber kıl. Ey âlemlerin rabbi! Bu duamı kabul eyle!"

Adem (aleyhisselâm)'ın Duası

Âişe validemiz şöyle demiştir: Allah Teâlâ Adem kulunun tevbesini kabul etmek istediği zaman, Adem *(aleyhisselâm)* Kâbe"yi yedi tur ziyaret etti. Kâbe ise, o gün yapılmış bir binâ değil, kırmızı bir tümsek idi. Sonra Âdem *(aleyhisselâm)* kalkarak iki rek'at namaz kıldı. Namazın akabinde şöyle dua etti:

"Ey Allahım! Sen benim gizli tarafımı ve açık yanımı biliyorsun. Benim mâzeretimi kabul eyle. Sen benim ihtiyacımı biliyorsun. O halde isteğimi bana ihsân eyle. Sen benim nefsimde ne varsa onu bilirsin! O halde benim günahlarımı da affeyle. Ey Allahım! Ben senden kalbime dokunan bir iman ve dosdoğru bir yakîn istiyorum ki, onun sayesinde bana nasip olacak yazılanın bana isabet edeceği-

ni bileyim. Ey ikrâm ve celâl sahibi olan Allah! O iman ve yakîn sayesinde bana nasip ettiğine râzı olayım."

Bunun üzerine Allah Teâlâ Âdem kuluna şöyle vahyetti:

"Ben seni affettim. Senin zürriyetinden kim senin duanla beni çağırırsa onu da affederim. Onun gam, kasavet ve kederlerini kaldırırım. Fakirlik damgasını onun kaşlarının arasından söker atarım. Her ticaretin ardından ona kâr sağlarım, hatta o dünyayı istemese bile dünya ona gelir.

Ali (radıyallâhu anhu)'nun Duası

Ali *(radıyallâhu anhu)*, Rasûlullah *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Allah hergün zâtını medh ü senâ ederek şöyle buyurur:

Muhakkak ben âlemlerin rabbi olan Allah'ım. Muhakkak Allah benim. Benden başka ilah yoktur. Hayy (diri) ve kayyûm benim. Muhakkak Allah benim, benden başka ilah yoktur. En büyük ve en yüce benim. Muhakkak Allah benim. Benden başka ilah yoktur. Ben doğurmadım ve doğrulmadım. Muhakkak Allah benim, benden başka ilah yoktur. Affedici ve bağışlayıcıyım. Muhakkak Allah benim, benden başka ilah yoktur. Herşeyin başlatıcısı benim ve herşey bana dönecektir. Aziz (galib), Hakîm (hikmet sahibi), Rahmân, Rahim ve ceza gününün sâhibi, hayır ve şerrin yaratıcısı, cennet ve cehennemi yoktan vâr eden, Vâhid, Ehad, Ferd ve Samed benim. Görünür ve görünmez durumları bilen benim. Melik (saltanatı devamlı olan), Kuddûs (her türlü noksanlıktan uzak olan), Selâm, Müheymin ve Mü'min (herşeyi göze-

tip koruyan), Aziz (her şeye galib gelen), Cebbâr (kullarının hâlini ve ihtiyaçlarını düzelten), Mütekebbir (azamet sâhibi), Hâlık (yaratıcı), Kebîr, Müteâlî (yüce), Muktedir (herşeye güç yetiren), Kahhâr (kahredici), Halîm ve Kerim benim. Senâ ve mecde (hamd ve şükre) lâyık olan benim. Sırrı ve sırdan daha gizli olanı bilirim. Kadîr ve Rezzak benim. Bütün yaratıkların üstünde bulunan benim.

Söylediğimiz şekilde 'ancak benim' meâlindeki cümlelerin öncesinde 'Benden başka ilah yoktur' cümlesi zikredilmiştir. Bu bakımdan kim bu isimlerle Allah'ı çağırırsa, o şöyle desin: 'Muhakkak sensin Allah! Senden başka ilâh yoktur, şöyle ve şöyle... Bu kelimelerle Allah'ı çağıran bir kimse ibâdet edip secdeye devam edenler defterine yazılır. Öyle ibadet edenler ki, yarın mahşerde Muhammed, İbrâhim, Mûsâ, İsâ ve diğer peygamberler ile celâl evinde komşuluk yapacaktır.

Onlara, yer ve göklerde Allah'a ibadet edenlerin sevabı kadar sevap yazılacaktır. Allah Muhammed'in ve seçkin her kulunun üzerine salât ve selâm eylesin!"

Süleyman bin Mu'temer'in Duası ve Tesbihi

Yunus bin Ubeyd, Rum diyarında şehid olan bir zâtı rüyâsında görür ve o zâta sorar: 'Sen öbür dünyada amellerden en üstününün hangisi olduğunu gördün?' Şehid 'İbn Mu'temer'in tesbihlerinin Allah nezdinde büyük bir mevki işgal ettiğini gördüm' der.

O tesbihler şunlardır:

"Allah her türlü eksikliklerden münezzehtir. Hamd Allah'a mahsustur. Allah'tan başka ilah yoktur. Allah herşey-

den yücedir. Günahtan dönüş ve ibâdete yöneliş ancak yüce ve büyük olan Allah'ın kuvveti iledir.

Bu kelimeleri Allah'ın yaratmış olduğu mahlûkların sayısınca ve bundan böyle yaratacaklarının sayısınca, yarattıklarının ağırlığınca ve bundan böyle yaratacaklarının ağırlığınca, yaratmış olduklarının dolusu ve bundan böyle yaratacaklarının dolusu kadarınca, göklerin ve yerin dolusu kadarınca ve bütün bunlar kadar ve bunun birkaç misli kadar, mahlukatın sayısınca, arşın ağırlığınca, rahmetin enginliği kadar kelimelerin sayısınca, rızasının varacağı kadar ve razı oluncaya kadar söylerim. Bu kelimeler, O benden râzı oluncaya kadar, dünya var olalıdan bugüne kadar, mahlûkatın onu andığı kadar ve bundan böyle kıyâmete kadar her sene, her ay, her cuma, her gün, her gece, saatlerin her birisinde, her kokuda her nefeste, sonsuza dek, bir sonsuzdan öbür sonsuza, dünya sonsuzundan âhiret sonsuzuna ve bütün bunlardan daha fazla, öncesi eksilmez ve sonu gelmez ve sonu alınmaz bir şekilde bu kelimeleri söyler ve tekrar ederim.

İbrahim bin Edhem'in Duası

İbrahim bin Edhem'in hizmetkârı olan İbrahim b. Beşşar, İbrahim b. Edhem'in her cuma günü sabah ve akşam şu duayı okuduğunu rivayet eder:

"Mezid gününe ve yepyeni sabaha merhabalar! Kâtib ve şâhid gününe merhabalar! Bizim bu günümüz bayram günüdür.

Ey rabbimiz! Bugün de dediklerimizi bizim için yaz. Hamid, Mecîd, Refi', Vedûd ve kulları hakkında istediğini

çekinmeden yerine getiren Allah'ın ismiyle başlarım. Allah'a iman ederek sabahladım. Allah'ın cemâl ve celâliyle karşılacağımı tasdik ederek sabahladım. Allah'ın susturucu delile sahip olduğunu itiraf ederek sabahladım. Günahımdan istiğfâr ederek sabahladım. Allah'ın rubûbiyetini ikrâr edip onun önünde eğilerek sabahladım. Allah'tan başka herkesten ilahlık vasfını inkâr ederek sabahladım. Allah'a muhtaç olarak sabahladım, Allah'a yaslanarak sabahladım. O'na dönüş yaparak sabahladım. Allah'ı meleklerini, peygamber ve rasûllerini, arşını yüklenen meleklerini, yarattıklarını ve bundan böyle yaratacaklarını, şâhid yaparım ki, kendisinden başka ilah olmayan Allah O'dur. Birdir, O'nun ortağı yoktur. Muhammed O'nun kulu ve rasûlü'dür. Cennet haktır. Cehennem haktır. Ahirette kevser havuzu haktır. Muhammed'in şefâatı haktır. Kabirde Nekir ve Münker'in suâli haktır.

Ey rabbim! Vaadin ve vaîdin haktır, Seninle karşılaşmak haktır. Kıyamet gelecektir. Onda şek ve şüphe yoktur. Muhakkak Allah Teâlâ kabirlerde yatan ölüleri diriltip haşre gönderecektir. Bu inanç üzerinde yaşıyor ve bu inanç üzerinde öleceğim ve bu inanç üzere inşaallah haşrolunacağım.

Ey Allahım! Sen rabbimsin. Senden başka ilah yoktur. Beni yoktan var ettin. Ben kulunum. Sana vermiş olduğum ahid ve va'd üzerinde bulunuyorum. Buna gücüm yettiği kadar devam edeceğim.

Ey Allahım! Kendi yaptıklarımın ve her şer sâhibinin şerrinden sana sığınırım.

Ey Allahım! Ben nefsime zulmettim. Benim günahlarımı bana bağışla! Çünkü senden başka günahları bağışlayan yoktur. Beni ahlâkların en güzeline ilet. Çünkü ahlâkların en güzeline ileten ancak sensin. Benden ahlâkların kötülerini uzaklaştır. Çünkü ahlâkların kötülerini uzaklaştıran ancak sensin. Senin hizmetindeyim, senin hizmetindeyim. Hayrın tamamı senin kudret ellerindedir. Ben seninim ve sendenim. Günahımın affını senden talep eder, sana dönerim.

Ey Allahım! Senin gönderdiğin rasûle iman ettim. Ey Allah'ım! İndirdiğin kitaba inandım. Mekteb ve medrese görmeyen peygamberi zişânın Muhammed benim konuşmamın mührü ve anahtarıdır. Bütün nebî ve rasûllerinin üzerine de salât ve selâmını yağdır.

Ey âlemlerin rabbi! Duamı kabul eyle!

Ey Allahım! Bizi Muhammed'in havuzuna ulaştır. Bizi Muhammed'in kadehiyle sulandır ki, o suyu içtikten sonra ebediyyen susamayalım. O öyle bir su ki kolayca yutulur, hoş gelir ve insanı suya kandırır. Biz mahrum olmaksızın, ahdini bozmaksızın, şübheye düşmeksizin, fitneye kapılmamış, sapıtmamış ve gazabına uğramamış bir hâlde Muhammed'in ashâbıyla haşret!

Ey Allahım! Dünyanın fitnelerinden beni koru. Sen neyi seviyor, neden razıysan beni onu yapmaya muvaffak kıl. Benim hâlimin tamamını ıslâh eyle. Dünya ve âhirette şaşmaz ve değişmez hükmünle beni sabit kıl. Her ne kadar zâlim isem de beni saptırma. Sen her eksiklikten uzaksın, ey Alîy, Azîm, Bârî, Rahim, Azîz, Cebbâr olan Allah.

Göklerin gölgeleriyle kendisini her türlü eksiklikten tenzih eden Allah, her türlü noksanlıktan münezzehtir. Denizlerin kabaran dalgalarıyla, dağların yansıtan sesleriyle, denizdeki kocaman balıkların kendilerine mahsus dilleriyle, göklerdeki yıldızların burçlarıyla, ağaçların kök ve meyveleriyle, yedi kat gök ile yedi kat yerin üzerinde ve içindeki varlıklarıyla kendisini tesbih eden Allah! Biz de seni tesbih ve tenzih ederiz. Öyle bir Allah'ı tenzîh ederiz ki, ya-rattıklarının her ferdi onu tesbih etmektedir.

Ey Allah'ım! Sen yücesin, sen yücesin! Sen her eksiklikten münezzehsin, münezzehsin! Ey kayyûm, ey âlim, ey halîm! Sen her türlü eksiklikten münezzehsin! Senden başka ilah yoktur. Sen teksin, senin ortağın yoktur. Diriltiyorsun, öldürüyorsun. Ölümsüz diri ancak sensin. Hayrın tamamı senin kudretindedir. Sen herşeye kâdirsin!"

Dördüncü Bölüm:

EBU TÂLİB EL-MEKKÎ, İBN HUZEYME VE İBN MÜNZİR'İN DERLEDİKLERİ RASÛLULLAH'TAN VE ASHÂB-I KİRÂMDAN, SENEDLERİ ZİKREDİLMEYEN DUALAR

Allah'ın rızasını kazanmak isteyen kimse için, sabahladığı zaman yapması gereken, kendisi için duanın diğer virdlerden daha sevimli olduğunu kabul etmesidir. Eğer sen, âhireti isteyen ve duasında Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'e uyanlardan isen, dualarının başlangıcında salâvat-ı şerife'den sonra şöyle demelisin:

Kullarına nimetleri çokça hibe eden en yüce ve yüksek bulunan rabbim her çeşit noksanlıklardan münezzehtir. Ondan başka ilah yoktur. O birdir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'nundur. O herşeye kâdirdir. Sonra şöyle söyle:

Rab olarak Allah'tan, din olarak İslâm'dan, peygamber olarak Muhammed'den râzı oldum!

Bunu üç kere tekrarladıktan sonra şöyle de:

Ey Allah'ım! Yerleri ve gökleri yoktan var eden, gizli ve açığı bilen, her şeyin sahibi ve pâdişâhı bulunan Allahım! Senden başka ilah olmadığına şâhidlik ederim. Nefsimin ve şeytanın şerrinden ve şirkten sana sığınırım!

Sonra şöyle de:

Ey Allahım! Ben, malım, aile efradım, dünyam ve dinim için senden af ve âfiyet dilerim. Ey Allahım! Benim kötülüklerimi ört. Korkularımdan beni emin kıl. Kötülüklerimi azalt. Önümden, arkamdan, sağımdan, solumdan, üstümden beni koru. Altımdan herhangi bir hileye uğramaktan sana sığınırım. Ey Allahım! Beni azabından pervasız kılma! Beni kendinden başkasına yaslatma. Örtünü benden alma. Zikrini bana unutturma ve beni gâfillerden kılma!

Sonra şu duayı oku:

Ey Allahım! Sen benim rabbimsin. Senden başka ilah yoktur. Beni yarattın, ben kulunum. Gücüm yettiği kadar senin ahdin ve vaadine devam ediyorum. Yaptıklarımın şerrinden sana sığınırım. Benim üzerimdeki nimetini ikrar ettiğim gibi, günahımı da itiraf ediyorum. Beni bağışla. Çünkü günahları senden başka hiç kimse bağışlayamaz.

Bu duayı üç kez tekrar et! Sonra şöyle de:

Yâ rabbi! Bedenimde, kulağımda ve gözümde bana âfiyet ver. Senden başka ilah yoktur.

Bunu üç kez tekrarladıktan sonra şu duayı da oku:

Ey Allahım! Ben hükümden sonra senin rızânı talep ediyorum. Ölümden sonra hayatın serinliğini senden istiyorum. Senin keremli yüzünün cemâline bakmanın lezzetini talep ediyorum. Dalâlete götürücü fitne ve zarar verici herhangi bir fiil olmaksızın senin ile kavuşmaya iştiyak duymayı senden istiyorum. Zulme uğramaktan, zulmet-

mekten, başkasının hakkına tecavüz etmekten, veya hakkıma tecavüz edilmekten, herhangi bir yanlışlık ve günahı elde etmekten -ki o günahı sen affetmiyorsun- bütün bunlardan sana sığınırım.

Ey Allahım! İşlerde sabit olmayı, reşîdlikte azimeti senden istiyorum. Nimetinin şükrünü ve ibâdetinin güzelliğini senden diliyorum. Selim ve korkar bir kalbi, istikametli ahlâkı, dosdoğru dili, nezdinde kabul olunan ameli senden istiyorum. Senden bildiklerinin hayrından istiyorum. Bildiklerinin şerrinden sana sığınıyorum. Senin bildiklerin için affı senden talep ediyorum. Çünkü sen bilirsin, ben ise bilemem! Gaybları en ince teferruatına kadar bilensin.

Ey Allahım! Daha önce yaptıklarımı ve daha sonra yapacaklarımı, gizli yaptıklarımı ve açıkça yapacaklarımı benim için bağışla. Benden daha iyi bildiğin kötü hareketlerimi de bağışla. Çünkü ibâdete yönelten ve günahtan alıkoyan ancak sensin. Sen her şeye kâdirsin, her gaybı bilensin.

Ey Allahım! Ben senden sarsılmaz bir iman, bitmez tükenmez bir nimet, ebediyyen gözümün aydınlığına sebep olan bir nûr, Muhammed *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* ile ebedî cennetin en yücesinde arkadaş olmayı isterim.

Ey Allah'ım! Senden güzellerin ve hayırların işlenmesini, kötülüklerin terkedilmesini ve fakirlerin sevilmesini talep ederim. Seni sevmeyi, seni sevenleri sevmeyi, senin sevgine yaklaştıran her amelin sevilmesini senden talep ederim. Bir de senden talebim, senin tevbemi kabul etmen, günahımı affetmen ve beni rahmetine mazhar kılmandır.

Yâ rabbi! Bir kavmi fitneye düşürmeyi irade ettiğin zaman, beni fitneye düşürmeden manevî huzuruna almak suretiyle ruhumu al!

Ey Allahım! Gayb bilginle ve halka yeten gücünle, hayat bana hayırlı olduğu müddetçe beni yaşat. Ölüm benim için hayırlı olduğu zaman da beni öldür. Gizlide ve açıkta korkumu, rızâ ve öfkede adâleti, zenginlikte ve fakirlikte orta yolu, yüzüne bakmanın lezzetini, sana kavuşmanın iştiyakını senden talep ediyorum. Zarar verici fakirlikten ve saptırıcı fitneden sana sığınırım. Bizi iman süsü ile süslendir. Bizi senin yoluna ileten kullarından eyle!

Ey Allah'ım! Bizimle günahlar arasında, gerilmiş perde olacak derecede korkundan bize taksim buyur. Bizi cennetine vardıracak derecede tâatini bize nasip eyle. Bizim için dünya ve âhiret musibetlerini kolay kılacak derecede yakîn mertebesini ihsân buyur!

Ey Allah'ım! Yüzlerimizi hazinenden gelen hayâ ile doldur. Kalplerimize korkunu yerleştir. Azametinden öyle bir miktarı nefislerimize yerleştir ki onunla âzalarımız serkeşlikten vazgeçip hizmetine yönelsinler.

Ey Allahım! Zât-ı ulûhiyyetini her şeyden daha fazla bize sevdir!

Ey Allahım! Her şeyden daha fazla senden korkmayı bize nasip eyle!

Ey Allahım! Bugünümüzün öncesini salâh, ortasını felâh ve sonucunu kurtuluş eyle!

Ey Allahım! Günümüzün öncesini rahmet, ortasını nimet, sonunu da ikram ve mağfiret eyle. Hamd o Allah'a

mahsustur ki, herşey O'nun azameti önünde eğilmek mecburiyetindedir ve herşey O'nun izzetine karşı zillet göstermekle vazifelidir. O Allah ki, herşey O'nun padişahlığına baş eğmektedir. Her şey O'nun kudretine teslim olmaktadır. Hamd büyüklüğü ve dehşeti önünde her şeyin dize geldiği Allah'a mahsustur... O Allah ki, hikmetiyle herşeyi apaçık göstermiş ve onun kibriyası önünde herşey küçüldükçe küçülmüştür.

Ey Allah'ım! Muhammed'e, âline, zevcelerine, zürriyetine salât ve selâm eyle. Yine Muhammed'e, âline, zevcelerine ve zürriyetine, İbrahim'e, âline, âlemler içerisinde bereket verdiğin gibi bereket ihsân eyle. Çünkü sevilen, hamd u senâsı yapılan ve cömertlerin cömerdi olan ancak sensin!

Ey Allah'ım! Emin olan rasûlün, ümmî peygamberin ve kulun Muhammed'in üzerine rahmet deryâlarını boşalt. Ona vaadettiğin makam-ı mahmûd'a ceza gününde ihsan buyur!

Ey Allah'ım! Bizi muttakî dostlarından, zaferi elde eden hizbinden ve sâlih kullarından eyle. Bizden râzı olacağın derecede bizi çalıştır. Sevgine mazhar olacak fiillerde bizi kullan. Bize güzel ihtiyarınla yön ver. Senden hayrın tamamını, başını ve sonunu talep ediyoruz. Şerrin tamamından, başlangıcından ve sonucundan sana sığınıyoruz.

Ey Allah'ım! Kudretinle benim tevbemi kabul eyle. Çünkü kullarının tevbesini çokca kabul eden ve rahmet sahibi olan ancak sensin. Benim hakkımdaki hilminle beni affeyle. Çünkü kullarının günahlarını çokca bağışlayan halîm ancak sensin. Benim hakkımdaki bilginin hürmetine bana şef-

kat göster. Çünkü merhametlilerin en merhametlisi sensin. Bana sahipliğinin hürmetine benim nefsimi benim emrime ver. Bana musallat kılma. Çünkü her şeye güç yetiren padişah ancak sensin. Sen her çeşit eksikliklerden münezzehsin!

Ey Allahım! Senin hamdine bürünerek deriz ki senden başka ilah yoktur. Ben kötülük işledim. Nefsime zulmettim. Bu bakımdan benim günahımı bana bağışla. Çünkü Rabbim sadece sensin. Çünkü senden başka günahları bağışlayıcı yoktur.

Ey Allahım! Bana iyiyi kötüden ayırma yeteneği ver. Beni nefsimin şerrinden koru!

Ey Allahım! Bana kendisinden ötürü cezalandırmayacağın helâl rızıklar ver. Rızık olarak verdiğinle beni kanâatkâr kıl. Onunla sâlih ameller yapmamı nasip et ve o amelleri benden kabul et. Af ve âfiyeti senden biliyorum. Yakînin güzelliğini, dünya ve âhiretin afiyetini istiyorum.

Ey günahlar kendisine zarar vermeyen! Af da varlığında herhangi bir eksiklik meydana getirmeyen Allah! Sana zarar vermeyeni bana hibe et. Senin kuvvet ve kudretinden zerre kadar eksiltmeyeni bana ihsan buyur!

"Ey rabbimiz! Üzerimize oluk gibi sabır akıt ve bizi müslüman olarak öldür!" ***(Araf, 126)***

"Ey gökleri ve yeri yaratan! Sen dünya ve âhirette benim yardımcımsın. Müslüman olarak canımı al ve beni sâlihlere kat!" ***(Yûsuf, 101)***

"Sen bizim velimizsin. Artık bizi bağışla. Bize merhamet et. Sen bağışlayanların en hayırlısısm. Bize hem bu dünyada

*bir iyilik, hem de âhirette bir iyilik ver. Gerçekten biz, tevbe edip sana döndük." **(Araf, 155-156)***

*"Ey rabbimiz! Sadece sana tevekkül ettik. Sana ibâdete koyulduk ve dönüşümüz sanadır." **(Mümtehine, 4)***

*"Biz ancak Allah'a tevekkül ettik. Ey rabbimiz! Bizi o zâlim kavmin fitnesine düşürme ve bizi rahmetinle o kâfir kavimden kurtar!" **(Yûnus, 85-86)***

*"Ey rabbimiz! Bizi, kâfirler için bir sınav yapma. Bizi bağışla. Ey rabbimiz! Muhakkak ki sen azizsin, hakimsin." **(Mümtehine, 5)***

*"Ey rabbimiz! Bize günahlarımızı ve işlerimizde yaptığımız taşkınlıklarımızı bağışla. Savaşta, ayaklarımızı sabit kıl ve kâfirler topluluğuna karşı bize zafer ver!" **(Âl-i İmran, 147)***

*"Ey rabbimiz! Bizi ve bizden önce inanan kardeşlerimizi bağışla. İman etmiş olanlar için kalplerimizde bir kin bırakma. Ey rabbimiz! Muhakkak ki sen çok şefkatlisin, çok merhametlisin." **(Haşr, 10)***

*"Ey rabbimiz! Bize tarafından bir rahmet ihsan buyur ve işimizde bize bir kurtuluş hazırla." **(Kehf, 10)***

*"Ey rabbimiz! Bize dünyada iyilik ver ve âhirette de merhamet ihsân et ve bizi cehennem azâbından koru!" **(Bakara, 201)***

*"Ey rabbimiz! Doğrusu biz bir davetçi işittik. 'Rabbinize iman edin' diye insanları iman etmeye davet ediyordu. Dinledik ve iman ettik. Ey rabbimiz! Günahlarımızı bağışla. Kusurlarımızı ört ve canımızı iyi kimselerle beraber al. Ey rabbimiz! Peygamberlerinin lisanı ile bize va'dettiğini ver ve kıyâmet gününde bizi rüsvay etme. Şüphe yok ki sen vaadinden dönmezsin." **(Âl-i İmran, 193-194)***

"Ey rabbimiz! Eğer unutur ya da yanılırsak bizi (ondan) hesaba çekme. Ey rabbimiz! Bize bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Ey rabbimiz! Güç yetiremeyeceğimiz şeyi bize yükleme. Bizi affet, bizi bağışla, bize merhamet buyur. Sen mevlâmızsın. Artık kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et!" ***(Bakara, 186)***

Ey rabbim! Beni, annemi ve babamı bağışla. Onlar beni küçükken büyüttükleri gibi onlara rahmet eyle. Mü'min erkek ve kadınlara, müslüman erkek ve kadınlara, dirilerine ve ölülerine affını gönder. Ey rabbim! Affeyle, rahmet eyle, bildiğin hatalarımızdan dolayı bizi ayıplama! En aziz ve en kerim sensin. Rahmet edenlerin ve affedenlerin en hayırlısı sensin...

Biz ise Allah içiniz ve O'na döneceğiz. Günahtan dönüş ve ibadete yöneliş ancak yüce ve büyük olan Allah'ın kudret ve kuvvetiyle mümkündür. Allah bize kâfidir ve O ne güzel vekildir. Allah Teâlâ peygamberlerin sonuncusu Muhammed'e, âline ve ashâbına rahmet deryâlarını boşaltsın ve onları her türlü kötülüklerden emin kılsın!

Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'den Vârid Olan İstiâzeler

"Ey Allahım! Cimrilikten, korkudan sana sığınırım. İhtiyarlığın son sınırına varmaktan sana sığınırım. Dünyanın fitnesinden, kabrin azabından sana sığınırım.

Ey Allahım! Kötülüğe götüren tamahkârlıktan, normal olarak istenilmeyen tamahkârlıktan, olacağı ümit edilmeyen herhangi bir şeyi istemekten sana sığınırım.

Ey Allahım! Fayda vermeyen ilimden, korkmayan kalpten, kabul olunmayan duadan ve doymayan nefisten sana sığınırım. En kötü arkadaş olan açlıktan ve hıyânetten sana sığınırım. Çünkü hıyânet kişinin gizlediği en kötü şeydir. Tembellik, cimrilik, korku ve fazla ihtiyarlıktan sana sığınırım. Şuuru kaybedercesine ihtiyar olup hayatın en güç dönemine varmaktan, Deccal'in fitnesinden ve kabir azabından sana sığınırım. Hayat ve ölümün fitnesinden sana sığınırım.

Ey Allahım! Senden yalvaran kalpler, itaat edip tevâzu gösteren ve tevbe ile yoluna dönüş yapan fertler olmayı istiyoruz.

Ey Allahım! Bol rahmetinden, rahmetini gerektiren şeylerden, her günahtan uzak kalmayı, her iyilikten ganimet elde etmeyi, cennet ile muzaffer olmayı ve ateşten kurtulmayı senden istiyorum.

Ey Allahım! Helâk olmaktan sana sığınırım. Üzüntüden, boğulmaktan ve yıkıntılar altında kalıp ölmekten sana sığınırım. Dünya peşinde ölmekten sana sığınırım.

Ey Allahım! Bildiklerimin ve bilmediklerimin şerrinden sana sığınırım..

Ey Allahım! Beni ahlâkın kötülerinden, amelin münkerinden, devâ ve hevâların düşüklerinden koru.

Ey Allahım! Ben belânın yorgunluğundan, şekâvetin yetişmesinden, kazanın kötülüğünden ve düşmanların sevinmesinden sana sığınırım.

Ey Allahım! Küfürden, borç ve fakirlikten sana sığınırım. Cehennem azâbından ve Deccal fitnesinden sana sığınırım.

Ey Allahım! Kulağımın, gözümün, dilimin, kalbimin ve şehvetimin şerrinden sana sığınırım.

Ey Allahım! Devamlı komşum olan kötü komşunun şerrinden sana sığınırım.

Ey Allahım! Kalbin katılaşmasından, gafletten, ihtiyaçtan, zillet ve meskenetten sana sığınırım. Küfürden, fâsıklıktan, hakka muhalefet etmekten, münâfıklıktan, kötü ahlâktan, rızık darlığından, şöhretten, riyâdan sana sığınırım. Hakkı dinlememekten, dilsiz olmaktan, deli olmaktan, kör olmak-tan, cüzzamlı olmaktan, âzaların titremesinden, alalık ve benzeri kötü şeylerden sana sığınırım.

Ey Allahım! Nimetinin zevâlinden, âfiyetin gidip de yerini hastalıklara bırakmasından, ani olarak gelen azabından ve öfkenin bütün sebeplerinden sana sığınırım.

Ey Allahım! Ateşin azabından, onun fitnesinden, kabrin azap ve fitnesinden sana sığınırım. Zenginliğin ve fakirliğin fitnesinin şerrinden, yalancı deccalın fitnesinin şerrinden sana sığınırım. Borç yükünden, günahtan sana sığınırım.

Ey Allahım! Doymaz bir nefsin, korkmaz bir kalbin, faydası olmayan bir namazın, kabul edilmeyen bir duanın şerrinden sana sığınırım. Üzüntünün şerrinden, göğsün fitnesinden sana sığınırım.

Ey Allahım! Düşmanın galip olmasından ve sevinmesinden sana sığınırım. Allah, kulu Muhammed'in üzerine ve âlemler arasından seçtiği her seçkin kulunun üzerine rahmet deryalarını boşaltsın. Amin!

Beşinci Bölüm:

ÖNEMLİ HÂDİSELERİN VUKÛU ÂNINDA OKUNACAK DUALAR

Sabahleyin ezânı dinlediğin zaman, müezzine karşılık vermek senin için müstehabdır. Nitekim bu durumu daha önce de belirtmiştik. Yine daha önce tuvalete girerken, çıkarken ve abdest alırken okunması gereken duaları Tahâret bölümünde zikretmiştik. O halde mescide gitmek için evden çıktığın zaman şöyle demelisin:

Ey Allahım! Kalbime nûr, dilime nûr, kulağıma nûr, gözüme nûr, arkama nûr, önüme nûr, üstüme nûr ihsan et. Ey Allahım! Bana nûr ver!

Şu duayı da oku:

Ey Allahım! Senden isteyenlerin aşkına ve sana doğru attığım adımların hürmetine senden isterim. Çünkü ben evimden şımarıklık, zulüm, riyâkârlık ve gösteriş için çıkmış değilim. Senin öfkenden korunmak için, senin rızânı elde etme gayesiyle çıktım. Bu bakımdan senden dileğim, beni ateşten kurtarman, günahlarımı affetmendir. Çünkü günahları senden başka affeden yoktur.

Evden herhangi bir ihtiyaç için çıktığın takdirde şu duayı oku:

Allah'ın ismiyle başlarım! Ey rabbim! Zulmetmekten, zulme uğramaktan, cahillikte bulunmaktan veya herhangi bir cahilin tecâvüzüne mâruz kalmaktan sana sığınırım. Rahmân ve rahîm olan Allah'ın ismiyle başlarım. Günahtan dönüş ve ibâdete yöneliş ancak büyük ve yüce olan Allah'ın kuvvet ve kudretiyle olur. Allah'ın ismiyle başlar ve sadece Allah'a güvenirim.

Mescidin kapısına varıp içeri girmek istediğin zaman şu duayı oku:

Ey Allahım! Muhammed'e, âline salât ve selâm eyle ve onları her türlü kötülükten emin kıl. Ey Allahım! Benim bütün günahımı bana bağışla ve rahmet kapılarını bana aç!

Câmiye girerken sağ ayağını önce at. Eğer camide alışveriş yapan birisini görürsen ona şöyle de: 'Allah senin ticaretini kârlı kılmasın!' Câmide kaybolan malı hakkında konuşan birisini görürsen Rasûlullah *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* ona şöyle demeyi emretti: *"Allah o kaybolan malını sana iade etmesin."*

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* *"Sabah namazının iki rek'atını kıldığın zaman şu duayı oku"* diye buyurmuştur: *"Allah'ın ismiyle başlarım! Ey Allahım! Senden, kalbimin hidâyetine vesile olacak bir rahmet talep ediyorum."* Daha önce İbn Abbas'tan, onun da Rasûlullah'tan rivayet buyurduğu gibi duayı sonuna kadar oku!

Rükûa vardığın zaman şu duayı oku:

Ey Allahım! Senin için rükûa vardım. Senden korktum. Sana iman ettim ve yine senin için müslüman oldum. Sana

tevekkül ettim. Rabbim sensin. Kulağım, gözüm, iliğim, kemiğim, damarım ve ayaklarımın karar bulmasının sebebi olan kuvvet ve kudretim âlemlerin rabbi olan Allah içindir.

İstersen şu duayı da okuyabilirsin: (Üç defa) "Azim olan rabbim, her türlü eksikliklerden münezzehtir". Veya "Sübbûhun, kuddusûn, rabb"ul-melâiketi ve"r-ruh' duasını da oku.

Başını rükûdan kaldırırken şöyle de:

Allah kendisine hamdedenin hamdini kabul eder. Ey rabbimiz! Göklerin, yerin ve onlardan başka dilediğin herşeyin dolusu kadar hamd sana mahsustur. Ey senâ ve mecdin ehli olan Allah, hepimiz sana kul olduğumuz hâlde kulun en güzel söylediği söz şudur: Senin vermene hiç kimse mâni olamaz. Senin menettiğini de hiç kimse veremez. Senin yanında servet sâhibine serveti hiç de fayda vermez.

Secdeye vardığın zaman şu duayı oku:

Ey Allahım! Sana secde ettim. Sana inandım. Sana teslim oldum. Yüzüm kendisini yaratan, şekillendiren, kulağını delen, gözünü açan rabbine secde etti. Yaratanların en güzeli olan Allah! Bütün eksikliklerden münezzehtir.

Ey Allahım! Karartım ve hayâlim sana secde etti. Kalbim sana inandı. Bana vermiş olduğun nimetlerini itiraf ediyorum. Günahkâr olduğumu da itiraf ediyorum. İşte nefsime yapmış olduğum zulüm! Beni bağışla, çünkü senden başka günahları bağışlayıcı yoktur!

Veya şöyle de: 'En yüce olan rabbim, her türlü eksiklikten uzaktır'. Bu duayı üç defa tekrar etmelisin.

Namazı bitirdiğin zaman şöyle dua et:

Yâ rabbi! Selâm sensin, selâm sendendir. Ey ikrâm ve celâl sahibi! Sen müşriklerin dediğinden münezzehsin!

Daha önce zikrettiğimiz diğer dualarla da dua edebilirsin. Meclisten kalktığın ve o mecliste yapmış olduğun fuzuli konuşma ve hareketlerin kefareti olsun diye, bir dua okumak istediğinde şöyle de:

Ey Allahım! Seni müşriklerin dediğinden tenzih ederim. Senin hamdine bürünürüm. Senden başka ilah olmadığına şahidlik ederim. Senden mağfiret talep edip, senin kapına yönelirim. Ben kötülük işledim. Nefsime zulmettim. Bu bakımdan beni bağışla. Çünkü günahları ancak sen bağışlarsın.

Çarşıya girdiğin zaman şu duayı oku:

Allah'tan başka ilah yok. Allah birdir. O'nun ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'nundur. O, diriltir ve öldürür. Ölümsüz diri ancak O'dur. Hayr O'nun elindedir. O herşeye kâdirdir!

Devamla şöyle de:

Allah'ın ismiyle başlarım.

Ey Allahım! Bu çarşının ve bu çarşıda bulunanların hayrını senden isterim.

Ey Allahım! Bu çarşı ve bu çarşıda bulunanların şerrinden sana sığınırım.

Ey Allahım! Yalan yere yemin etmekten veya maddî ve manevî zarar getiren bir alış veriş yapmaktan sana sığınırım!

Eğer borçlu isen şu duayı oku:

Ey Allahım! Beni helâlinle haramından ve faziletinle başkasından müstağni kıl!

Yeni elbise giydiğin zaman şu duayı oku:

Ey Allahım! Bana bu elbiseyi giydirdin. Hamd sana mahsustur. Bu elbisenin hayrını ve bu elbise niçin yapılmışsa onun da hayrını senden isterim. Bu elbisenin şerrinden ve niçin yapılmışsa onun şerrinden de sana sığınırım!

Sevmediğin, uğursuz birşeyi gördüğün zaman şu duayı oku:

Ey Allahım! Sevapları senden başkası getiremez. Günahları da senden başkası götüremez. Günahlardan dönüş ve ibâdete yöneliş ancak Allah'ın kudretiyle mümkündür.

Hilâli gördüğün zaman şu duayı oku:

Ey Allahım! Emniyetle, imanla, iyilikle, selâmetle, İslâm'la, râzı olduğuna ve sevdiğine muvaffak kılmakla ve seni öfkelendiren nesnelerden korumak ile bu Ay'ı üzerimizden geçir. Ey Ay! Benim ve senin rabbimiz Allah'tır!

Şu duayı da okuyabilirsin:

Hayr ve rüşd hilâlidir bu hilâl... Ey Hilâl! Seni yaratana iman ettim. Ey Allahım! Bu ay'ın ve kaderin hayrını senden isterim. Haşr gününün şerrinden sana sığınırım.

Bu duadan önce üç defa 'tekbir' getirmelisin. Rüzgâr eserken şöyle demelisin:

Ey Allahım! Bu esen rüzgârın hayrını ve bunun içindekilerin hayrını ve bu rüzgar ne ile gönderilmişse onun hayrını senden isterim. Bu rüzgârın şerrinden, içindekilerin şerrinden ve bu rüzgâr ne ile gönderilmişse onun şerrinden sana sığınırım!

Sana herhangi bir müslümanın vefat ettiği haberi geldiği zaman şu ayetleri okumalısın:

"Biz Allah için (teslim olmuş kullar)ız ve elbette biz, (yine) O'na döneceğiz." ***(Bakara, 156)***

"Muhakkak biz dönüp rabbimize varacağız." *(Zuhruf, 14)*

Sonra şöyle demelisin:

Ey Allahım! Onu iyiler zümresine kaydet. Onun defterini yücelerden kıl. Onun zürriyetini kalanlardan kıl!

Ey Allahım! Bizi onun ecrinden mahrum etme. Ondan sonra fitneye uğratma. Bize ve ona günahlarımızı bağışla!

Sadaka verdiğin zaman şöyle demelisin:

"Ey Rabbimiz! Bizden (yaptığımızı) kabul buyur. Şüphesiz sen (bizi hakkıyla) işiten ve bilensin." ***(Bakara, 127)***

Zarar ettiğin zaman da şöyle de:

"Umulur ki Rabbimiz bize bunun yerine ondan daha hayırlısını verir. Hakikaten biz (bütün isteklerimiz için) Rabbimize yönelenleriz." ***(Kalem, 32)***

Herhangi bir işe başladığın zaman şöyle demelisin:

"Ey Rabbimiz! Bize tarafından bir rahmet ver ve işimizde bizim için bir kurtuluş yolu (ve başarı) hazırla." ***(Kehf, 10)***

"Ey rabbim! Benim göğsüme genişlik ver. Benim için işimi kolaylaştır." ***(Tâhâ, 25-26)***

Göklere baktığın zaman şu ayeti oku:

"Ey rabbimiz! Sen bunları boşuna yaratmadın. Sen bâtıl şey yaratmaktan münezzehsin. Artık bizi cehennem ateşinden koru." ***(Âl-i İmran, 191)***

"Gökte burçları yaratan, içlerinde (ışık) saçan bir kandil (bir güneş) ve (yansıtıp) aydınlık veren bir ay var eden (Allah')ın şânı yücedir." ***(Furkan, 61)***

Gök gürültüsünü dinlediğin zaman şu duayı oku:

Gök gürültüsünün hamd ile, meleklerin de korkusundan tesbih ettiği Allah, her türlü eksikliklerden münezzehtir.

Şimşeklerin çaktığını gördüğün zaman şöyle de:

Ey Allahım! Bizleri gazabınla öldürme. Azabınla bizi helâk etme. Bundan önce bize âfiyet ihsan buyur.

Bu duayı Kâ'b söylemiştir.

Yağmur yağdığı zaman şöylede:

Ey Allahım! Bereketli bir su ve faydalı bir yağmur olsun. Ey Allahım! Bu yağmuru 'rahmet yağmuru' kıl. Azap yağmuru kılma!

Öfkelendiğin zaman şöyle de:

Ey Allahım! Günahımı affeyle. Kalbimin öfkesini gider. Beni, rahmetinden kovulmuş şeytanın şerrinden koru!

Bir topluluktan korktuğun zaman şu duayı oku:

Ey Allahım! Onları sana havale eder ve onların şerrinden sana sığınırız!

Savaşa gittiğin zaman şu duayı oku:

Ey Allahım! Benim güvendiğim ve yardımcım ancak sensin. Sana sığınarak düşmanıma karşı savaşıyorum.

Kulağın çınladığı zaman, Peygamber'e salât ve selâm getir ve şöyle de:

Beni hayır ile yâd edeni, Allah yâd eylesin!

Duânın kabul edildiğini gördüğün zaman şöyle de:

Hamd, izzet ve celâliyle iyi işlerin tamamlanmasına vesile olan Allah'a mahsustur.

Duânın kabul edilmesinin geciktiğini görürsen de ki:

Her hâl ü kârda hamd Allah'a mahsustur!

Akşam ezânını işittiğinde şu duayı oku:

Ey Allahım! Gecenin gelişi ve gündüzün gidişi, sana davet edenin sesi namaza hazırlanma zamanıdır. Senden dileğim, beni bağışlamandır!

Herhangi bir üzüntüye kapıldığında şöyle de:

Ey Allahım! Ben kulunum! Erkek ve dişi kullarının oğluyum. Perçemim kudretindedir. Benim hakkımdaki hükmün geçerlidir. Benim hakkımdaki hükmün âdildir. Zâtına isim olarak seçtiğin veya kitabında inzâl buyurduğun veya kullarından herhangi birisine öğrettiğin veya nezdindeki ilmi gaybda kendi zâtına tahsis ettiğin ismin hürmetine sı-

ğınarak, senden Kur'an'ı, kalbimin baharı, göğsümün nuru, üzüntümün cilâsı, hüznümün gidericisi ve kaygımın silicisi kılmanı senden isterim.

Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur:

"Herhangi bir müslümana bir üzüntü isabet eder ve o da bu duayı okursa Allah Teâlâ muhakkak onun üzüntüsünü giderir ve o üzüntünün yerini ferahlık ve sevinçle doldurur."

Bunun üzerine Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'e sorulur: 'Ey Allah'ın Rasûlü! Bu duayı biz de öğrenmeyelim mi?' Resulûllah da şöyle der: *'Evet, bu duayı herkes öğrenmelidir'*.

Kendinde veya başkasının bedeninde herhangi bir acı olduğu zaman, Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*'in mübârek rukyesiyle rukye et. Çünkü Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)*, çıbandan veya yaradan (ağrıdan) şikâyetçi olanın bedenine, önce şehadet parmağını koyar ve sonra şöyle derdi:

Allah'ın ismiyle şifâ isterim. Yeryüzünün toprağı hangimizin nefesiyle veya tükürüğü ile birleşirse rabbimizin izniyle hastamıza şifâ bahşedilir.

Bedeninde hastalık hissettiğin zaman elini acıyan yere koy ve şöyle de:

Üç defa "Bismillâh", yedi defa da "Allah"ın izzet ve kudretine sığınarak bedenimde hissettiğim hastalığın şerrinden korunur ve sakınırım' de!

Herhangi bir üzüntü sana isabet ettiği zaman şöyle de:

Halîm ve yüce olan Allah'tan başka ilah yoktur. Büyük arşın sahibi Allah'tan başka ilah yoktur. Yedi kat göğün ve keremli arşın sahibi Allah'tan başka ilah yoktur.

Uyumak istediğin zaman, önce abdest al, sonra sağ kolunun üzerinde yüzünü kıbleye çevirerek uzan. Uzandıktan sonra, otuzdört defa tekbir (Allahü Ekber), otuzüç defa tesbih (Subhânallah) ve otuzüç defa tahmid (Elhamdulillâh) de.

Bunu dedikten sonra şöyle devam et:

Ey Allahım! Ben öfkenden rızâna, cezandan affına, senden sana sığınırım.

Ey Allahım! Sana yapılması gereken senâyı yapmaya çalışsam dahi senin yaptığın gibi yapmaya gücüm yetmez.

Ey Allahım! Senin isminle yaşar ve onunla ölürüm.

Ey Allahım! Göklerin ve yerin ve her şeyin rabbi, pâdişahı, tanenin ve çekirdeğin yaratıcısı, Tevrat, İncil ve Kur'an'ın göndericisi, her şer sahibinin şerrinden ve perçemi kudretinde olan her yürüyen canlının şerrinden sana sığınırım. Evvel sensin, senden daha önce birşey yoktur. Âhir de sensin. Senden sonra da birşey yoktur. Zâhir sensin, senin üstünde birşey yoktur. Bâtın sensin, senin önünde birşey yoktur. Borcumu edâ et. Beni fakirlikten zengin kıl.

Ey Allahım! Nefsimi yaratan sensin, onu öldüren de sensin Ölümüm ve dirilişim senindir.

Ey Allahım! Eğer canımı alırsan beni bağışla. Eğer sağ bırakırsan beni koru.

Ey Allahım! Dünya ve âhirette senden âfiyet dilerim. Ey rabbim! Senin ismine sığınarak yanımı yere koyuyorum. Benim günahımı bana bağışla.

Ey Allahım! Kullarını bir araya topladığın günde beni azabından koru!

Ey Allahım! Nefsimi sana teslim ettim. Yüzümü sana çevirdim. İşimi senin kuvvetine havâle ettim. Sırtımı sana dayadım. Senin rahmetini ister, azabından korkarak sana sığınırım. Senden kurtuluş ve sığınış, ancak yine sana olur. İndirdiğin kitabına ve gönderdiğin peygamberine iman ettim!

Bu dua senin için duanın en sonuncusu olsun. Çünkü Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* böyle emretmiştir ve bu duayı okumadan önce kişi şöyle demelidir:

Ey Allahım! Sence en sevimli bulunan saatte beni uyandır. Senin nezdinde en sevimli bulunan amellerde beni çalıştır. Sana mânen yaklaşmayı nasip eyle. Öfkenden beni uzaklaştır. Senden istiyorum, sen bana ver. Senden bağışlanma diliyorum, beni bağışla. Sana dua ediyorum, duamı kabul eyle!

Sabah ezanında, uykudan uyandığında şöyle de:

Hamd, bizi öldürdükten sonra dirilten Allah'a mahsustur. Ölümden sonra dirilip haşrolmak onun huzurunda cereyan eder. Biz sabahladık. Mülk de Allah'ın olduğu halde sabahladı. Azamet ve saltanat Allah'ındır. İzzet ve kudret Allah'ındır. Biz İslâm fıtratı, ihlas kelimesi ve efendimiz Muhammed'in dini üzerine sabahladık. Her türlü küfürden ve isyandan dönerek İbrahim'in dini üzerine sabahladık ve İbrahim müşriklerden değildi.

Ey Allahım! Seninle sabahladık, seninle akşamladık. Seninle yaşıyoruz, seninle ölüyoruz ve dönüşlerimiz sanadır.

Ey Allahım! Bizi bugün de her hayra göndermeni diliyorum. Bugün de herhangi, bir kötülük yapmaktan veya herhangi bir kötülüğe bulaşmaktan sana sığınıyoruz. Çünkü sen Kur'an'da şöyle buyurdun: *"Geceleyin sizi öldür(ür gibi uyut)an, gündüzün ne kazandığınızı bilen, sonra belli bir ecel tamamlansın diye gündüzde sizi dirilt(ircesine uyandır)an O'dur. Sonra, dönüşünüz ancak O'nadır. Sonra (O, dünyada) yaptıklarınızı size haber verecektir (sizi hesaba çekecektir)."* ***(En'am, 60)***

Ey Allahım! Ey sabahı yaratan! Geceyi sükûnet yeri kılan! Güneş ve ay'ı 'hesab' ve takvim yapan! Bugünün hayrını ve bugünde olanların hayrını senden isterim. Onun ve ondakilerin şerrinden sana sığınırım. Allah'ın ismiyle, Allah ne dilerse o olacaktır. Allah'ın kuvvetinden başka kuvvet yoktur. Allah ne dilerse o olacaktır. Her nimet Allah'tandır. Allah ne dilerse o olacaktır. Hayrın tamamı onun kudretindedir. Allah ne dilerse o olacaktır. İnsandan kötülüğü sadece Allah giderir. Rab olarak Allah'a, din olarak İslâm'a, peygamber olarak Muhammed'e râzı oldum. *"Ey rabbimiz! Ancak sana tevekkül ettik, sana ibâdete koyulduk ve yalnız sanadır dönüş."* ***(Mümtehine, 4)***

Kişi akşamladığı zaman aynı duayı okumalıdır. Sadece 'sabahladık' yerine 'akşamladık' ibaresini kullanıp, şöyle demelidir:

Allah'ın tastamam kelimelerine ve bütün isimlerine sığınarak bizi yarattığının ve yoktan var ettiğinin şerrinden korumasını dileriz. Her şerlinin şerrinden de ve perçemi senin kudretinde bulunan her canlının şerrinden de sana sığınırım ey Allahım! Muhakkak benim rabbimin gösterdiği yol doğrudur.

Kişi aynaya baktığı zaman şu duayı okumalıdır:

Benim yaradılışımı tanzim edip dosdoğru bir intizama sokan, yüzümün şeklini şerefli yapıp güzellik veren ve beni müslümanlardan kılan Allah'a hamdolsun.

Bir hizmetçiyi veya köleyi veya herhangi bir hayvanı satın aldığın zaman perçeminden tutarak şu duayı oku:

Allahım! Zât-ı ulûhiyyetinden bu satın aldığımın hayrını ve üzerinde yaratılmış olduğu ahlâkların hayrını talep ederim.

Bunun şerrinden ve ahlâklarının şerrinden de sana sığınırım!

Evlenmekten ötürü herhangi bir kimseyi tebrik ettiğin zaman şöyle demelisin:

Allah bereketini sende ve senin üzerinde kılsın. İkinizin arasını hayırla bulup sizi birleştirsin!

Borcunu alacaklıya verdiğin zaman ona şöyle demelisin:

Allah Teâlâ ehlinde ve malında senin için bereket ihsân etsin.

Nitekim Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* "*Borcunun karşılığı onu zamanında ödeyip sahibine teşekkür etmektir*» buyurmuştur.

Bu dualar öyle dualardır ki, Allah'ın rızasını kazanmak isteyen bir kimse bunları ezberlemelidir. Bunların dışında kalan sefer, namaz ve abdest dualarını daha önce Hac, Namaz ve Taharet bölümlerinde zikretmiştik.

SONUÇ

Eğer "Allah Teâlâ'nın kazâ ve kaderinin mecrasından zerre kadar sapmadığı ve dönmediği bilinmektedir. O halde duanın faydası nedir?" diyecek olursan, bilmiş ol ki dua ile belânın kalkması da kader-i ilâhîdendir. Bu bakımdan dua, belânın kalkmasının sebebidir. Rahmetin de celbedicisidir. Nitekim kalkan, gelen okların geri çevrilmesinin sebebi; suyun, yerden biten otların bitmesinin sebebi olduğu gibi...

Nasıl ki kalkan, atılan oku geri gönderdiğinden okla çarpışırsa, aynen dua da belâ ile boğuşup çarpışır.

Silâh taşınması, Allah'ın kazâ ve kaderini itiraf etmenin şartı değildir. Çünkü Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Ey iman edenler! Düşmanlarınıza karşı korunma tedbirlerinizi alın. İster küçük guruplar halinde, ister toplu halde savaşa çıkın." ***(Nisa, 17)***

Yine kazaya inanan bir kimseye, tohumu tarlaya serptikten sonra onu sulamamak şart koşulmaz ki, şöyle denilebilsin: Allah'ın kazâsı ezelden bitkilere taallûk ettiği için

tohum biter, yeşerir. Eğer kaza daha önce böyle olmasaydı tohum bitmezdi. Sebepleri müsebbiblere bağlamak göz açıp kapatmak veya ondan daha yakın olan kazânın birinci basamağıdır.

Sebeplerin varlığını tedricen takip eden müsebbiblerin tafsili ise, kaderdir. Madem ki, hayrı takdir eden Allah, onu bir sebeple takdir etmiştir. Elbette takdir ettiği şerrin defi için de bir sebep takdir etmiştir. Bu bakımdan basiret gözü açık bir kimsenin nezdinde bu emirler arasında herhangi bir tenâkuz yoktur. Bütün bu hakikatlerden sonra bilinmeli ki, Zikir bölümünde söylediğimiz fayda duada da vardır. Çünkü dua, kalbin Allah ile hazır bulunmasını ister. Kalbin bu şekilde huzura kavuşması ise ibadetlerin en yüce kısmıdır. İşte bunun için Peygamber *(sallallâhu aleyhi ve sellem)* şöyle buyurmuştur: *"Dua ibâdetin beynidir."*

Halk için ekseri âdet şudur ki, kalpleri Allah'ın zikrine, ancak şiddetli ihtiyaçları olduğu ve felâketlere mâruz kaldıkları anda yönelir. Çünkü insanoğlu, herhangi bir şerre mâruz kaldığı zaman, geniş geniş dualar yapar durur. Bu nedenle şiddetli ihtiyaç insanoğlunu duaya muhtaç eder. Dua ise, kalbi yalvarma ve yakarma ile Allah'a döndürmektedir ve böylece dua ile ibadetlerin en şereflisi olan zikir meydana gelir. İşte bu sırra binaendir ki, belâ, önce peygamberlere, sonra Allah'ın velî kullarına, sonra mertebece daha düşük olanlara ve onlardan sonra gelenlere isabet etmektedir, Çünkü belâ, yalvarış ve yakarış ile kalbi Allah'a yöneltir. Ferdi Allah'ı unutmaktan alıkoyar. Zenginlik ise, birçok işlerde haddi aşmaya sebep olmaktadır. *"Çünkü insanoğlu kendisini yeterli görmekle azgınlık eder!"*

Zikir ve dualar hususunda anlatacaklarımız bu kadardır. Hayra iletici ve muvaffak kılıcı ancak Allah'tır!

Yemek, sefer, hastaları ziyaret etmek ve diğer işler hakkındaki diğer dualar ise inşaallah yeri geldikçe izah edilecektir.

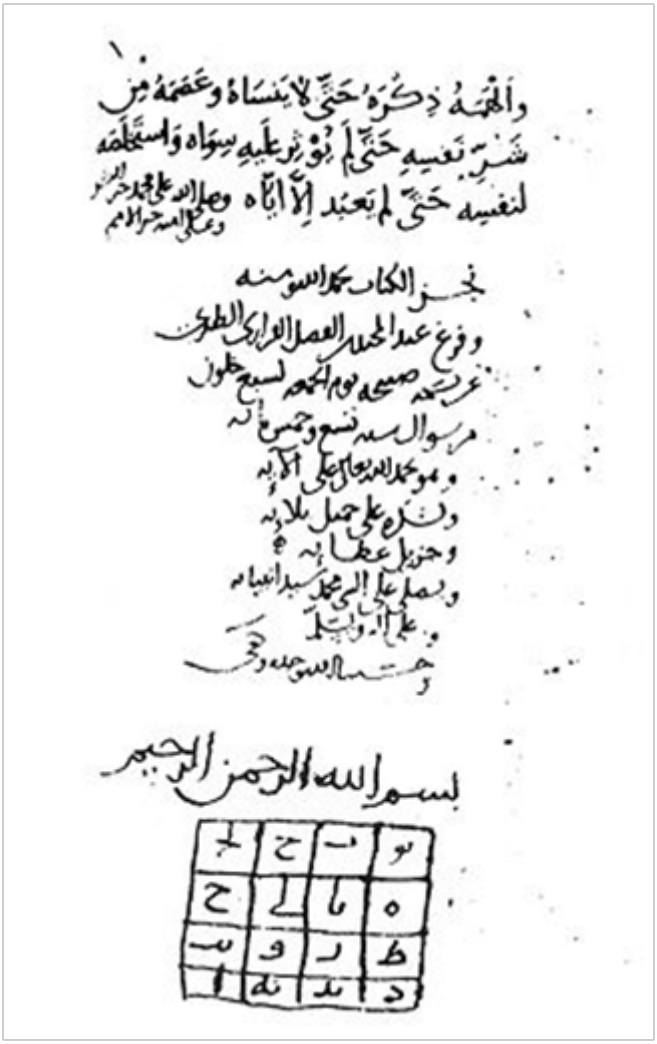
Tevekkül ancak Allah'adır. Zikirler ve Dualar kitabı burada sona erdi. Bunun ardından Allah'ın izniyle Virdler kitabı gelecektir.

Hamd, âlemlerin rabbi olan Allah'a mahsustur. Salât ve selâm Muhammed'in, âlinin ve ashâbının üzerine olsun!

GAZALİNİN HAYATI

Gazzâlî	
Tam adı	Hüccetü'l-İslâm Ebû Hâmid Muhammed bin Muhammed bin Muhammed bin Ahmed el-Gazzâlî et-Tûsî
Doğumu	1058 Tus, Büyük Selçuklu Devleti
Ölümü	18 Aralık 1111 Tus, Büyük Selçuklu Devleti
Çağı	İslam'ın Altın Çağı
Bölgesi	Bağdat, Kudüs, Nişabur, Şam
Okulu	Eş'ariyye, Sünnî, Sufizm, Şafiî
İlgi alanları	Edebiyat, Fıkıh, Kelam, Mantık, İslam Şeriati, Tasavvuf

Gazzâlî (Farsça: الغزّالي) ya da tam adıyla **Hüccetü'l-İslâm Ebû Hâmid Muhammed bin Muhammed bin Muhammed bin Ahmed el-Gazzâlî et-Tûsî** (d. 1058, Tus - ö. 18 Aralık 1111, Tus), Büyük Selçuklu Devleti devrinin İslam âlimi, filozofu, mutasavvıfı vemüderrisi. Fars asıllı olduğu sanılan[1] Gazzâlî'nin lakapları Hüccetü'l-İslâm ve Zeynüddin'dir. Genel olarak Gazzâlî ve İmam-ı Gazzâlî isimleriyle tanınmaktadır.

Hayatı ve Yaşadığı Dönem

Gazzâlî'nin Otobiyografisi

Gazzâlî Hicri 450 (Miladi 1058) yılında Horasan'ın Tus şehrinde doğmuştur. İlk öğrenimini Tus'ta Ahmed bin Muhammed er-Razikânî'den almış, daha sonra Cürcan şehrine giderek Ebû Nasr el-İsmailî'den eğitim görmüş daha sonra 28 yaşına kadar NişaburNizamiye Medresesi'nde öğrenim görmüş, itikadi düşünce olarak Ebü'l Hasan Eş'arî'den ve ameli görüş olarak ise Şafiî'den etkilenmiştir. Hocası İmam-ı Harameyn lakaplı Abdülmelik el-Cüveynî 1085 yılında ölünce Nişabur'dan Büyük Selçuklu Devleti'nin veziri Nizamülmülk'ün yanına gider. Nizamülmülk'ün huzurunda olan bir toplantıda verdiği cevaplarla diğer bilginlerden üstünlüğünü kanıtlayarak 1091 yılında Bağdat'taki Nizamiye Medresesi'nin Baş Müderrisliği'ne tayin edilir. Burada bilgisi ve edindiği öğrenci topluluğuyla kısa sürede ün ve saygınlık kazandı. Sûfizm'e yöneldi ve Ebu Ali Farmedi'nin etkisiyle bu alanda yoğunlaştı. Bu ilgi vehac arzusuyla medresedeki görevini bırakarak 1095 yılında Bağdat'tan ayrıldı ve Şam'a gitti.[3] Şam da iki yıl kaldıktan sonra 1097 yılında Hac'a gitti.

Hac sonrası Şam'a döndü ve buradan Bağdat yoluyla Tus'a geçti. Şam ve Tus'ta bulunduğu sürede uzlet yaşamı sürdü

ve tasavvufalanında ilerledi. Bağdat'tan ayrılışından on bir yıl sonra 1106 yılında Nizamülmülk'ün oğlu Fahrülmülk'ün ricası üzerine Nişabur Nizamiye Medresesinde tekrar eğitim vermeye başladı. Buradan kısa süre sonra Tus'a dönerek yaptırdığı Tekke'de müritleriyle birlikteSûfi yaşamı sürdü. Gazzâlî 1111 (Hicri 505) yılında doğum yeri olan İran'ın Tus şehrinde vefat etti.[4]

Gazzâlî'nin anıtının giriş kapısı

Gazzâlî'nin yaşadığı dönemde İslam âleminde siyasî ve fikrî büyük bir karmaşa hakimdi. Bağdat'ta Abbasi halifelerinin gücü zayıflamasına karşın Büyük Selçuklu Devleti'nin sınırları genişliyor ve nüfuzu artıyordu. Melikşah'ın veziri Nizamülmülk savaş meydanlarında zaferler kazanıyor, ilim meclisleri denilen tartışma ortamlarını ve medreseleri açıyordu. Bu dönemde Mısır tahtında Şiî-Fâtımî hanedanı vardı. Avrupa'da ise Endülüs Emevi Devleti gerilemekte idi.

İlk Haçlı Seferi de Gazzâlî döneminde yapılmış, Gazzâlî 40 yaşında iken Antakya haçlılarca kuşatılmış bir yıl sonra da Kudüs ele geçirilmiştir. Hasan Sabbah ve Ömer Hayyam da Gazzâlî ile aynı çağda yaşayan tanınmış kişilerdir. İslam âlemindeki bu karışıklığı fikrî bir çöküntü tamamlıyordu.

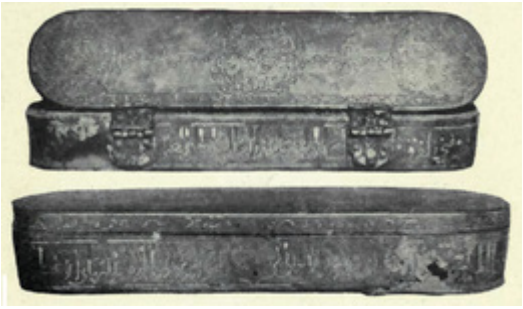
Fikir Hayatı ve Etkileri

Gazzâlî'nin öğrenme merakı onun çok sayıda dini ve fikrî akımları araştırmasına neden oldu. Yaşadığı dönemde hakikati bulmak isteyen insanların dört kısıma ayrıldığını ve her birinin hakikati kendi yolunda aradığını gördü. Bunlar; felsefeciler, kelâmcılar, sûfiler,bâtınîlerdi. Hepsinin görüşlerini inceleyerek; kelâm, felsefe ve Bâtınîlik yolunu kitaplarında ayrıntılarıyla tenkit etti ve sûfilerin yolu olantasavvufa yönelerek hakikati bu yolda aradı. Gazzâlî bu geçirdiği süreci *El-Münkız Mine'd Dalal* adlı kitabında şöyle anlatır;

> Gençliğimden itibaren 50 yaşımı aştığım bu ana gelinceye kadar, bu engin denizlerin derinliklerine dalmaktan hiç geri durmadım. Coşkulu denizlere çekingen korkaklar gibi değil, cesur kimselerin dalışı gibi daldım, gördüğüm her meselenin üzerine atladım. Her zorluğun içine apansız girdim. Her fırkanın inanış ve fikirlerini inceliyor, her grubun tuttuğu yolun inceliklerini ortaya çıkarmaya çalışıyordum. Araştırdığım fırkaların hak veya batıl, sünnete uygun veya bidat sahibi olmaları konusunda ayrım yapmıyordum. Bâtınîlik yolunu tutmuş her fırkanın, bu düşünceyle ne hedeflediklerini öğrenmeye çalıştım. Zâhirîlik yolunu tutmuş

olanların, bununla neler elde ettiklerini ortaya çıkarmaya gayret ettim. Felsefe yolunu tutmuş olanların, sahip oldukları felsefeyi bütün esaslarıyla öğrenmeye özen gösterdim. Hiçbir kelâm âlimini dışarıda bırakmadan kelamdaki yöntemini ve mücadelesini öğrenmeye çaba gösterdim. Bütün gücümle ne kadar sufi var ise onun sufiliğindeki sırları öğrenmeye, ne kadar abid var ise bu ibadetleriyle neler kazandığını araştırmaya çalıştım. Bütün zındıkların, Allah'ın varlığını ve sıfatlarını kabul etmeyenlerin, bu inanış veya inkarlarının arkasında yatan sebepleri titizlikle araştırdım. Her şeyin hakikatini öğrenmeye karşı duyduğum susamışlık; baştan ve gençliğimden beri tuttuğum yol ve benim bir hasletim olmuştur. Bu hasletler, Allah tarafından benim yaratılışıma ve hamuruma katılmış özelliklerdir; benim seçimim ve tercihim değildir. Bunun sonucunda çocukluğumun coşkulu çağlarından itibaren taklit bağlarından sıyrıldım ve büyüklerimizden miras kalan sırf taklide dayalı inanç esaslarından koptum. Çünkü Hristiyan çocuklarının hepsi bu din üzere yetiştiklerini, Yahudi çocuklarının sürekli bu dinin esaslarına göre büyüdüklerini, Müslüman çocuklarında istisnasız İslam dini üzere yetişmekte olduklarını görmekteydim. Yaratılıştan gelen asli hakikati ve ana baba ile hocalar aracılığıyla kazanılan sonraki inanç esasları ve taklit unsurlarının hakikatini öğrenme konusunda içimde büyük bir istek oluştu. Taklit, başlangıçta birtakım telkinlere dayanmaktaydı. Bunların da hangilerinin

hak ve batıl olduğu konusunda görüş ayrılıkları bulunmaktaydı. Kendime şöyle dedim: Benim istediğim, her şeyin gerçek yüzünü öğrenmektir. Öyleyse önce bilginin gerçek yüzünün ne olduğunu öğrenmekle işe başlamam gerekir.

Gazzâlî'nin kalem kutusu

Gazzâlî'ye göre O dönemde İslamiyet'in birliğine kötü anlamda doğrudan etki edecek fikirler hızla yayılıyor, bir taraftan Yunan felsefesi ile İslam inancını yeniden yazmaya çalışan filozoflar, diğer yandan Kuran'ın apaçık ayetlerini karanlık ve gizemli tefsirlerekonu yapan Bâtınîler, İslam dinine ve Ehl-i sünnet itikadının bütünlüğüne büyük zarar veriyordu.

Bâtınîlik, Gazzâlî'nin döneminde ortaya çıkmış ve Büyük Selçuklu veziri Nizamülmülk bu görüşün üyeleri tarafından öldürülmüştür. Gazzâlî bu dönemde Ehl-i Sünnet dışı grupların görüşlerine karşı reddiyeler ya-

zarak mücadele etmiş, Mu'tezile ve Bâtınîlik'e karşı altı tane eser yazmıştır.

Felsefeye karşı verdiği mücadele ile İslam dünyasında felsefi düşüncenin gelişmesini önlediği düşünülmektedir. Yunan felsefesine karşı yazdığı reddiyeler sonucunda İbn-i Rüşd, İbn-i Tufeyl ve İbn-i Bacce gibi düşünürler felsefeyi ona karşı savunmak ihtiyacı duydular. Gazzâlî felsefe öğrenerek ve felsefi yöntemler kullanarak felsefecilerle tartışmış, sert eleştirilerini reddiyeler şeklinde yazarak Aristoteles, İbni Sina ve Farabi'nin üzerine yöneltmiştir.

Gazzâlî'nin felsefeye yönelik olumsuz tutumuna karşın mantığın birçok yanını İslam din bilimlerine sokmada önemli katkısı olmuştur.

Kimya-i Saadet adlı kitabının 1308 tarihli kopyası

Gazzâlî İslam inanç felsefesi olan Kelâm'ın daha çok akaid kısmına önem vermiş ve akıl yerine sezgiyi ön planda tutmuştur. Mantık vemünazara ilkelerini kullanmıştır.

Bununla beraber Kelam ile tatmin olmayan Gazzâlî tasavvufa yönelerek aklın yerine mükaşefeyi koymuştur. Sûfizm ve Şeriat alanında büyük rol oynamış, Sûfizm kavramını şeriat yasaları ile birleştirmiş, eserlerinde tasavvufu ilk olarak teorik anlamda açıklamıştır. Çalışmalarında Ehl-i Sünnet görüşünü benimsediği ve diğer görüşlere karşıt olduğu da söylenebilir. Katkılarıyla tasavvufun uzun süre yaşayabilmesini sağladı.

Gazzâlî Ortaçağ Müslüman ve Hristiyan filozoflarını büyük ölçüde etkilemiş, çalışmaları İslam dünyasında Avrupalı bilginlerin dikkatini çeken ilk şey olmuştur. Aziz Thomas Aquinas (1225-1274) bunlardan biridir. Gazzâlî'nin etkisi Aziz Thomas Aquinas'ın Hıristiyanteolojisi ile ilgili çalışmalarıyla karşılaştırılsa da ikisi arasında metot ve inanç bakımından bazı büyük farklılıklar vardır. GazzâlîMüslüman inancına sahip olmayan (Aristoteles ve Sokrates gibi Antik Yunan filozofları) düşünürleri ve onların fikirlerini reddeder. Thomas Aquinas ise Yunan ve Latin etkilerini çalışmalarında göstermiş ve bütün herkesi kucaklamıştır.

Gazzâlî'nin kitapları birçok Batı diline çevrilmiştir. Eyyühe'l Veled adlı kitabı Unesco tarafından 1951'de Fransızca'ya, İngilizce'ye veİspanyolca'ya tercüme edilmiş ve bunun gibi birçok kitabı da çeşitli dillere çevrilerek basılmıştır.

Gazzâlî ve tasavvuf

Gazzâlî'nin olduğu varsayılan mezar

Gazzâlî'nin doğduğu ve büyüdüğü yer olan Tus, o yüzyılda büyük bir tasavvuf merkezi olarak anılıyordu. Gazzâlînin öğrencilik hayatında tasavvuf geri planda kaldı. Geçirmiş olduğu ruhsal bunalım sonrasında tasavvufa yöneldi. Silsile-i saâdât'tan olan hocası Ebu Ali Farmedi'den dersler alarak, tasavvuf konusunda icazet aldı. Gazzâlî'ye göre tasavvuf, insanın manevi hastalıklarından kurtulmasında en önemli etkendir. Kimya-i Saadet adlı eserinde şöyle der:

> Beden kalbin ülkesidir. Bu ülkede kalbin birçok askeri vardır. Kalb ahiret için yaratılmıştır. Allah'ı tanımak ise

onun yarattıklarını bilmekten geçer. İnsanın bâtınında olan sıfatların genel hayvanlara, bazısı yırtıcı hayvanlara, bazısı şeytanlara ve meleklere ait olan sıfatlardır. İnsan bunların hangisinden olduğunun farkına varmalıdır. Çünkü insan bunları bilmezse doğru yolu bulamaz. Bu saydığımız sıfatların her birinin gıdası farklıdır. Hayvanın gıdası yemek, uyumak ve çiftleşmektir. Yırtıcı hayvanların gıdası mutluluğu da parçalamak, saldırmak ve öldürmektir. Şeytanların gıdası ise aldatmak, hile ve kötülük yapmaktır. Meleklerin gıdası ise Allah'ın cemalini müşahade etmektir. Hırs, hayvan ve yırtıcı hayvan sıfatları melekliğe çıkan yol değildir. Eğer sen aslında melek cevheri isen Allah'ı tanımaya uğraş ve kendini o cemali müşahade edecek hale getir. Kendini öfke ve şehvetin elinden kurtar ve bu hayvan sıfatlarının sende niçin yaratıldığını anlamaya çalış.

Âlimlerin sınıflandırılması

Gazzâlî hakikati araştıran âlimleri dört sınıfa ayırır

1. Bâtınîler: Hakikatin "imam"dan talim yolu ile öğrenileceğini kabûl ederler.

2. Filozoflar: Hakikatin bürhan, delil ve mantıkla öğrenileceğini kabûl ederler.

3. Kelâmcılar: Rey ve istidlâl sahibi olduklarını kabûl ederler.

4. Mutasavvıflar: Hakikatin keşf ve ilhamla öğrenileceğini kabûl ederler.

Eserleri

Gazzâlî'nin, risale ve reddiyeleri ile birlikte 500'e yakın kitap yazdığı hakkında bilgiler vardır. Mısır'lı bilim adamı Abdurrahman Bedevi yapmış olduğu araştırmalara göre, Gazzâlî'nin 457 adet kitap yazdığını belirtir. Ancak günümüze kadar ulaşan eserlerinin sayısı 75 tanedir.

• *İhya-u Ulumi'd-din* - Gazzâlî'nin en çok bilinen ve en büyük eseridir. Bu kitapta fıkıh ve tasavvuf konuları ele alınmıştır. Dört kısımdan oluşur. Kitap yazılışından bu yana İslam dünyasında çok okunan kitaplar arasındadır. Kitaba dair çeşitli şerhlerde yazılmıştır.

• *El münkız mine'd Dalal* - Bu kitabında, hakikate nasıl eriştiğini anlatmakta ve bazı fırkaları inceleyerek tenkit etmektedir.

•

• *Makaasidü'l Felasife* - Felsefeyi tenkit etmeden önceki incelemesidir.

• *El Mustafa* - Usul-i fıkıha ait konular içerir, 4 bölümden oluşmaktadır.

• *Tehafütü'l Felasife* - Aristo felsefesine tenkit amacıyla yazılmıştır.

• *El İktisad fi'l İtikad* - Kitap, itikad konuları içerir.

• *Kimya-i Saadet* - iman ve ahlaka ait konuları içerir. İhyau Ulumi'd Din kitabının kısa bir Farsça'ya çevrisi niteliğini taşır.

• *El Kıstasü'l Müstakim* ve *Fedâih-ul-Bâtınîyye* - Bâtınîler'e reddiye ve tenkit olarak yazılmıştır.

• *Bidayetü'l Hidaye* - Din ve ahlak bilgilerini öğreten bir kitaptır. Birinci kısmında zahiri ibadet ve ahlaktan ikinci kısmında kalbin itaat ve isyanı konusunu ele alır. Daha sonra göz, kulak, dil, cinsiyet uzuvları, eller ve ayakların güzel kullanılmasından söz eder. Son bölümünde kalbin iki yüzlülük ve ve kibir gibi kötülüklerden temizlenmesi konularını anlatır.

• *Miyarül İlim*

• *Mihekkun Nazar*

• *Mişkatü'l Envar*

• *Tefsir u Yakuti't Te'vil*

• *Cevahir'ül Kur'an*

• *El Basıt*

• *El Vasit*

• *Maksaadü'l–Esna fi Şerhi'l-Esmaü'l Hüsna*

• *Makaasıd Maznun'ü Bih la Gayri Ehlih*

• *El Veciz*

• *Mizanü'l Amel*

- *Faysal ül-tefrika beyne'l –İslam ve'z-zendeka*
- *İlcam ül-avam an İlm-i Kelam*
- *El Mustazhiri*
- *Er-Redd ül-cemil Ala Sarih*
- *Kitab ül-erbain*
- *Minhac ül-abidin*
- *Eyyühe'l Veled*
- *Mükâşefetü'l-Kulûb*
- *Nasihatü'l Müluk*
- *Ed-Dürc*
- *Mafsalü'l Hilaf*
- *Hüccetü'l Hak*

Dualar ve Zikirler

İmam Gazâlî

Kulun hayatındaki en önemli şeylerden biri de dua ve zikirdir. Yüce Allah'ın *"Allah'ı çokça zikredin ve O'nu sabah-akşam tesbih edin." (Ahzab, 41) "Ben çok yakınım. Bana dua ettiği vakit dua edenin duasına karşılık veririm." (Bakara,186)* buyurduğu ayetler ile Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in, yüce Allah'ın gecenin son üçte birinde dünya semasına indiğini ve *"yok mu dua eden, duasına icabet edeyim"* buyurduğunu bildirdiği hadis zikrin önemini ortaya koyan apaçık delillerden birkaçıdır. Yapılan dua, istiğfar ve zikirleri, Kur'an ve Sünnette geldiği şekliyle uygulamak tabii ki daha güzel ve daha evladır.

Büyük âlim İmam-ı Gazali Hazretleri Kur'an'da, Sünnette yer alan, sahabelerin okuduğu ve İslam büyüklerinin eserlerinde tavsiye edilmiş duaları kendine has üslubuyla bizlere aktarmakta, zikir ve duaya muhtaç olan yaralı gönüllere kılavuzluk yapmaktadır.

www.gelenek.com.tr

ISBN 978-605-4810-59-8